

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ, 4

KATILIM, 7

Türkiye’de Sivil Toplum “Profesyonel”, **Ahmet İnsel**, 8

STK’lar Stratejik Çalışmalar, **Adem Arkadaş**, 10

STK'lara Duyulan Güvensizlik Türkiye'deki Demokrasi Bilinciyle İlgili, **Ali Balkız**, 12

İfade Hürriyetinde Yaşanan Sıkıntılar Yurttaş Katılımını Engelliyor, **Berrin Sönmez**, 13

Kendiliğinden ve Doğal Bir Sivillik İçinde Öykümüz Yok, **Ali Bayramoğlu**, 16

Bu Topraklarda Hiçbir Hak Talebi Yok ki Ucu Kıyıma Varmamış Olsun, **Bekir Ağırır**, 18

Toplum Kendini Benimsemediği İçin Kendi Mamullerine de Güvenmiyor, **Emel Kurma**, 22

Yönetişime Katılma Kültürümüz Yok, **Uygar Özesmi**, 23

Devlet Harici Aktörler Kamusal Alanda Güçlü Değiller, **Mesut Yeğen**, 24

Sivil Toplum Daha Birbirine Güvenmiyor!, **Sunay Demircan**, 26

TEMSİL, 29

STK’lar Meşruiyetlerini Mücadeleleriyle Kazanır, **Ahmet İnsel**, 30

STK Meşruiyetini Hak Temelinden Alıyorsa Kaç Kişiyi Temsil Ettiği Önemli mi?, **Adem Arkadaş**, 32

Kamu, Az ya da Çok Diye Bakmadan Tüm Görüşleri Dinlemeli, **Berrin Sönmez**, 36

Önemli Olan Örgütlenmedir!, **Ali Balkız**, 38

Temsiliyet Zihnimizdeki Araçsallıktan Kaynaklanıyor, **Ali Bayramoğlu**, 39

Öneriyi Hazırlarken Hak Temelli,

Topluma Sunup Geliştirirken Dayanışma Temelli STK’larla Görüşülmeli, **Bekir Ağırır**, 40

Temsiliyet Mevzu Feci Bir Kapan!, **Emel Kurma**, 44

STK’ların Toplumun Genel Değerlerini Temsil Etmesi Beklenemez, **Mesut Yeğen**, 47

Toplum STK’dan Lider Olmasını Beklemiyor, STK’nın da Böyle Bir Misyonu Yok, **Sunay Demircan**, 49

Temsiliyet İtibarla Bir Aradadır, **Uygar Özesmi**, 51

POLİTİKA, 55

- Biz Siyasi Parti Değiliz, Partilerle Yarışmıyoruz, **Adem Arkadaş**, 56
- STK'ları Aşırı Siyasi Bulan Anlayış Otoriter Siyaset Anlayışıdır, **Ahmet İnsel**, 59
- Hiçbir Söz Siyaset Dışı Değildir!, **Ali Balkız**, 61
- Partizanlıkla Politik Tutum Birbirine Karıştırılmamalı, **Berrin Sönmez**, 64
- Kutuplaşma Siyasi Kültürümüzle Yakından İlgili, **Ali Bayramoğlu**, 66
- Giderek Herkes Kimlik Siyasetine Sıkışıyor, **Bekir Ağırdır**, 69
- Bu Kutuplaşmanın Geçici ve Öğretici Bir Süreç Olduğunu Umalım, **Emel Kurma**, 74
- Güvensizlik Dalga Dalga Toplumun Tüm Katmanlarına Yayılıyor!, **Mesut Yeğen**, 77
- Gönülden Bir Diyalog İstemiyoruz, **Sunay Demircan**, 79
- Kutuplaşmanın Hiçbir Faydası Yok, **Uygar Özesmi**, 84

DIYALOG, 87

- Devlet Kendi İktidar Alanını Paylaşmak İstemiyor, STK'lar İse İçe Kapanık, **Ahmet İnsel**, 88
- İtibar Kurumların Can Damarı, **Adem Arkadaş**, 94
- Muteber Olmak İşini İyi Yapmaktan Geçer, **Ali Balkız**, 97
- Kamuya Çok İş Düşüyor, **Berrin Sönmez**, 102
- STK'nın Kendini İyi Anlatması Gerekıyor, **Ali Bayramoğlu**, 103
- Bir İletişim Bağı Kurmalı, **Bekir Ağırdır**, 104
- İtibar Kazanılır, Talep Edilemez, **Emel Kurma**, 108
- STK'lar Bilenlerin Bilmeyenlere Bir Şey Öğretmesi Hissiyatından Çıkmalı, **Mesut Yeğen**, 112
- Bizde Diyalog Yok Muhabbet Var, **Sunay Demircan**, 114
- İtibar Stratejisi Sivil Toplumun Temel Değerlerine Bağlı Olmalı, **Uygar Özesmi**, 117

GİRİŞ

Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi'ne 2013 yılında başlamıştık. Proje başladığında henüz Gezi eylemleri olmamış, 17-25 Aralık yaşanmamış, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimler yapılmamıştı, çözüm süreci ise zorlu ama umutlu yolculuğunu sürdürmekteydi. Kısacası bugünkü karamsar psikoloji ile karşılaştırıldığında, sorunların çözümü konusunda müzakere kavramının merkezi temayı oluşturduğu, görece iyimser bir hava hakimdi. Türkiye'de STK'lara yönelik algıya ve yurttaşların ve kamu yöneticilerinin gözünde STK itibarına ilişkin araştırmamızı da o dönemde gerçekleştirdik. Projede kendimize biçtiğimiz rol, Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının toplumun kanaatleri ve kamu yönetiminin kararları üzerinde etkisinin artmasına; kamu yönetimi ve sivil toplum ilişkilerinin geliştirilmesine ve dolayısıyla Türkiye'nin demokratikleşme serüvenine katkıda bulunmak idi. Bize göre, Kamu-STK diyalogu demokratik ve çoğulcu bir toplumsal hayat için büyük bir önem taşıyordu. Ancak Kamu-STK diyalogunun tam olarak hayata geçirilebildiğini söylemekten uzakta idik. Her ne kadar diyalog kurması beklenen iki özne de (kamu ve STK'lar) sürece katkıda bulunma isteklerini açıkça ortaya koysalar da pek çok kurumsal, hukuki, kültürel, siyasal, toplumsal ve ekonomik faktör Kamu-STK diyalogunun arzu edilir seviyeye gelmesi önünde engeller teşkil ediyordu. Biz de araştırmamızda üst düzey kamu yöneticileri ile yurttaşların STK algısını, STK'ların

itibarına etki eden faktörleri, STK-Kamu diyalogu önündeki engelleri, STK-Kamu diyalogunu güçlendirmeye dönük beklentileri belirlemeye odaklandık.

Türkiye'nin 2013'e göre hayli değişmiş siyasal ve toplumsal ikliminde bu hedefler daha da önem kazanmış durumda. Türkiye toplumunun ve siyasetinin giderek derinleşen kutuplaşması ve toplumsallaşma serüveninin içinde girdiği yeni dönem, STK'ların toplumla, birbirleri ile ve kamu yönetimi ile müzakereci bir diyalog geliştirmesini daha da önemli hale getiriyor.

Araştırmanın sonunda pek çok sonuç ortaya çıktı. Bunları İstanbul, Ankara ve Diyarbakır'da gerçekleştirdiğimiz toplantılarda STK temsilcileri, kamu yöneticileri ve kanaat dünyasının temsilcileri ile tartıştık. Tüm bu tartışmalar bizi dört başlıkta odaklanmaya götürdü. İlki STK'lara katılım konusu. Türkiye STK'larına biraz yakından bakıldığında STK'ların sayısal olarak Avrupa ve Amerika ile karşılaştırıldığında düşük olsa da Türkiye tarihinde hatırı sayılır bir noktaya geldiği görülüyor. Türkiye, 100 bini aşan vakıf, dernek, kooperatif ve enformel sivil girişim ile önemli bir birikim üretmiş durumda. Buna karşın STK'ların büyük çoğunluğunu bireysel bazlı, diğer yurttaşların kanaatlerini etkilemeyi hedefleyen açık ve şeffaf kuruluşlardan ziyade, toplulukçu eksenin hakim olduğu, içine kapalı ve korunmacı refleksleri güçlü STK'ların oluşturduğunu görüyoruz. Katılımda ise STK yönetici ve

üyelerinin demografik yapısında orta yaş üstü, eğitilmiş erkeklerin hakimiyetine tanık oluyoruz. Öte yandan STK'lar Türkiye'nin karar alma mekanizmasının merkezi karakterine uygun olarak, büyük şehirlerde konsantre olmuş bir tablo çiziyor. Bu sonuçlar STK'lara yurttaş katılımını önemli bir tartışma başlığı olarak öne çıkardı. Bu kitabın da ilk başlığını oluşturdu. Röportaj yapılan uzmanlara katılım hakkındaki kanaatlerini sorduk.

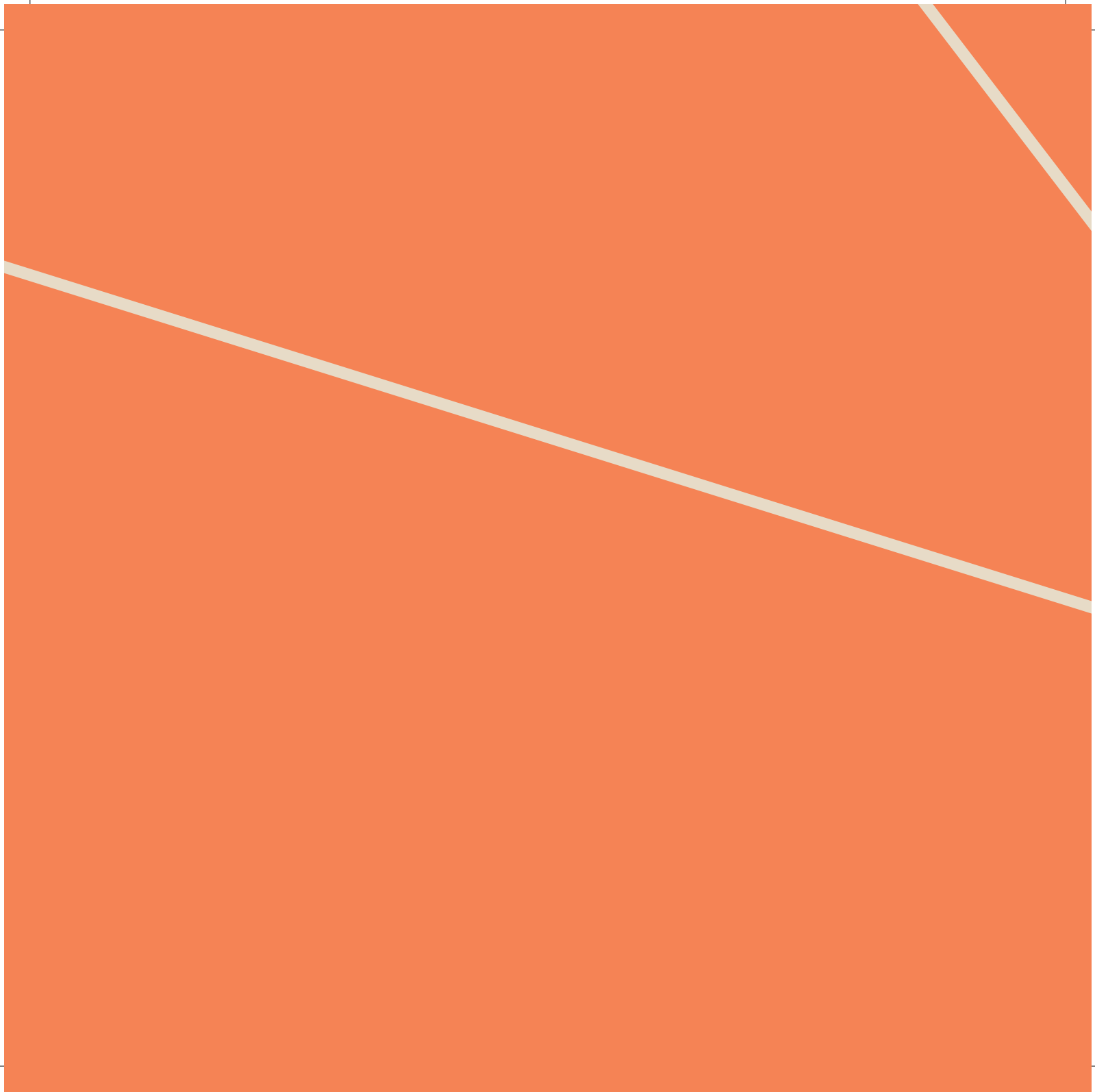
İkinci tartışma konusunu ise hem yurttaşların hem de kamu yöneticilerinin STK algılarındaki meşruiyet kaynağı oluşturdu. Araştırmaya katılanların önemli bir kısmı STK'ları toplumdaki kopuk bulduklarını, toplumu temsil etme kabiliyetlerinin yetersizliğini ifade ediyorlardı. Katılımcıların STK'ların meşruiyetinin kaynağını temsil kabiliyetinde aradıklarını gördük. Biz de bu nedenle STK'ların meşruiyetinin kaynağını ve temsilin bu bağlamda yerini tartışmanın ikinci başlığı haline getirdik.

Üçüncü başlık ise ikincisi ile de bağlantılı olarak sivil toplum-siyaset ilişkisi oldu. Yurttaşlar ve kamu yöneticilerinin yanı sıra STK yöneticilerinin de üzerinde mutabık olduğu bir konu, Türkiye'de STK'ların siyasallaşmış oldukları, siyasi öznelerle STK'lar arasında bir mesafenin kalmamış olmasıydı. Bu algıya göre STK'lar siyasal özneler gibi davranınca onları siyasal bir oyuncu yapmanın ne olduğu belirsizleşiyor ve bu da STK'ları değersizleştiriyordu. Siyasal kutuplaşmanın

sivil toplum alanına kuvvetli yansımaları olduğunu düşünen bu algı, STK meşruiyetinin kaynağını temsilde arayan algı ile kuvvetli bağları olması bakımından ve STK'ların siyasetle ilişkisinin tarifine duyulan ihtiyaçtan dolayı önemli bir tartışma odağı oluşturdu.

Dördüncü başlığımız ise diyalog oldu. Araştırmaya katılanlar STK'ların meclisi, hükümeti, yerel yönetimleri ve bürokrasiyi etkileme konusunda başarısız bulunduğunu ortaya koymuştu. Öte yandan STK temsilcileri de yurttaşlara ve kamu yöneticilerine STK'lar arası ilişkilerin yetersizliği konusunda katılıyordu. Katılımcılar STK'ları işbirliği konusunda eksik buluyor, iletişimde kullandıkları dili, çatışmacı ve dışlayıcı bulduklarını ifade ediyorlardı. Diğer araştırmalar da STK'ların kendilerine benzeyenlerle iş birliğine olan yatkınlıklarını ancak benzemezleri ile temassızlığını gösteriyordu. STK'ların iş birliğinden çok güç birliğine olan yatkınlıklarının müzakereci olmaktan uzak, yakınları ile temas eden bir içe kapalılık ürettiğini işaret eden diyalog konusunu da, bu nedenlerle masaya yatırdık ve röportajımıza konu ettik.

Bu kitapta bu dört başlık altında katılımcılara sorduğumuz sorulara aldığımız cevaplardan oluşan bir tartışmayı bulacaksınız. Tartışmaların Türkiye'de demokrasinin derinleştirilmesine katkıda bulunmasını umuyoruz.

KATILIM

The image features a vibrant orange background with several white lines that create a complex, abstract geometric pattern. A central, dark green polygon is the focal point, containing the word "KATILIM" in white, bold, uppercase letters. This central polygon is surrounded by several smaller, colorful triangles in shades of blue, purple, and grey, all separated by thin white borders. The overall composition is dynamic and modern.

AHMET İNSEL

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM "PROFESYONEL"

Türkiye'yi Batı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırdığımız zaman sivil toplum kuruluşlarına katılım düşük. Batı Avrupa'ya baktığımızda da katılımın emekliler arasında yüksek olduğunu görüyoruz. Örneğin ABD'de emekliler büyük ölçüde hayır kurumlarına katılıyor. Fransa'da Coluche'nin¹ Vicdan Lokantası örneği var. Çalışanlarının tümü emekli gönüllüler. Türkiye'de ise emeklilerin bu tür faaliyetlerde bulunması çok yaygın değil. Birincisi emekliler çalışmaya devam ediyor. İkincisi STK'lar da bu tür faaliyetlerin emeklilerle sürdürülmesine alışıktır değil. Türkiye'de STK'lara katılım biraz da profesyonel. Bunun da 1990'lardan itibaren sivil toplumun gelişmesi sırasında edinilmiş bir sapma olduğu kanaatindeyim. Türkiye'de ve Balkanlar'da yaptığım çalışmalar sırasında bu durumu karşılaştırmalı olarak gözlemleyebildim. STK alanı bir gönüllülük alanı olmaktan ziyade bir profesyonel meslek alanı olarak görülüyor. Balkanlar'da da böyle. STK çalışanları diye bir sektör var. Gönüllü değiller ve aldıkları ücretler de, kalifikasyonları daha yüksek olduğu için ortalama emek piyasası ücretlerinin üzerinde. Avrupa Birliği fonları bu durumu daha da çarpıtıyor. Bu Türkiye'de o kadar olmasa da Bulgaristan'da, Romanya'da, Makedonya'da daha

Türkiye'de STK alanı bir gönüllülük alanı olmaktan ziyade bir profesyonel meslek alanı olarak görülüyor. Balkanlar'da da böyle. STK çalışanları diye bir sektör var.

belirgin. STK alanında AB fonlarıyla çalışanlar ortalama ücretin çok üzerinde ücretler alabiliyor. Tabii bunlara bakarken STK alanını da üçe ayırmak gerekiyor.

Birincisi dayanışma-hemşehri dernekleri, örneğin Halfeti'nin bir köyüne ait dayanışma derneği. Bu derneklere yeterli katılım olduğunu görebiliriz. Hemşehri derneklerinde katılım hiç düşük değil, gönüllülük usulü de çalışıyor.

Toplumu Dönüştürme Amaçlı STK'larda Katılım Düşük

İkincisi sosyal amaç taşıyan STK'lar. Bunların da bir kısmında katılım fena değil. Örneğin Müslüman tınılı STK'larda katılım ve gönüllülük fena sayılmaz. Özellikle yardım, himmet, hibe teşkilatlanmasına baktığımız zaman, Deniz Feneri, İHH gibi derneklerde gönüllü katılım hayli yüksek. Asıl basında en fazla gözükene ve toplumu etkileme, dönüştürme amaçlı, toplumda yeni bir hassasiyet, yeni bir farkındalık yaratma amaçlı STK'larda katılımın düşük olduğunu görüyoruz. İşte bu STK'larda profesyonel çalışanlar daha fazla. Üye sayısı 60'ı, 70'i, 80'i geçmiyor, bunların çoğu da kâğıt üzerindedir. Esas olarak 10-12 kişilik profesyonel bir kadronun yürüttüğü işlerdir bunlar.

¹ Restaurants du Cœur: Fransız komedyen Coluche'nin 1985 yılında kurduğu, yoksullara yiyecek dağıtan restoran zinciri.

Bu durumda katılacak olanların yapacağı da çok bir şey kalmıyor, daha çok pasif katılımcı olabiliyorlar. Bu tabii yapılan faaliyetle de alakalı. Siz bir raporlama faaliyeti yapıyorsanız zaten katılım ne kadar olabilir ki? Veya think tank, yani düşünce kuruluşuysanız katılım zaten istenmez. Düşünce kuruluşlarını STK diye tanımlamanın da yanlış olduğunu düşünüyorum. Kitlesele katılıma açık STK'lar değiller. Ama, örneğin Türkiye'de Kızılay, bir STK olması gerekir, maalesef hükümet merkezli bir kuruluştur. Yurt dışında Kızılay benzeri, gerçekten sivil, hükümetin doğrudan müdahale ettiği bir devlet kuruluşu olarak çalışmayan insani yardım kuruluşları var. Bu insani yardım kuruluşlarına gönüllü katılım daha yüksektir. Bir başka örnek Sınır Tanımayan Doktorlar var. Ama bizim Türkiye'de gördüğümüz STK'lar daha çok fikir üretme, hükümete ya da belli bir çevreye danışma faaliyeti yürüten kuruluşlardır.

Kadın hakları, çevre gibi alanlarda çalışan farkındalık örgütlerinde ise katılım o kadar da düşük değil. Örneğin HES'lerle ilgili hareketlere baktığımızda Türkiye'de ilk kez yerel katılımın da fazla olduğu vadi hareketlerini görebiliriz. Türkiye'de azımsanamayacak bir çevre hareketlenmesi var. Sinop'ta nükleer karşıtı, Karadeniz'de vadilerdeki HES'lere karşı. "Daha fazlası niye olmuyor?" diye düşünebiliriz elbette ama bu, her

yerde de çok yaygın olan bir şey değil. Yani, toplumun çevre duyarlılığı düşük olduğu zaman, sizin çevre hareketinize katılımın da düşük olması doğal. Toplumun sosyal taleplere duyarlılığı düşük olduğu zaman bu alana da katılımın düşük olması doğal.

Sendikalar sivil toplum kuruluşudur demek tartışmalıdır ama sendikaları ele alalım. Örgüt demeye başladığınız andan itibaren halkta çok ciddi bir korku var. "Örgüt" denen şey çok korkutucu bir şey. Dikkat edin, AKP'liler hiçbir zaman "örgütlenme" demezler, "teşkilat" derler, "teşkilatlanma" derler. Çünkü "örgüt" lafı kod adı olarak 12 Eylül'den beri bizde tehdit, korku, anarşizm, terör gibi kavramlarla simgelenmiştir, eşitlenmiştir. "Sivil Toplum Örgütlenmesi" dediğimiz zaman da bu durum ister istemez katılım sayılarına yansıyor.

**Bilgi üreten STK'larda
profesyonel çalışanlar daha fazla.
Esas olarak 10-12 kişilik profesyonel bir
kadronun yürüttüğü işlerdir bunlar.
Bu durumda katılacak olanların yapacağı
da çok bir şey kalmıyor, daha çok pasif
katılımcı olabiliyorlar.**

ADEM ARKADAŞ

STK'LAR STRATEJİK ÇALIŞMALILAR

Sivil toplum örgütü dendiğinde genelde siyasi partilere yakın, biraz partizan çalışan örgütlenmeler, dernekler akla geliyor. Sanıyorum bu 1980'ler ve daha öncesindeki art arda gelen askeri darbelerle de ilgili. Halkın da bir güvensizliği, bunun yanında bir de korkusu var. Bir sivil toplum örgütüne kendisinin veya çocuğunun üye olması çok karşılaşılan bir şey değil. Hem korku hem şüpheyle bakılan örgütlenmeler akla geliyor. Güvensizlik de var. Çünkü bazı sivil toplum örgütleri sadece yardım çalışmalarını yaparken, bazıları ise savunuculuk yapıyor. Pek çok insan da "zaten bana herhangi bir yardımcı yok ki, niye ben bu örgüte katılayım" diyebiliyor. Ya da pek çok genç sivil toplum örgütüne giriyor, iç yapılarının çok yerleşmemiş olduğunu görüyor. Böyle olunca da gönüllü veya stajyer olarak gittikleri vakit "ben burada çalışmam" diyebiliyorlar. Pek çok sebebi var, ben aklıma gelen ilk birkaç tanesini söyledim. Neden böyle diye çok iyi analiz etmek lazım. Sanıyorum savunuculuğun dışında hak temelli yardımcı artırmak gerekiyor. Özellikle de dışlanmış gruplara yardımcı görev edinen ve bunda ayrımcılık yapmadan tüm taraflara katkı vererek kendini ifade etme ortamı bulamayan Romanlar, çocuklar, kadınlar, engelliler, mülteciler, sığınmacılar, göçmenler gibi pek çok grubun sesi olarak çalışırken bir taraftan da onlara hayatlarını

idame etmeleri için gereken hukuki, sosyal yardımcı da sağlayarak çalışan bir yapıya ihtiyaç olabilir.

Sivil toplum örgütlerinin kendi görev alanlarını iyi tanımlayıp o görev alanı üzerinden insanlara temas etmeleri gerekiyor. "Biz kamu yararına varız" demesi gerekiyor. Bir taraftan da devlet örgütlenmesinin, hükümetin olabildiğince sivil toplum örgütlerine açık olduğunu göstermesi lazım.

STK'ların daha etkili olabilmeleri için sanıyorum stratejik çalışma, stratejik planlama, koordinasyon vs gibi konulara biraz daha kafa yormaları gerekiyor. İnsanların ihtiyaçları nelerdir? Sadece haklarının savunulması ve üst düzeyde savunulması değildir.

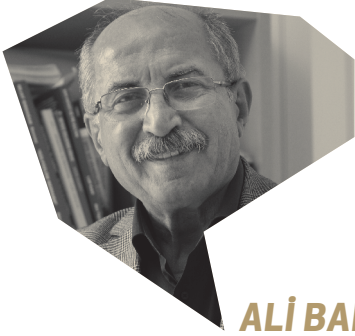
Sivil toplum örgütü dendiğinde genelde siyasi partilere yakın, biraz partizan çalışan örgütlenmeler, dernekler akla geliyor. Sanıyorum bu 1980'ler ve daha öncesindeki art arda gelen askeri darbelerle de ilgili. Halkın da bir güvensizliği, bunun yanında bir de korkusu var.

Oysa Şu anda bizim ve birçok örgütün neredeyse tek yaptığı bu. Örneğın Şu anda ocuk hakları alanında çalıŐıyordum ve bu alandaki neredeyse tüm örgütlenmeler, tüm ağlar doğrudan sadece çok yüksek düzeyde savunuculuk için zihinlerini çalıŐtırıyorlar. Herkes aynı Şeyi yapmaya çalıŐınca insanların aklında bir karışıklık oluyor.

“Herkes zaten aynı Şeyi yapıyor, niye bunu yapıyorsunuz?” diyebiliyorlar ve bu güveni de azaltan bir Şey.

Bir diğeri ise bize baŐvuruyorlar, mesela bir ocuk var, kimsesi yok, “Biz yardım kuruluşu değiliz ama sizi yönlendirelim,” diyoruz ve ynlendireceğimiz yerin telefonunu veriyoruz. Ynlendirdiğimizde en çok gördüğümüz Şeylerden biri, bu alanda doğrudan hizmet veren, parasız, her arayanın çok rahat ulaşabileceği bir sivil toplum rgt bulmanın güçlüğü. Bunu sizi arayan ve yardım bekleyen birine anlatmak imkânsız. İnsanlar sadece bize değil pek çok yere ulaŐıyorlar, aŐađı yukarı aynı Őeylerle karŐılaŐtıklarında bu hem sivil toplumun itibar kaybına sebep oluyor hem de sivil toplum örgütlenmelerine güveni ve katılımı azaltıyor “Niye katılayım ki ?” diyor. “Kendim gidip sivil toplum rgtm kurayım bunlar zaten bir Şey yapmıyor,” diyor.

Sivil toplum örgütlerinin kendi görev alanlarını iyi tanımlayıp o görev alanı üzerinden insanlara temas etmeleri gerekiyor. Biz kamu yararına varız demesi gerekiyor. Bir taraftan da devlet örgütlenmesinin, hükümetin olabildiğince sivil toplum örgütlerine açık olduğunu göstermesi lazım.

ALİ BALKIZ

STK'LARA DUYULAN GÜVENSİZLİK TÜRKİYE'DEKİ DEMOKRASİ BİLCİYLE İLGİLİ

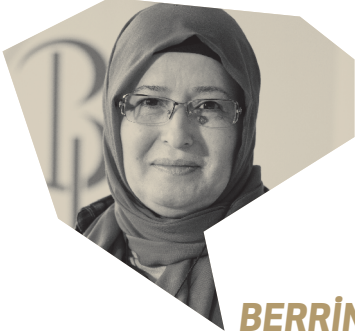
STK'lara katılım gerçekten düşük. Her STK'nın bir tüzüğü var. Amacı var. Amacına yürürken yapması gereken işler var, ve üyelerinin lehine elde etmesi gereken kazanımlar gibi bir amacı var. Ancak gerekli etkiyi yaratamamasının, kitleselleşememesinin birçok nedeni var. Bir cazibe merkezi, bir çekim merkezi, mıknatıs gibi olamamalarının kendilerinden kaynaklı nedeni kadar içinde buldukları ortamla ilgili nedenleri de var. İçinde buldukları siyasal ortam, devlet örgütlenmesi ve yasalar, anayasa ve diğer ilgili yasaların yarattığı engeller ya da sınırlamalar nedeniyle kitleselleşemiyor ve toplumsallaşamıyorlar. STK'ların üyelerinin ya da hedef kitlesinin beğenisini, katılımını kazanamamış olması ülkemizde doğrudan doğruya demokrasi bilinciyle ilgili bir şey.

Yeterince demokratikleşmemiş, demokrasiyi özümseyememiş, içselleştirememiş, bunun yararlarını henüz elde etmemiş, bunu denememiş bir toplum için sivil toplum beyhude uğraştır. Genel demokratikleşme demek, aynı zamanda genel eğitim demektir. Ülkede, parlamentoda, siyasi partilerde demokrasinin yaşanmadığı bir yerde, herşeyin liderlere, kişilere bağlı belirlendiği bir atmosferde sivil toplum kuruluşları da ne yazık ki buna benzemek zorundadırlar. Kaldı ki siyasi erk; ister sendikalar, odalar, vakıflar yoluyla olsun,

Ülkede, parlamentoda, siyasi partilerde demokrasinin yaşanmadığı bir yerde, herşeyin liderlere, kişilere bağlı belirlendiği bir atmosferde sivil toplum kuruluşları da ne yazık ki buna benzemek zorundadırlar.

isterse dernekler yasasından doğan haklar, demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşları yoluyla olsun, o geniş tahakküm ve iktidar erkini kullanırken küçük küçük hücrecikler biçiminde de olsa kendinden başka iktidar alanları istemez. Ancak dünyadaki demokrasinin gelişimi, AB ile olan sürecin yaşanıyor olması, çağımızdaki iletişim kanalları, dünyadaki etkileşim, etkilenmenin yaşanması bir de zorlanma nedeniyle demokratik kitle örgütlerinde buluşma bu tür alanlar yaratabiliyor.

Sivil toplum kuruluşunun yönetimi ne kadar hedef kitlesine ulaşabiliyor, ne kadar kendini anlatabiliyor, ne kadar dönüş alabiliyor? Küçük bir iktidar alanını, erk alanını da kendine kullanıyor, çünkü örnek alacağı, kopya çekeceği büyük bir iktidar var. Üyeler yönetimi, yönetim üyeleri sınıyor aslında. Bir nedeni de, bu tür kurumlarda bir tüzük, o tüzükte ne kadar sürede bir seçim yapılacağı belli. Üyelerin oylarıyla yönetimler değişebilir. Bu da açık ve belli. Ancak o yönetimler, o seçimler ne kadar sağlıklı oluyor? Üyelerin demokratik katılımının önü açık mı? "Ben de burayı yönetirim. Hatta senden daha iyi yönetirim," diyenlerin önü açık mı? Onlara demokratik olanaklar sunuluyor mu? Demokratik bir seçim atmosferi yaşanıyor mu?

BERRİN SÖNMEZ

İFADE HÜRRİYETİNDE YAŞANAN SIKINTILAR YURTTAŞ KATILIMINI ENGELLİYOR

Biz de çalışmalarımızda ya da gönüllü, aktivist kazanmak için yaptığımız çalışmalarda katılımın, ilginin düşük olduğunu görebiliyoruz. Sebepleri çok. Genel sebepleri de var. Bu durum, ekonomik kalkınmayla çok ilişkili aslında. İnsanların, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olabilmeleri için gelir elde etmek için yaptığı çabalardan arta kalan bir zaman olması gerekir. Sosyal ve insani kalkınma çok önemli.

Son yıllarda ekonomik kalkınmada biraz ilerleme gerçekleşti diyebilirsek de bu sosyal ve insani kalkınma olarak topluma tam olarak yansımada. Dolayısıyla bir de demokratikleşmeyi görmemiz lazım. İfade hürriyeti alanındaki sıkıntılar bireylerin aktif yurttaş katılımı demek olan sivil toplum katılımına dahil olmasını engelliyor. Güven yok çünkü. İnsanlar "Herhangi bir konuda taraf olur, bir politik tutum belirlersem bu ileride benim başıma ne iş açar?" diye düşünüyorlar. En çok ifade özgürlüğü konusundaki sınırlamaların etkileyici olduğunu düşünüyorum.

Öncelikle siyasal düzenin katılımcı demokrasi dediğimiz ilkelere sahip olması gerekiyor. Yani sivil toplum çalışmalarını saygıdeğer bulan bir devlet düzeni, siyasal yapıya ihtiyacımız var. Örgüt kavramı adı altında

80'lerden ve öncesinden kalma olumsuz imaj nedeniyle halkın sivil toplum kuruluşlarına mesafeli durduğunu görüyoruz. Bunu değiştirebilecek tek şey devlet tutumu. Yani devlet düzeninin demokratikleşmesiyle sivil toplumun periyodik karar alma süreçlerine katılımının sağlanması gerekiyor. Bu mümkün olduğunda halkın da ilgisi artacaktır.

Sivil toplum kuruluşlarına katılım, ekonomik kalkınmayla çok ilişkili. İnsanların, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olabilmeleri için gelir elde etmek için yaptığı çabalardan arta kalan bir zaman olması gerekir.

AHMET İNSEL

Birikim Dergisi ve Cumhuriyet Gazetesi Yazarı

Türkiye'de maalesef çok ciddi bir yabancı el paranoyası vardır. Standart bir milliyetçi muhafazakâr Türk vatandaşına göre STK yabancı güçlerin Türkiye'deki beşinci koludur.

“ Bu durumda sivil toplumu çok güvenilir bulması mümkün değil, bu aynı zamanda iktidar tarafından desteklenen bir görüş. AB'den para alanlar, ülkeyi satanlar, AKP dönemi öncesinde ve sırasında sürekli gündeme gelen bir şeydir. Böyle bir yaygın itibarsızlaştırma kampanyası yürütürseniz, bunun sonuçlarında da güven duygusunun az olmasını sağlarsınız. Taban da STK'nın yaptığını görüyor ama tam ne yaptığını, nasıl yaptığını bilmiyor, sivil toplum da dışarıya kapalı, tüm bunlarla birlikte bakınca, bana katılımın düşük olması normal geliyor. ”

ALİ BAYRAMOĞLU

KENDİLİĞİNDEN VE DOĞAL BİR SİVİLLİK İÇİNDE ÖYKÜMÜZ YOK

Türkiye’de sivil toplumun merkezde olduğu bir demokrasi kültürünün, bir siyasi kültürün, katılımcılığın önde olduğu, farklı toplumsal gruplar arasında temasların belirleyici olduğu, sokaktaki grupların kendi sorunlarını inisiyatif olarak çözmeye çalıştıkları bir geleneğin içinden gelmiyoruz. Her anlamda, zihniyet açısından da doku açısından da oldukça merkezîyetçi bir anlayışımız var. Bu merkezîyetçi anlayış içerisinde sivil toplumun bir yer bulması zaman aldı. Batı tarihiyle Türkiye tarihini karşılaştırdığınız zaman bunun gerekçelerini görmek mümkün. “Tüzel Kişiler” adlı çok güzel bir kitabında Hüseyin Hatemi bizdeki bu vakıfların sivil toplum fonksiyonunu anlatırdı. Zamanında Şerif Mardin de benzer çalışmalar yapmıştı. Buradaki dokuya baktığınız zaman, sivil toplum kuruluşları temelde daha merkezden denetlenen, daha merkezin kendisine toplumsal alanda yer açması için kullandığı yapılar oldular. Dolayısıyla belli bir merkeze -bu devlet olabilir ya da devletimsi bir merkez olabilir- bağlı toplumsal alandaki türevler şeklinde çıktılar. Ama birey merkezli, birey ittifakı merkezli bir kültür ve gelenek hiç olmadı. Biri bu.

Diğer taraftan baktığımız zaman Türkiye’nin demokrasi tarihinin buna çok imkân verdiğini söylemek de mümkün değil. Bizim çok partili rejime geçişimiz belli, 1950’lerde.

1970’lerden sonra toplumsal farklılıkların ifadesi ve keşfi mümkün oldu. O dönemdeki formlar da yine sendikalar gibi son derece kuvvetli siyasi yapılar şeklinde tezahür etti. Yani ne müsaade etti yasalar ve örgütlenmeler buna, ne de toplumsal alanda kalan gruplar aşırı siyasallaşmanın dışında sivil bir alan yaratma gibi bir gaileye sahip oldular. Bu iki faktörün çok belirleyici olduğunu düşünüyorum.

Nitekim biraz daha ileriye gittiğimizde, örneğin 28 Şubat günleri sivil toplum örgütü şeklinde bir çok yapının ortaya pıtrak gibi çıktığı bir dönemdi. O dönem bile bir sivil faaliyetten çok sivil sahanın siyasi bir meseleyle, motivasyonla yönlendirilmesi üstüne kuruluydu. Şunu da kabul etmek lazım ki, özellikle 1980’lerden sonra katılımcı demokrasinin artmasıyla, kentlerin gelişmesiyle, bireysel farklılığın artmasıyla Türkiye’de bütün bu geleneğe rağmen bir sivil alan oluştu. Fakat kuvvetli olduğunu söylememiz mümkün değil, çünkü yine pek çok kısıta bağlı. Bu kısıtlardan biri yine siyasal kültürümüzdür. Aidiyetçiliğimiz ve kuvvetli cemaatçiliğimiz yani toplulukçu bir toplumsal düzenimizin olması sivil toplum örgütlerinin sivil faaliyetten çok bir toplumsal grubun siyasi uzantısı gibi çalışmasına yol açtı. İnsan hakları örgütlerinde bunu görebilirsiniz, başka tür kadın

Türkiye’de sivil toplumun merkezde olduğu bir demokrasi içinden gelmiyoruz. Her anlamda, zihniyet açısından da doku açısından da oldukça merkezîyetçi bir anlayışımız var. Bu merkezîyetçi anlayış içerisinde sivil toplumun bir yer bulması zaman aldı.

örgütlerinde bunu görebilirsiniz, hatta tüketici örgütleri bile bir anlamda Türkiye’de daha beyaz, daha Kemalist bir kimliği tanımlayan, belki onun politikasını yapmayan, ama kendi bünyesine ve kendi içine o tür benzerlikten hareketle insanlar alan bir doku oluşturdu. Bunun belli bir kısıt olduğunu düşünüyorum.

Kısıtlardan bir diğeri maddi imkânlardır. Şu anda dünyada da böyle bir sorunla karşı karşıyayız. Yani sivil örgütlerin para bulması, çalışma yapması git gide merkezileşiyor. Para kaynakları Avrupa Birliği gibi, Unesco gibi, çeşitli ülkelerin kurmuş oldukları yardım kuruluşları gibi dokulara ve proje bazında bağlanılmaya çalışılıyor. Ve o istikamette bir ilerleyiş var. Tabii bu nedenle bir başka profesyonellelikle karşımıza çıkan yeni bir tablo var. Bunun Türkiye’ye yansımaları zaman zaman çok sorunlu olabiliyor. Para bulamadığınız gibi belli alanlarda sizi son derece sınırlayan proje modelleri içerisinde hareket ediyorsunuz dolayısıyla kendiliğinden ve doğal bir sivillik içerisinde bir öykümüz yok diye düşünüyorum.

Fonlama En Önemli Meseledir

Sivil toplum kuruluşlarının daha etkili olması için devlet tarafından yapılabilecek şeyler var. Fonlama son derece önemlidir. Fonlamanın mümkün olduğu kadar

özerk bir sistem içerisinde, hem fon üretilmesi, hem de bu fonlardan istifade etmenin belli bir sivil toplum özerkliğini dikkate alan bir çerçevede yapılması mümkün. Bu tür alanlar böyle gelişebilir. Bunun bir numaralı mesele olduğunu düşünüyorum.

Diğer taraftan üniversiteler, Türkiye’deki bu sivil alan yokluğunda bana her zaman son derece önemli gelmiştir. Mesela Bilgi Üniversitesi bir dönem bir modeldi. Şimdi eskisi kadar değil. Toplumla, bulunduğu yerle, bulunduğu mahalleyle, iç içe giren, bilgiyle aktivizmi iç içe sokan hatta aktivizmin ötesinde üstüne çalışmak istediği nesneyi yani toplumsal grupları da, çalıştığı grupları, katılımcı olarak işin içine sokan kendiliğinden organizasyonlar bu tür yarı özerk yapılar tarafından teşvik edilmelidir. Aksi takdirde bu geleneği kurmanın çok kolay olduğunu düşünmüyorum. Para burada çok önemlidir. Bunun kaynaklarını devletten üretebiliriz, patronlardan üretebiliriz ama Türk patronajı bu işe hiçbir zaman çok sıcak olmadı. Üniversiteler gibi, belediyeler gibi birtakım ara kurum ya da kuruluşların resmi, yarı resmi ya da resmîyet dışı yapıların toplumsal alanlarla iç içe girmelerini sağladığınız zaman, sivil toplum örgütlerinin de sivil toplum organizasyonlarının da, onların üretecekleri dönüştürme projelerinin de doğma imkânı var. Ama aksi takdirde yol kendi kendine alınıyor. Tarihten tecrit edilmiş bir toplum değiliz. Dünya neyi yaşıyorsa biz de benzerini yaşıyoruz, global düzen böyle bir düzen. Sivillik, sivil toplum fikri, aktivizm... Bunlar da Türkiye’de eskiye oranla çok daha fazla önem taşıyorlar. Dediğim bu konuda yol alınıyor ama alınan yol zeminin üstünde olduğu müddetçe bu zayıflık süregeliyor.

BEKİR AĞIRDİR

BU TOPRAKLARDA HİÇBİR HAK TALEBİ YOK Kİ UCU KIYIMA VARMAMIŞ OLSUN

Sivil toplum kuruluşlarına katılımın düşük olmasının birkaç tane nedeni var. Birincisi tarihsel. Bin yıllık tarihine baktığınızda, bu topraklarda hiçbir hak talebi yok ki ucu kıyımaya varmamış olsun. Yani bu topraklarda her hak talebi bin yıldır, şaki diye, eşkiya diye, mürteci diye, bölücü diye, terörist diye, anarşist diye kıyılmıştır. Toplumsal bellekte hak talepli örgütlenmeye bir direnç var çünkü “ucu egemenler tarafından kıyımaya dayanıyor” diyor. O yüzden hiçbir aile işe giren evladına ertesi günü “sendikaya da üye ol evladım” demez. Aksine muhtemelen “uzak dur” diyordur. Dolayısıyla toplumsal bellekte bir direnç var. Buna karşılık hak temelli değil de dayanışma temelli örgütlenmeye bakın. Bu topraklarda dayanışmaya dayalı örgütlenme müthiş yüksek, yani demek ki insanların ortak bir işe, eyleme katılımıyla ilgili değil sorun. O katılımın nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili bir mesele var. Şu anda bile 90 küsur bin, 85 bini dayanışma temelli dernek; güzelleştirmeler, cami yaptırmalar, okul yaptırmalar vs... Ama hak temelli ancak 10 bin civarında. Ama demin dediğim gibi mesela vakıf tipi örgütlenme Türklerin icadı. Gerçi son zamanlarda o bendin psikolojik eşikliğini aşma noktasına yaklaştığımızı sanıyorum.

En azından çevre gibi, tüketici hakları gibi konularda o noktaya geldiğimizi düşünüyorum.

Sivil toplumda da bir esnaflaşma var. Kolay kolay belli zincirlerin içine giremiyorsunuz. Bu da kendi içlerine dönük düşüncelerine, kendi içlerine dönük dil üretmelerine, kendi içlerine dönük bir organizasyon üretmelerine yol açıyor. O zaman da toplumla ilişkide illa bir kopukluk oluyor.

Sivil Toplumun Başarı Hikâyesi Az

İkinci sebep, var olan nizamın yasal düzenlemesi veya siyaset dediğimiz geniş alanın düzenlenmesi. Siyasi partiler kanunundan başlayın, vakıflar-dernekler kanunlarına, toplantı-gösteri yürüyüşleri kanunlarına kadar bu tür sivil girişimlere ve hak talepli eylemliliğe karşı son derece kısıtlayıcı, yasaklayıcı olduğunu görürüz... Yani bizde siyaset dediğimiz geniş dünya, doğal mecrası içinde akmıyor. Yasal nizam da buna engel. Türkiye insanının hayata siyaset marifetiyle müdahale edebildiği tek bir olanak var; seçim. O yüzden seçime katılım oranı Batı'dan bu kadar farklı oranda yüksektir. Bir de tabii daha güncelden bir mesele var; toplumda bu psikolojik eşik kırılmak üzere ama burada da şöyle bir eksiklik var, henüz çok fazla başarı hikâyesi yok. Türkiye sivil toplumunun en önemli handikaplarından biri, daha çok küçük olması, henüz ergenlik çağına bile gelmedi. Arkasında başarı hikâyeleri çoğaldıkça bu psikolojik eşiklere olan direnç de kırılacak. O yüzden de, biraz daha farklı başarı hikâyeleri üretmeye ihtiyaç var. Türkiye sivil toplumunun sade bireydeki algısı henüz itiraz siyaseti üzerinden, bir şey yapmak üzerinden değil. İtiraz siyaseti bir şey yapmaya, bir şey başarmaya doğru dönüştükçe psikolojik eşiklerin de aşılabileceğini düşünüyorum.

Şunu da belirtmek gerekir, benim kastettiğim sivil toplum gerçekten kişinin kendi rızasıyla katıldığı ve hayata müdahale etmeye çabaladığı yer. Meslek odaları gibi yapıları saymıyorum. Tabii ki onlar da sonuçta bir şekliyle sivil toplum kapsamında ama ikisinin problemleri biraz farklı. Sivil toplum ne yapmalı veya ne yapabilir veya neyi eksik diye baktığınız zaman her şeyden önce birincisi bir dil meselesi var. Yani sivil toplum camiası, toplumun bütünüyle ilişki kurmakta zorlanıyor. En azından daha batılı değerlerle hareket eden sivil toplum dinamiklerinin toplumun bütünüyle ilişki kurmakta bir dil sorunu var. Mesela sosyal duyarlılık diyoruz, en bariz örnek bu. Sosyal duyarlılık, toplumsal sorumluluk projeleri diyoruz. Hayırseverlik demiyoruz. Halbuki bu toplumda hayırseverlik diye bir laf var. Şunu hiç sorgulamıyoruz; Deniz Feneri gibi art niyetli bir girişim milyar dolara yakın parayı topluyor da, toplamayı başarıyor da biz toplayamıyoruz. Ne farklı? Muhtemelen dil ve yaklaşım farklı bir kere. Önemli bir mesele bu. İki; biz o dili veya içerikle ilgili ağırlıklı olarak hâlâ itiraz üzerinden düşünüyoruz ya da var olan o sivil girişimlerin önemli bir kısmı hâlâ itiraz üzerinden. Halbuki itiraz yerine bir iddia, bir ütopya, başka çözüm, başka türlüden bir şeyin mümkün olduğunu söyleyen alternatif bir hayat veya ideali anlatan bir şeyden başlamak gerekiyor. Belki o eksik.

Bir üçüncü şey de; Türkiye’de hâlâ genel olarak siyasette benim esnaflaşma dediğim bir durum var. Politik organizasyonlar hayatı boyunca aynı partililik içinde olan insanların elinde. Yani sizin benim gibi insanlar gelip de “artık siyasete de vakit ayırayım” dediğinde o yapıların içine giremiyor bile. Sivil toplumda da, daha çok küçük olmakla beraber, bir esnaflaşma var. Kolay kolay belli

*Türkiye
sivil toplumunun en önemli
handikaplarından biri, daha çok küçük
olması, henüz ergenlik çağına bile gelmedi.
Arkasında başarı hikâyeleri çoğaldıkça bu
psikolojik eşiklere olan direnç de
kırılacak.*

zincirlerin içine giremiyorsunuz. Bu da kendi içlerine dönük düşüncelerine, kendi içlerine dönük dil üretmelerine, kendi içlerine dönük bir organizasyon üretmelerine yol açıyor. O zaman da toplumla ilişkide illa bir kopukluk oluyor.

Ama demin dediğim gibi çevre meselesi, tüketici hakları ve kadın meselesi biraz farklı. Araştırmalarımız da gösteriyor ki bu üç konuda toplumun duyarlılığı değişti. Çünkü bu memleket ahalisinin en önemli hassasiyetlerinden veya hasretlerinden birisi beka duygusu. Yani, bir şey yapıyor insanlar, yanlış da olsa yapıyor ama yastığa başını koyduğu zaman hayatın sürdürülebilirliği açısından bir duygu haliyle bile yanlış bir şey olduğunun farkında. Eğer bu konuda daha ciddi ya da bizim hayal ettiğimiz kadar güçlü bir tepki vermiyorlarsa, belki de bu meseleyi onların duyarlılığına, yüreğine, aklına, hayatta kalma güdüsüne hitap eden bir dil ve örgütlenme modeli üretmediğimiz için olsa gerek. Problemin farkında olmadıkları için değil.

ADEM ARKADAŞ

ICC İnsan/Çocuk Hakları Programı Sorumlusu

Savunuculuğun yanında hak temelli yardımı artırmak, "Biz kamu yararına varız," demek gerekiyor.

“Savunuculuğun yanında hak temelli yardımı artırmak gerekiyor. Özellikle de dışlanmış gruplara yardımı görev edinerek ve ayrımcılık yapmadan tüm taraflara katkı vererek bu grupların hem sesi olmak hem de onlara hayatlarını idame etmeleri gereken hukuki, sosyal hizmet yardımı da sağlayarak çalışmak, 'Biz kamu yararına varız,' demek gerekiyor. Bir taraftan da devlet örgütlenmesinin, hükümetin olabildiğince sivil toplum örgütlerine açık olduğunu herkese göstermesi gerekiyor.”

EMEL KURMA

TOPLUM KENDİNİ BENİMSEMEDİĞİ İÇİN KENDİ MAMULLERİNE DE GÜVENMİYOR

Sivil topluma olan ilginin düşüklüğü demokrasiye olan ilgi ve katılımı ilgili diyebiliriz. Herhalde toplumun demokrasiyi henüz işlevsel görmediği ya da demokrasinin işlevselliğini yeni yeni tatbik etmeye başladığı için diyebiliriz. Çok otoriter sistemlerde vatandaşın kendi hayatını etkileyen kararlarda, süreçlerde söz sahibi olma pratiği, deneyimi, becerisi az olduğu için Türkiye’de bu durum sanırım demokratik birikimin eksikliğiyle ilgili.

Toplumlar Pek De Kahraman Olmayabilir

Elbette bu çekimserlik veya az olan bu katılımın sebepleri sadece tarihsel, sosyal, kültürel bir ortam, demokratik eksiklik değil. Bir tecrübe, bir öğrenme, bir birikim var. Etilye sütlüye, kamu işlerine fani vatandaşın bulaşmasının yol açabileceği bedellerin bireysel olarak da, kolektif olarak da çok ödendiği bir ülkedeyiz. Yasal çerçevesinden, idari pratiklerine, iktisadi pratiklerine kadar. Bunu sadece sivil toplum örgütleri diye düşünmemiz gerekmez; vatandaşın kendi hayatını etkileyen ya da etkilemeyen bir şey için doğrudan ya da dolaylı müdahale etme, söz sahibi olma, söz hakkını kullanma yetkisi, yeteneği, birikimi az ve aynı zamanda bunun önünde çokça kısıtlayıcı, cezalandırıcı bir çerçeve var. Buradan bakınca var olan

Sivil topluma katılım tam da Türkiye toplumunu anlatıyor. Toplum da kendi kendini kurmuş değil. Bir toplum olamadığı için kendi mamullerine pek güvensiz, çünkü kendini benimsemiyor.

durumun aksi biraz kahramanca olurdu zaten. Toplumlar da pek kahraman olmayabilirler.

Ben bu durumlara biraz fizikte bileşik kaplar teorisi ile bakıyorum. İfade hürriyetinin bulunmadığı, medyanın özgür olmadığı, merkezi otoritenin çok baskın, güçlü, kapsayıcı tahakküm sürdüğü, dolayısıyla yerel yönetimin, ademi merkezîyetçi bir kamu idaresinin olmadığı, yargı eliyle pek adalet dağıtılamayan bir yerde toplumun da sivil, girişken olmasını, dolayısıyla sivil toplum örgütlenmesinin hem niteliksel olarak güçlü, etkin olmasını beklemek abesle iştigal olur.

Toplumumuz, demokrasimiz, ifade hürriyeti pratiklerimiz neyse şu anda örgütler de aynısını yaşıyor. Demek ki bu kısır döngüleri bir nevi huruç harekâtıyla azıcık değiştirerek ilerlemek, ezber şaşkırtmak lazım. İlk önce de sivil toplum örgütlerinin kendi ezberlerini şaşkırtması ve kabul edilmiş şeyleri önce kendilerinin tartmaları ve değiştirmeleri lazım. Biraz yaratıcılık gerekiyor.

Bana sorarsan sivil topluma katılım tam da Türkiye toplumunu anlatıyor. Toplum da kendi kendini kurmuş değil. Bir toplum olamadığı için kendi mamullerine pek güvensiz, çünkü kendini benimsemiyor.

UYGAR ÖZESMİ

YÖNETİŞİME KATILMA KÜLTÜRÜMÜZ YOK

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarına katılım maalesef son derece düşük. Bunu TÜSEV’in yaptığı araştırmalar da gösteriyor. Size kuş gözlemi üzerinden bir yurt dışı örneği vereyim. İngiltere’de sadece Kraliyet Kuşları Koruma Derneği’nin bir milyonun üzerinde üyesi var. Şimdi Türkiye’de bir sivil toplum kuruluşu gösterin ki bir milyonun üzerinde üyesi olsun ve bunlar düzenli her ay buraya para da yatırsın, üyelik aidatı da ödesinler.

Dolayısı ile Türkiye’de maalesef toplumun sivil toplum kuruluşlarına katılımı son derece düşük, ancak bu sivil alanda insanlar etkin değil anlamına gelmez. Çünkü sivil alanda etkin olmak, illa bir sivil toplum kuruluşuna üye olmayı gerektirmiyor.

Düşük olmasının sebebinin temelde geleneksel olduğunu düşünüyorum ben. Özellikle sivil toplum kuruluşu kavramının yerleşmemiş olması, Türkiye’de sivil topluma katılım anlayışının daha çok hayırseverlik ve cami etrafında bir örgütlenmeyle şekillenmiş olması önemli bir etken. Baktığınız zaman toplumun yönetime katılma konusunda bir geleneği, yerleşmiş bir kültürü yok ama bu durum yavaş yavaş değişiyor.

Bunun en güzel örneklerinden biri internet üzerinde görülebilir. Mesela change.org’da 3,5 milyon imza atan insan var -ki bunlar toplumdaki birtakım sorunlara ilişkin sorumluluk alıyorlar ve imza atıyorlar. Yine aynı şekilde TEMA Vakfı gibi, Greenpeace gibi, WWF Türkiye gibi çevre alanında çalışan birçok sivil toplum kuruluşunun geniş kitleleri harekete geçirebildiğini, geniş kitlelerin bunların davalarını desteklediğini ve bağış yaptığını da görebiliyoruz.

Türkiye’de maalesef toplumun sivil toplum kuruluşlarına katılımı son derece düşük, ancak bu sivil alanda insanlar etkin değil anlamına gelmez. Çünkü sivil alanda etkin olmak illa ki bir sivil toplum kuruluşuna üye olmayı gerektirmiyor.

MESUT YEĞEN

DEVLET HARİCİ AKTÖRLER KAMUSAL ALANDA GÜÇLÜ DEĞİLLER

Türkiye uzun zamandır, 150-200 yıldır Batı'da olmak istediği için katılım oranlarında kıyaslama Batı ülkeleri ile yapıyor. Buraya kıyasla konuştuğunuz zaman evet, hem STK sayıları hem de katılım düşük. Yoksa Türkiye'den daha kötü durumda olan ülkeler var. Bunun güçlü politik, iktisadi, kültürel sebepleri var. Politik olarak Türkiye'de devlet her zaman siyasetin, kamunun en önemli aktörü olagelmiş. Çok uzun, derin bir geçmişi var bu halin. Devlet harici aktörler kamusal alanda çok güçlü değiller.

İkincisi tabii ki çok özgürlükçü bir siyasi atmosferimiz neredeyse hiç olmadı. En azından uzun süre devam eden bir özgürlükçü siyasi atmosfer olmadı. Bunun olmayışına

Türkiye'de devlet her zaman siyasetin, kamunun en önemli aktörü olagelmiş. Çok uzun, derin bir geçmişi var bu halin. Devlet harici aktörler kamusal alanda çok güçlü değiller.

bağlı olarak genel olarak siyasete katılım da, sivil toplum kuruluşlarına katılım da zayıf olageldi. Bu türden katılımlar devlet nazarında şüpheli bulunduğu için ya da yurttaşlar devletin bu türden faaliyetleri şüpheli bulacağı intibasını edindikleri için katılım göstermeye meyyal olmadılar.

Bu işin iktisadi sebepleri de olsa gerek. Yani, bu tür faaliyetler eninde sonunda insanların ailesine bakmak, evini geçindirmek gibi temel faaliyetlerinin haricinde görülen faaliyetler. Bunlardan zaman ya da para kalırsa yapabileceği türden işler. Bu anlamda da Türkiye'de güçlü bir katılım olamıyor. Sıradan yurttaşlar hem zaman anlamında hem de finans anlamında bu türden işlere ayrabilecek kaynaklara sahip değil.

Sivil Toplum Katılım için Kültürel Yatkinlik Yok

Bunların arasında herhalde en önemlisi kültürel yatkinlikle ilgili olanı. Bizim geçmişimizde STK'lara katılımın kökleri olarak gösterilebilecek bir faaliyet hiç yoktur demek mümkün değil. Bu ülkenin güçlü bir vakıf geleneği var. Ama bunlar da genellikle geçmişte olduğu gibi şimdi de daha çok devletin etrafında örgütlenen, devletin organize ettiği ya da devlete bağlı failerin örgütlediği işler olagelmiş. Yani bir vakıf geleneği var ama vakıf devletle toplum

arasında bir şey olmakla birlikte daha ziyade devlete yakın bir etkinlik biçimi olmuş. Dolayısıyla geçmişimizde, kültürel kodlarımızda, kültürel yatkınlıklarımızda bu türden işler olmakla beraber bunun öyle aman aman güçlü olduğunu söylemek mümkün değil. Çok şehirli bir toplum olmayışımız da bu işlerle ilgili. Bunlar eninde sonunda şehir faaliyetleri. Hayırseverlik işleri ya da STK işleri köyde kırdada olacak işler değil. Hayırseverlik işlerinde çok iyi, çok yetkin olduğumuza dair birtakım imajlarımız var, ama pek doğru değil. Gönüllülük, hayırseverlik işlerinde önde ya da ortalamanın üzerinde bir toplum değiliz. Mesela İngiltere’de bir süre buldum ve oradaki hayırseverlik faaliyetinin derinliğini gördüğümde gerçekten çok şaşırılmıştım. Çünkü İngiltere normalde bireyciliğin çok yüksek olduğu bir yer. Kuzey Amerika da öyle. Ama her iki ülkede de hayırseverlik çok güçlü temellere oturuyor. En ufak bir amaç için toplumun hayırseverlik duygularını harekete geçirebiliyorlar, toplum buna açık.

Gönüllülük işlerinde de öyle, bu tür yerlerde gönüllülük faaliyetleri hakikaten bizden çok daha derin. Biz böbürlenmeyi severiz. Ama gönüllülüğün de, hayırseverliğin de kodlarımızda, kıyasla söylüyorum yine, öyle çok güçlü temelleri yok.

Bizim geçmişimizde STK'lara katılımın kökleri olarak gösterilebilecek bir faaliyet hiç yoktur demek mümkün değil. Güçlü bir vakıf geleneği var. Ama bunlar da genellikle geçmişte olduğu gibi şimdi de daha çok devletin etrafında örgütlenen, devletin organize ettiği ya da devlete bağlı failerin örgütlediği işler olagelmiş.

SUNAY DEMİRCAN

SİVİL TOPLUM DAHA BİRBİRİNE GÜVENMİYOR!

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarına ilgi düşük derken aslında sivil toplumu nasıl tanımladığımız önemli. Geçen gün İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi’nin web sitesine baktım, sivil toplum örgütlerinin, daha doğrusu derneklerin üye sayısı Türkiye’de ne kadardır diye. 150 bin tane dernek var Türkiye’de, sadece dernek olarak 150 bin tane. 9.9 milyon üye var derneklerde. Çok büyük bir sayı bu. Bunlar içerisinde bir kısmını mükerrer üye kabul edersek yani birden çok derneğe üye olan kişi olduğunu düşünürsek, nereden baksanız 7-8 milyon kişi sadece derneklere üye.

Şimdi bu oranı, 18 yaş ve üstü grup olarak düşünmeliyiz, dolayısıyla nüfusun hepsi değil. 70 küsur milyon insanın az çok 40 milyonunun içindeki oran bu. Dolayısıyla nüfusun %20’sinin dernek üyesi olduğu ortaya çıkıyor. Bu büyük bir rakam, bunun içerisinde birlikleri, vakıfları, kooperatifleri eklediğinizde rakam büyüyecek. Avrupa’da en çok kooperatif Türkiye’de. Diyebilirsiniz ki bunun bir kısmı tarımsal kalkınma kooperatifi, bir kısmı bina yaptırma kooperatifi. Öyle ya da böyle insanlar bir amaç için bir araya gelmişler ve bir örgüt kurmuşlar. Yani cami yaptırma derneğini eleştirmeye hakkımız yok çünkü insanlar mahallelerine, semtlerine cami yaptırarak istemişler, bir araya gelmişler ve bir dernek çatısının altında bunu becermişler. Spor kulübü kurmuşlar,

Bu durum toplumsal evrimle ilgili. Bunların hepsi Batı’daki sivil toplumun tarihinde yaşandı. O haklar, sivil topluma tepeden inmedi. Biz şimdi bekliyoruz ki bu üç beş yıl içerisinde kendiliğinden oluversin. Türkiye’de sivil toplumun hakikaten ayakları üzerinde durup bir şeyler yapmaya başlaması daha 2000’lerle başlıyor. Ondan önce sanki hiç hiçbir şey yoktu.

hemşehrlik derneği kurmuşlar; bunların hepsi insanların bir araya gelip bir şey yapma niyeti ile oluşmuş sivil eylemler. Bir bakıyorsunuz, nüfusun minimum % 20’si, bu için içerisinde faal. O zaman niye soruyoruz, Türkiye’de sivil topluma katılım düşük diye? Demek ki sivil toplum olarak tanımladığımız, daha doğrusu örgüt olarak tanımladığımız kitle, farklı bir kitle. 150 bin derneği olan bir ülkede katılımın düşük olup olmadığını tartışmak farklı bir şey.

Daha önce elimizde şablonlar vardı. Sivil toplum kuruluşu nedir? Bunun bir çerçevesi vardı. Birleşmiş Milletler’in, Avrupa Birliği’nin sivil toplum tanımları var. Demokratik yönetim yapısı olmalıdır, kendi içinde özerkliği olmalıdır, devletle organik bağı olmamalıdır vs. Ama artık bu çerçeveler, sınırlar kalkıyor ve hepsi birbirinin içine

giriyor. Eskiden diyorduk ki, bir devletin alanı vardır, bir ailenin mahremiyet alanı vardır, bir özel sektörün kendi alanı vardır, dolayısıyla bu üç alan dışında kalan alan sivil alandır ve sivil toplum bu alanda yer alır. Şimdi bu da ortadan kalktı. Bütün bu alanlar birbiri içine girmeye başladılar. Geçenlerde bir rapor okudum; Türkiye’de sivil toplum çok aktiftir, yüzlerce üniversite, yüzlerce hastane kurdu diyor. Baktığınız zaman bunlar aslında vakıf üniversiteleri ve vakıf hastanelerini kastediyor. Bunlar sivil toplum hareketi değil ki, kâr amaçlı kuruluşlar diyebiliriz.

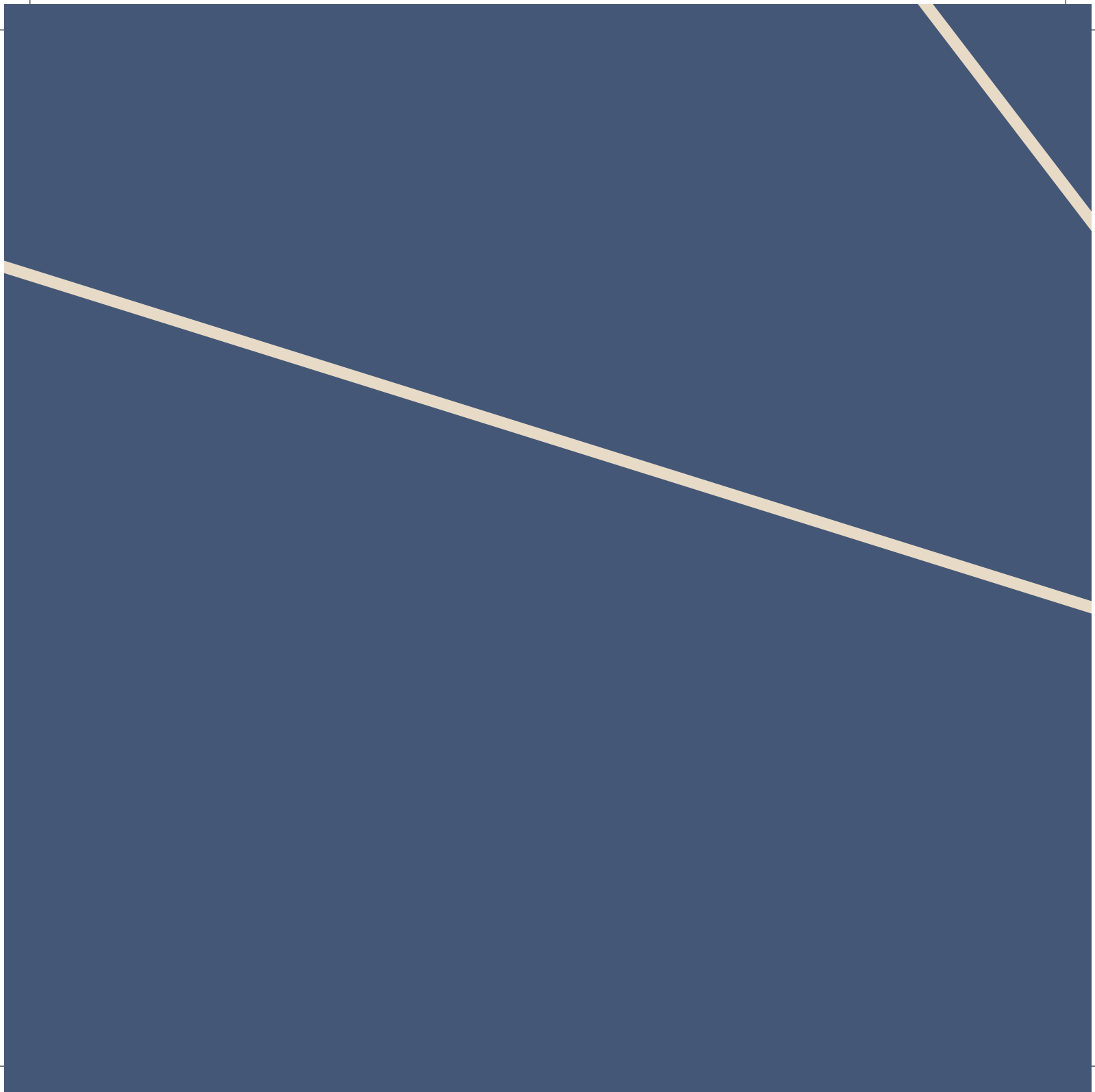
Ama değil işte, yavaş yavaş bu da değişiyor. Bütün dünyada bu algı değişmeye başladı. Özel sektör kendi kurduğu sivil toplum örgütleriyle bu alana giriş yapıyor. Devlet sivil toplum kuruluşlarıyla yeni iş birlikleri ve yeni olanaklar geliştiriyor, bu sahaya girmeye başlıyor. Ve bizim eski, geleneksel sivil toplum anlayışımız, ortadan kalkmaya başlıyor.

Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları kendi yerel ihtiyaçlarının bazı alanlarda karşılanması konusunda etkili olabiliyorlar. Ama diğer alanlarda o kadar etkili değiller. Katılım süreçlerinde söz hakkımız olsun, özgürlük alanımız hem bireysel hem de grup olarak açılsın, özgürlüklerin daha geniş alanda ifade edilebilirliği artsın gibi bir niyeti gündeme getirirsek başarılı değiller.

Etkili de değiller. Neden? Ben sonuçlar üzerinde düşünmek istemiyorum, çünkü sonuçlar üzerine çözüm üretmeyi anlamlı bulmuyorum. Bu durumun bir sebebi var; bizim toplumumuz, yüzlerce yıldır güvensizlik ve korku üzerine inşa edilmiş ilişkilerle bugüne geldi. Bu, o kadar güçlü ve o kadar kemikleşmiş bir yapı ki yurttaşın

devletle çok ciddi bir gerilimi var. Bu gerilimin kaynağı da korku, yurttaş devletinden korkuyor ve güvenmiyor. Devlet de yurttaşına güvenmiyor. Ve bu güvensizliğin sonunda zaten yıllarca çatışmalar yaşanmış. Bu çatışmalar büyük sürgünlerle, büyük savaşlarla, büyük çatışmalarla ve kavgalarla sonuçlanmış. Milyonlarca insan bu ülkeyi terk etmiş, milyonlarca insan tekrar göçle geri gelmiş. Fakat bu yurttaşlar kendi aralarında da bir armoni ve güvene dayalı bir ilişki kuramamışlar. Ortada bu güvensizlik ve korku olduğu sürece sivil toplumun devletle diyalog kurması veya birbiriyle diyalog kurması mümkün değil. Diyoruz ki sivil toplumun kapasitesi düşük. Sivil toplumun kapasitesinin geliştirilmesi için proje hazırlama yeteneğinin artması lazım. Sivil toplumun iletişim becerilerinin yükselmesi lazım. Sivil toplumun örgütlere daha çok üye alması lazım diyoruz. Ama tüm bunların hiçbir anlamı yok. Neden? Çünkü sivil toplum daha birbirine güven sağlayamıyor.

Burada kimin ne yapması gerektiği konusunda bir şey söylemek de doğru değil, çünkü bu hakikaten toplumsal evrimle ilgili bir şey. Bunların hepsi Batı’daki sivil toplumun tarihinde yaşandı. Ve Batı bunları yaşayarak bugünlere geldi. Bu süreçte de birçok şeyini yitirdi. Doğal alanlarını da, canını da, malını da yitirdi. Çok büyük çatışmalar sonrasında, belki 700-800 yıl süren bir süreç içerisinde, 1200-1300’lerde başlayıp 1800’lere kadar süren bir tarihsel süreç içerisinde Batı bu hakları elde etti. O haklar, sivil topluma tepeden inmedi. Bekliyoruz ki bu 3-5 yıl içerisinde kendiliğinden oluversin. Türkiye’de sivil toplumun hakikaten ayakları üzerinde durup bir şeyler yapmaya başlaması daha 2000’lerle başlıyor. Ondan önce sanki hiçbir şey yoktu.

TEMSİL

AHMET İNSEL

STK'LAR MEŞRUIYETLERİNİ MÜCADELELERİYLE KAZANIR

Ben STK'yım ve doğal olarak meşruiyet anlayışını kabul etmiyorum. 3 kişi toplanıp "Biz bütün Türkiye'yi temsil ediyoruz," diye çıkmak kendimizi çok elit, çok üstten gören bir tavır... Aslında başka türlü otoriterinizimdir bu. STK meşruiyetini önceden bağışlanmış ve bir mücadele sonucu elde edilmemiş, doğuştan itibaren hak edilmiş bir şey olarak tanımlamıyorum. O aristokrat bir yaklaşım. "Ben doğuştan mavi kanlı doğduğum için böyle bir hakka sahibim." STK'lar kendi meşruiyetlerini mücadeleleriyle kazanırlar. Devlet bu mücadelede bir karşı taraftır, toplum bir taraftır ve STK'ların ne "Ben STK'yım haklıyım, doğal olarak haklıyım, doğal olarak toplumu temsil ediyorum," deme hakkı vardır; ne de devletin "Siz toplumu temsil etmiyorsunuz, toplumu temsil edenler bizim seçtiklerimizdir," deme hakkı vardır. Ben STK'ların mücadelesinin ve tanınma mücadelesinin sürekli olması gerektiği kanaatindeyim. Kazanılmış bir hak olduğu andan itibaren STK'lar da bir bürokratik örgüt haline gelirler. Tanınma mücadelesi STK'ların var olma mücadelesinde olmazsa olmaz koşuldur. Elbette üç kişi bile olsalar yasal olarak var olma hakkına sahiptir, ama yasal olarak var olma hakkına sahip olmak demek kendisinin bütün topluma şamil,

Her girişimin var olma hakkı vardır. Var olmak hakkıyla meşruiyet hakkı ayrı şeylerdir. Meşruiyet hakkı var olma hakkıyla sizi sağlar. Sizin var olma hakkınız var ama her söylediğim dinlenecektir diye evrensel ve sürekli bir meşruiyet hakkı yoktur, bu bir mücadeledir.

söz söylediğinde bunun otomatik olarak dikkate alınır ve değerlendirilir olması anlamına gelmez. O başka bir mücadele. STK olarak çok az kişiyle çok dar bir alanda var olmaya hakkınız vardır ama onun ötesinde sizin söylediklerinizin herkes tarafından dinlenilir, kabul edilir, devlet tarafından dikkate alınır olması bir mücadeledir. Bu kazanılmış bir hak olamaz.

Hak Başka Şeydir, Meşruiyet Başka

Hak, başka bir şey meşruiyet başka bir şey. Var olma hakkı herkesindir. Her girişimin var olma hakkı vardır. Var olmak hakkıyla meşruiyet hakkı ayrı şeylerdir. Meşruiyet hakkı var olma hakkıyla sizi sağlar. Sizin var olma hakkınız var ama her söylediğim dinlenecektir diye evrensel ve sürekli bir meşruiyet hakkı yoktur, bu bir mücadeledir.

Kadın hareketleri, insan hakları hareketleri, gençlerin haklarına veya emeklilerin haklarına yönelik; hak merkezli hareketler. Bu hareketlerin arkalarında "haklarını savundukları bir kitlenin" olduğunu varsayıyoruz. O kitleyle ne kadar gerçek bir temas var bilmiyoruz ama başarılı olması için kitleyle bir temsiliyet temasının olması lazım. Hak merkezli olmayan örgütlenmelerde ise daha cemaat yapıları, daha kapalı yapılar olabilir. Ama hak temelli örgütlenmeler ister istemez kitlesel bir iletişim kurmak durumunda. Yani kendi yaptığını sırf devlete rapor olarak değil, aynı zamanda o hakkını savunduğu kitleye de iletmek ve onu harekete geçirmek, bilinçlendirmek, onda farkındalık yaratmak, haklarının mücadelesini vermek zorunda. Bunu yapmazsa zaten pek ismi cismi duyulmaz, bir istihdam kaynağı olarak çalışan örgütlere dönüşürler.

Hak eksenli STK'lar açısından bakarsak, şu şu STK'lar son derece önemlidir, şu şu şunlar ikincildir ayrımının çok doğru olmadığını düşünüyorum. Şöyle bir ayrım olabilir. Somut bir hak mücadelesi veren STK'lar ve genel bir hak mücadelesi veren STK'lar... Mesela insan hakları örgütü sürekli var olması gereken bir STK çünkü genel bir hak mücadelesini, hep üzerinde

dikkatle durulması gereken bir hak mücadelesini sürdürüyor. Çocuk tutukluların tutukluluklarına son verilmesi için çalışan bir hak örgütü, çocuk tutukluluğu ortadan kalktığı zaman zaten kendiliğinden ortadan kalkacaktır. İki örgüt arasında süreklilik farkı olabilir, vardır da ama bu birinin diğerinden daha önemli olduğu anlamına gelmiyor.

Önceden bağışlanmış ve bir mücadele sonucu elde edilmemiş, doğuştan itibaren hak edilmiş bir şey olarak tanımlamıyorum STK meşruiyetini. O aristokrat bir yaklaşım. STK'ların mücadelesinin ve tanınma mücadelesinin sürekli olması gerektiği kanaatindeyim. Kazanılmış bir hak olduğu andan itibaren STK'lar da bir bürokratik örgüt haline gelirler. Tanınma mücadelesi STK'ların var olma mücadelesinde olmazsa olmaz koşuldur.

ADEM ARKADAŞ

STK MEŞRUIYETİNİ HAK TEMELİNDEN ALIYORSA KAÇ KİŞİYİ TEMSİL ETTİĞİ ÖNEMLİ Mİ?

Temsiliyet elbette önemli fakat bir yandan da çocuk haklarıyla ilgili çalışan hiçbir örgütün çocukları temsil etme yetkisi olmaz. Çocukların, kişilerin kendilerini temsil etme yetkileri vardır. Kişiler sadece kendilerini temsil edebilirler. Temsiliyeti sayılara bağlamak da doğru olmayabiliyor. Tüm dünyada çocukların katılım hakları kolay kolay gerçekleşmiyor.

Zaten her 3 kişinin STK kurup da devletle konuşmak isteyeceğini sanmıyorum. Öyle bile olsa pek çok şekilde meşru olup olmadığı tartışılabilir. Ama kamu görevlileri buna bakmadan dahi insanları kabul de edebilir. Çocuk hakları üzerine çalışan tüm STK'larla da görüşebilir. Çünkü her sivil toplum örgütünün büyük ihtimalle uzmanlaştığı bir alan vardır.

21. yüzyıldayız, internet sayesinde pek çok şey mümkün, devasa bir devlet yapılanmasından bahsediyoruz. Yerel yönetimde örneğin; yerelinde faaliyet gösteren örgütlenmeler buldukları yerden bir şey söyleyebilir. Merkeze de söyleyecekleri olabilir. Sivil toplum örgütleri için ben bununla görüşeyim, bununla görüşmeyeyim denmesi belli bir süre sonra çok büyük bir haksızlığa sebep olabilir. Bu da bir süre sonra devlete de, sivil topluma da olan

güveni azaltacaktır. Sivil toplum örgütleri arasındaki çatışmaları da büyük olasılık artıracaktır. Çünkü biz de: "Neden şu STK davet edildi, biz edilmedik?" diyoruz. Oysa bu kriterler açık, şeffaf, herkesin ulaşabileceği bir yöntemle belirlense, şöyle bir konu var sadece bu konudaki uzman örgütlenmeleri, ya da şu şu konudaki tabandan beslenen örgütleri istiyoruz dense daha iyi bir yöntem olabilir. Aslında herkese, her sivil toplum örgütüne ağız denmesi gerekiyor.

STK'ların meşruiyetlerini nereden aldığına bakılabilir tabii. Meşruiyetini hak üzerinden, yapılan haksızlığı giderme üzerinden alıyorsa kaç kişi olduğu, ne kadar zamandır var olduğu önemli mi?

Hak temelli olmanın da belli kriterleri vardır. Kendi kendimize biz hak temelliyiz demekle hak temelli olunmuyor aslında. Hak temelli çalışma ilkelerinin hepsini uyguluyor olmanız lazım. Bu ilkeleri uygulamıyorsanız ve kendinize hak temelli diyorsanız o ayrımı yapıp yapmamanızın pek bir önemi yok. Ama son zamanlarda pek çok sivil toplum örgütünün "Biz hak temelli çalışıyoruz, hak temelli çalışan kuruluşları öncelikleyin," dediklerini de görüyoruz.

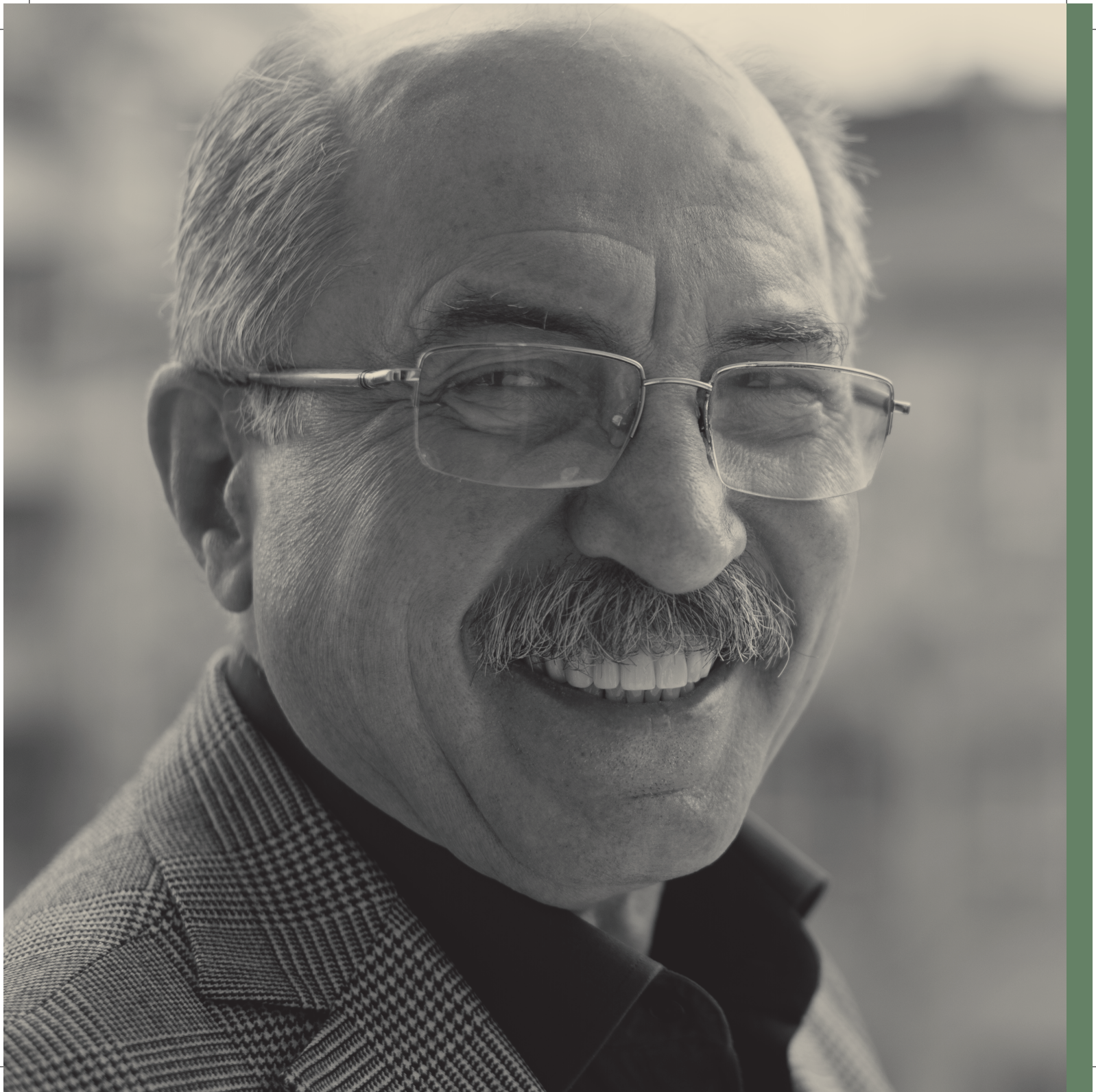
STK'ların meşruiyetlerini nereden aldığına bakılabilir tabii. Meşruiyetini hak üzerinden, yapılan haksızlığı giderme üzerinden alıyorsa kaç kişi olduğu, ne kadar zamandır var olduğu önemli mi? Ancak sanıyorum, pek çok örgüt hak temelliliği insan hakları alanında çalışmakla birbirine karıştırıyor.

Ancak hak temelli çalıştığını söyleyen örgütlerin çoğu doğrudan yardım da vermiyorlar. Oysa hak temellilik kavramı kalkınmaya özgü ve kalkınma üzerinden gelişmiş bir kavramdır. Aslında kalkınma kuruluşlarının sivil toplum lügatına kattığı bir kavramdır. Kalkınma örgütleri de doğrudan yardım veren örgütlerdir. Bunu yaparken yardım verdiğim kesimin sesi de olacağım, sorunların da kök nedenlerini ortadan kaldırmaya çalışacağım, bunların savunucusu, sesi olacağım, yardımlarımı yaparken ayırım gözetmeyeceğim, yardım yaptığım kesimin yüksek yararı üzerine çalışacağım denerek oluşturulmuş bir kavramdır bu. Buradan bakınca, Türkiye'de hak temelli olduğunu söyleyen örgütlerin hiçbiri kalkınma örgütü değil. Ve sanıyorum, pek çok örgüt hak temelliliği insan hakları alanında çalışmakla birbirine karıştırıyor.

Çevremden de gördüğüm ve son zamanlarda kafamızı yoran bir konu da şu: insanlar aslında yardım bekliyor. Bunu hak temelli yaptığınızda, ulaşıp onların sesi olduğunuzda hak temelli oluyorsunuz.

İnsan hakları dendiğinde medeni ve siyasi haklar, ifade özgürlüğü vs. geliyor insanların aklına. İnsan

hakları beyannamesinde de birinci nesil, ikinci nesil hak dense de ama aslında bir ayırım yoktur, hakların hepsi birbirine kenetlenmiştir. Zaten bunu görmeden çalışıyorsak ister istemez bizim medeni, siyasi hakkımızı önceleyin dediğimizde diğer hakların hayata geçmesi için gerekenleri yapmıyor olabiliriz. Örneğin; medeni, siyasi haklar, ifade özgürlüğü daha önceliklidir diyoruz, bir taraftan da insanların karnını doyurmak devletin görevidir diyoruz. Tabii ki devletin görevi ama devlet görevini yapana kadar o insanın hayatta kalması için de bazı örgütlenmelerin olması gerekiyor. Bu nedenle hak temelli olduğunu söyleyen örgütlerin ekonomik, sosyal, kültürel hakları da düşünüp, bunlarla ilgili kampanyaları yaparken bu hakkın hayata geçmesini, insanların bu hakkını kullanmasını sağlayıcı bazı çalışmalarını da yapması gerekiyor.

ALİ BALKIZ

Yazar-Alevi Bektaşı Federasyonu Eski Başkanı

STK, bürokratik gereklilikleri yerine getirmekten ibaret değil.

“Sivil toplum kuruluşunun yönetimi ne kadar hedef kitlesine ulaşabiliyor, ne kadar kendini anlatabiliyor, ne kadar dönüş alabiliyor? Aslında küçüçük bir iktidar alanı da kendi kullanıyor. Çünkü örnek alacağı, kopya çekeceği büyük bir iktidar var. Üyeler ancak demokrasi bilinciyle katılabilirler buna. Bir elin nesi var iki elin sesi var sözünden hareketle. Gelin canlar bir olalım sözünden hareketle.”

BERRİN SÖNMEZ

KAMU, AZ YA DA ÇOK DİYE BAKMADAN TÜM GÖRÜŞLERİ DİNLEMELİ

Aslında en başta sivil toplumun tanımını yapmak gerekiyor. STK'lar hangi kuruluşlardır? Çünkü bizim ülkemizde odalar ve barolar gibi meslek teşekkülleri de STK kabul ediliyor. Sendikalar, işçi ve işveren sendikaları da STK kabul ediliyor. Oysa burada ayrıma gitmek lazım. Meslek teşekkülleri STK değildir. Onlar farklı baskı gruplarıdır. Keza sendikalar da öyle. Onlar da sivil baskı gruplarıdır. Odalar, barolar... Bunlar kamu tüzel kişiliği niteliğinde olan kurumlar. Nasıl olur da kuruluş kanunlarında "kamu tüzel kişiliği niteliğinde" denilen kurumları sivil toplum sayarız? Sivil toplum kuruluşu dendiğinde, kamu kuruluşlarının temsilcilerinin akıllarında ilk gelenin de bunlar olduğunu görüyoruz. O halde biz ilk başta hak temelli STK'ları bunlardan ayrı tutmalıyız. Tabii hak temelli olmayan yardım amaçlı sosyalleşme dayanışma amaçlı STK'lar da STK'dır. Ancak hak temelli ve olmayanlar arasında bir ayırım yapılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü toplumsal fayda dendiğinde hep yardımlaşma derneklerinin katkısı, devletin ulaşamadığı yerlere ulaşan, daha kılcal damarlara gidip yardım götürebilen örgütler hatırlanıyor. Oysa hak temelli örgütlerin yaptığı siyasal düzene etki etmek ve o yardımsever örgütlerin yaptığı yardımlara daha az ihtiyaç olacak bir düzenin oluşmasını sağlamaktır. Belki her

Kamu, katılımda çoğulculuk esasını gözetmeli. Çok sayıda STK'yı aynı anda, aynı konuda, aynı masanın etrafında dinlemek durumunda. Toplumun geniş kesiminin sözü o zaman orada ortaya çıkar.

kurum kendi çalışma alanını kendi çocuğu gibi benimser, öne alır ama hak mücadelesinde hiyerarşi yoktur. Ve her hak temelli kuruluş da bunu bilir, diğerinin çalışma alanını küçümsemez fakat kendi çalışma alanı kendisi için önceliklidir.

Gönüllülük esasıyla kurulmuş olan, hak temelli STK'ların varlığı bizatihi aslında bir meşruiyettir. Başka bir meşruiyet dayanağına gerek yoktur çünkü demokratik yurttaş katılımı dediğimizde özgür iradeleriyle yurttaşlar bir araya gelmiş, bir dernek kurmuş ve bir politika belirlemek için kamuyla müzakereye girişmişse, bu yeterli bir temsiliyet ve meşruiyet meselesidir. Bu nedenle bence hak temelli örgütlere öncelik verilmelidir ama tam tersini görüyoruz. Kamu ilişkisi kurduğu kurumlar arasında hak temelli örgütleri en son sıraya yerleştiriyor, en az oranda yer veriyor. Ama şunu düşünebilirler; müzakereye açılan bir konuda toplumun tüm kesimlerinin görüşlerinin o masada yer almasını istiyorlarsa, örneğin bir tek Başkent

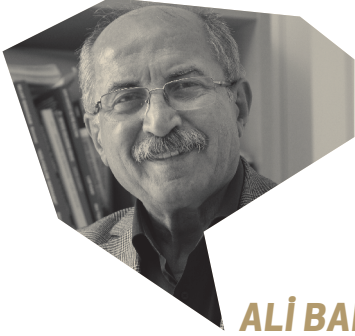
Kadın Platformu'nun bütün kesimleri temsil etmesini beklemek hata olur. Ne yapacaklar bunu sağlamak için? Katılımda çoğulculuk esasını gözetecekler. Çok sayıda STK'yı aynı anda, aynı konuda, aynı masanın etrafında dinlemek durumundalar. Toplumun geniş kesiminin sözü o zaman, orada ortaya çıkar. Ben 70 milyonu temsil edecek değilim. Bir siyasi parti 70 milyonu temsil etmiyor. Değil mi? Benim de üyelerimi temsil etmek durumum var. Yani STK'lar içerisinde şeffaf ve demokratik bir işleyişle karar alma süreçleri devam ediyorsa, o STK'nın tespit ettiği konu ve yetkilendirdiği kişilerin oradaki varlığı kamu tarafından sorgulanamaz bence.

Kamunun az ya da çok diye bakmadan tüm görüşleri dinlemesi gerekiyor ki bir toplum içerisinde hiç bilmediğimiz, akla gelmeyen sorunların varlığını gözden kaçırmayalım. Onlara çözüm üretme fırsatını kaçırmayalım. Katılım esasıyla süreçlerin işlemesi kolaylık sağlayacak. Bazen yanlıştan dönmeyi mümkün kılacak.

2000'lerden itibaren kamu gerçekten sivil toplum katılımını kaçınılmaz olarak görmeye başladı. Ama bu durum biraz kitabına uydurarak halletmek gibi

uygulanıyor ülkemizde. Yani burada şu kadar STK var deyip belli bir sayı vermekle yetiniliyor. O STK'lar hangileri, verilen görüşler neler? Bunlar için şeffaflık gerekiyor ve biz o şeffaflığı göremiyoruz.

STK gönüllülük esasıyla kurulmuş olan, hak temelli STK'ların varlığı bizatihi aslında bir meşruiyettir. Başka bir meşruiyet dayanağına gerek yoktur çünkü demokratik yurttaş katılımı dediğimizde özgür iradeleriyle yurttaşlar bir araya gelmiş, bir dernek kurmuş ve bir politika belirlemek için kamuyla müzakereye girişmişse, bu yeterli bir temsiliyet ve meşruiyet meselesidir. Bu nedenle bence hak temelli örgütlere öncelik verilmelidir ama tam tersini görüyoruz.

ALİ BALKIZ

ÖNEMLİ OLAN ÖRGÜTLENMEDİR!

Demokrasi dediğimiz şey, bir STK'nın veya bir siyasi partinin %0,5 bile olsa, %1 bile olsa, 50 kişi olsa, değerlendirilmesini emreder. STK'lar arasında şu önemlidir, bu değildir ayrımı yapılamaz. Yapılmamalıdır. Hep verilen örnektir: Kanarya Sevenler Derneği, kanarya sevenlerin bir araya gelmesi güzel bir şeydir. Kanaryalar da sevilesi kuşlardır. Bir zamanlar "Ya biz kanarya sevenler derneği mi olacağız," derken bile ne kadar yanlış yapıyormuşuz meğer. Kanarya sevenlerin de bir araya geleceği bir dernek vardır, olmalıdır ve o amaç etrafında faaliyet göstermeli ve çalışmalıdır. Onu küçümsemek büyüklük değildir.

Hak Eksenli STK'lar ve Diğerleri Ayrımı Yanlış

Önemli olan örgütlenmedir. Örgütlenme çağımızın en etkin ve tek silahıdır. Atomdan, fezadan, füzeden daha etkin tek silah örgütlü insan gücüdür. Dünyada örgütlü insan gücünün, neler yaptığı, neler başardığı bilinir. Ülkemizde de, ha keza, bilinir. Önemli olan bunu yaratmaktır. Oluşturduğu koşullar, onu oluşturan nedenler, yürüdüğü yol, elde edeceği hak hukuk neredeyse, ya da yaratacağı değer her ne olursa olsun, eşit bakmak lazım. Bunları hak eksenli kurulan ya da çalışan STK'lar ve diğerleri diye ayırmak doğru değil.

Düşününüz ki Alevi-Bektaşî federasyonu bu ülkenin siyasi literatürüne, kültürüne "eşit yurttaşlık hakkı" diye bir kavramı yerleştirdi. Herkesin dilinde şimdi eşit yurttaşlık hakkı var. Eşit yurttaş olmadığını düşünen herkes bu kavramın üzerinden kendi haklarını üretmeye çalışıyor. Bu bile başlı başına çok büyük bir katkıdır.

Önemli olan örgütlü insan gücünü yaratmaktır. Oluşturduğu koşullar, onu oluşturan nedenler, yürüdüğü yol, elde edeceği hak hukuk neredeyse, ya da yaratacağı değer her ne olursa olsun, eşit bakmak lazım. Bunları hak eksenli kurulan ya da çalışan STK'lar ve diğerleri diye ayırmak doğru değil.

ALİ BAYRAMOĞLU

TEMSİLİYET ZİHNİMİZDEKİ ARAÇSALLIKTAN KAYNAKLANIYOR

Bir sivil toplum örgütünün parçası olmak demek o örgütün sizin adınıza bir şey yapması demek değil, sizin o örgüt içerisinde birlikte iş yapmanız demek. Böyle olduğu zaman kimin, neyi, ne kadar temsil ettiği yine bizim zihniyetimizin getirdiği araçsallık üzerinden yola çıkış oluyor. Halbuki olması gereken şu: Çaba göstermek istiyor musunuz? Şu ağaçların kesilmesini ve orada park yapılmasını engellemek istiyor musunuz? İlla sokağa çıkıp pankart açmanız gerekmez. Bir araya gelip örgüt bile kurmanıza gerek yok. Bir enformel yapı içerisinde bunun çabasını gösterebilirsiniz. Sivillik böyle bir şey, dolayısıyla temsil eden sizsiniz. Temsiliyet takıntısı Türkiye’de varsa ve araştırma sonucu bunu ortaya çıkartıyorsa bu sivil alana bakışta çok da sivil olmadığımızı gösteren bir husus.

Ama ben çitayı çok yüksek tutamıyorum. Bir örnek vereyim, yarı bağımsız idari yapılar. Mesela RTÜK, Telekomünikasyon örgütü, enerji kurulu gibi pek çok yapı var Türkiye’de. Bunlar hatırlarsınız Kemal Derviş zamanında Türkiye’ye sokulan yapılar. Bu yapılardaki kasıt sivillikti. Şu STK’dan 1 kişi, TÜSİAD’dan 1 kişi, tüketici ile ilgiliyse tüketici sendikasıdan 1 kişi orada olsun, sektörün aldığı kararları -ki bu kararların içinde politik kararlar da var, mikropolitik kararlar da var-

denetlesin. Bugün hangi noktadayız? Bunların hepsi Türkiye’deki siyasi iktidarın bürokratik kurumu haline geldi. Bu konuda bile ses çıkartmayan, bu konuda bile sivil alanını savunamayan bir sivil değer algısı var Türkiye’de. Bu böyle olunca, nasıl yol alacağız, nasıl tekniklerle güveni artıracacağız sorusu yeterli olmuyor.

Temsiliyet takıntısı Türkiye’de varsa ve araştırma sonucu bunu ortaya çıkartıyorsa bu sivil alana bakışta çok da sivil olmadığımızı gösteren bir husus.

BEKİR AĞIRDİR

ÖNERİYİ HAZIRLARKEN HAK TEMELLİ, TOPLUMA SUNUP GELİŞTİRİRKEN DAYANIŞMA TEMELLİ STK'LARLA GÖRÜŞÜLMELİ

Sivil toplumun karar süreçlerine dahil olmasının yolları, yasal veya prosedürel kuralları henüz tanımlı değil. Hangi kararları tartıştığına ya da hangi süreçlere katılacağına bakarak farklı meşruiyet tanımları yapabiliriz. Eğer yerel yönetimlerdeki katılım süreçlerini konuşuyorsak bana kalırsa hiç temsiliyet koşulu gerekmez. İsterse 8 kişi olsun. Kendilerine özgü özel bir fikri var ve bu fikir için örgütlenmiş ve o fikir tartışmaya değer. Çünkü yereldeki sorun güncel sorun aynı zamanda, yani uzay boşluğundaki ulvi siyasi ve soyut mesele değil, somut bir mahallenin somut bir derdi üzerine konuşuyorsun. Dolayısıyla da orada 8 kişi veya 18 kişi veya 1800 kişi üyesinin olup olmamasının önemi yok. Olan herkesi dinlemesi lazım. Ama daha üst düzeyde aktörün, çok genel sorunlarını, mesela anayasaya dair bir meseleyi tartışıyorsanız elbette 10 binini birden dinleme imkânınız olmayabilir. Ama katılım süreçlerini yerelden başlayarak açabilirsiniz zaten o 8 kişilik örgüt en yukarıda niye ben varım yokum kavgası yapmaz ki. Bir şekilde o sürece dahildir, sesini de duyurmuştur. Bizde bu mekanizma farklı seviyelerden başlayarak adım adım tanımlanamadığı için ve tümüyle

katılıma kapalı bir yapılanma olduğu için herkes, her yerde veya en yukarıda temsil edilme çabasında, onun için böyle bir meşruiyet tartışması doğuyor. Yoksa bütün bu katılım mekanizmalarının önü açık olsa aslında bir meşruiyet tartışması da olmaz. Ama bir yandan da kamu orada bir şey daha yapıyor, üye olmanın zorunlu olduğu örgütlenmeleri yeterli gibi görüyor. Hatta orada bile seçici davranıyor. Diyelim mimarlar odasıyla, mühendisler odalarıyla ilişkiyi başka türden kuruyor da ticaret odalarıyla ilişkileri başka türden tutuyor. Yani biraz da bu tartışmaları kamunun tercihleri açıyor ve sivil toplumu da hep zehirliyor. Tartışmalar gelişince çok yanlış bir mecradan yanlış zihniyetler, yanlış çözümler, öneriler doğuyor.

Bunun kuralları var mı bilmiyorum ama örneğin herhangi bir bakanlıkta ben olsam, eğer içeriye dair bir meseleyi tartışıyorsam; o konuda çalışan örgüt sayısına veya örgütlerin üye sayısına bakmadan, fikri kapasitesi ağırlıklı olanla konuşmayı tercih ederdim. Ama yasayı ya da önerimi oluşturduktan sonra o öneriyi topluma anlatmak, duyarlılığı geliştirme sürecinde de üye

Ben olsam, bir probleme dair yasa tasarısını hazırlarken hak temelli, fikir temelli dediğim örgütlerle iş birliği yapardım ama o öneriyi hazırladığım andan itibaren de dönüp dayanışma temelli örgüt üzerinden çalışırdım. Çünkü toplumun en geniş kesimine onlar değişiyor.

sayısına bakardım. Böyle süreçlerin yasal tanımları nasıl yapılıyor bilmiyorum tabii. Yanlış bir şey söylemek istemem. Bu biraz da sivil toplumun nasıl biçimlendiğine, nasıl konumlandığına bağlı. Gerçekten 8 kişi olabilirsiniz, öyle şubeleriniz falan da yoktur ama zaten derdiniz fikriyat geliştirmektir, çözüm önerisi geliştirmektir yani policy makingdir ve bunu yapıyorsanız zaten kamunun da siyasetin de ilgili insanlarına fikrinizi etkilemek için, duyurmak için uğraşsınız. Ama gördüğümüz çoğu örnek ne deve ne kuş. "Hem fikriyat geliştirelim hem çok olalım ama zaten biliyoruz her şeyi, sadece kâğıda dökmemiz mesele," diye örgütlenince, kamunun da tam aradığı örgüt bu oluyor, sizi etiketlemek, kategorize etmek kolayına geliyor. "Tamam ya, bunlar da böyle," diyor, hemen eksi koyuyor adınızın yanına. Burada sivil toplum örgütleri kadar bürokratlar da çok bilgisiz.

Ben sivil toplum kuruluşlarını hak ve dayanışma eksenli olarak ayırıyorum. Dayanışma eksenli STK'larda eylemlilik önemli, fikriyatınız ne olursa olsun. Cami yaptırma olsun, depremde yardım toplama olsun. Burada kimliklerinizin, tercihlerinizin bir önemi yok, bir an önce

bir eylemlilik esas. Ama hak arama dediğimiz zaman arkada bir fikriyat, fikri hazırlık lazım. O fikri hazırlık da öyle herkesin bir araya gelmesinden ibaret değil. Ancak bunların arasında bir hiyerarşi kurmak doğru değil. Şöyle ezberlerimiz var; zaten kıraathane açmak istiyor adam ama kıraathane ruhsatı alamıyor, onun için hemşehri derneği kuruyor, derneğin lokali diye ruhsat alıyor. Belki burada bir gerçeklik payı var, ama bir yandan da ıskaladığımız şey şu, kıraathane bile olsa oraya o hemşehriler geldiğinde bir dayanışma, bir ilişki üretiyor. Biz onun o tarafını hep ıskalamışız, çünkü insan hakları, inanç özgürlüğü, ifade özgürlüğü gibi daha hoş, daha ulvi, daha şehvetli kavramların peşine düşmek gerekiyor diye bir kabul var. O kabul kendi zihin dünyamızda da bir hiyerarşi üretiyor. O hiyerarşi pratiğe de yansıyor doğal olarak. Ama, az önce söylediğim gibi eğer ben bir bakan olsaydım; bir probleme dair yasa tasarısını hazırlarken hak temelli, fikir temelli dediğim örgütlerle iş birliği yapardım ama o öneriyi hazırladığım andan itibaren de dönüp dayanışma temelli örgüt üzerinden çalışırdım. Çünkü toplumun en geniş kesimine onlar değişiyor.

BERRİN SÖNMEZ

Başkent Kadın Platformu

Ülkemizde demokrasi sorunlarının aşılmaya başlamasıyla beraber sivil katılım daha çok konuşulur oldu.

“AB rüzgarı sivil toplum katılımını çok olumlu etkiledi ve 2000’lerden itibaren kamu gerçekten artık sivil toplum katılımını kaçınılmaz olarak görmeye başladı. Ama bu kaçınılmaz olarak görmeye başlamak biraz kitabına uydurarak halletmek gibi uygulanıyor ülkemizde. Burada şu kadar STK var deyip belli bir sayı vermekle yetiniyor. O STK’lar hangileriydi, verilen görüşler nelerdi? Bunlar için şeffaflık gerekiyor ve biz o şeffaflığı göremiyoruz.”

EMEL KURMA

TEMSİLİYET MEVZU FECİ BİR KAPAN!

Toplum bizatihi çoğulluktur ve kamu otoritesine talip olanın yani gücünü kullanmaya talip olanın da birincil ödevi bu mevzularla habire kendi içinde uğraşmaktır. Temsil meselesine gelirse, bugün parlamenter demokrasinin bile sorunları halletmekte yetersiz kaldığını görüyoruz. Dolayısıyla dünyanın doğrudan bir demokrasi, doğrudan demokratik teamülleri aradığı noktada karşımıza iki mevzu çıkıyor. Bir, bu temsiliyet hikâyesi kendi içinde her zaman sorunlu. Felsefi olarak da, politik olarak da sorunlu. Ama temsili demokrasi sürecinde seçim falan derken, kaba hatlarıyla bir çeşit nakil sistemiyle, taşımalı sistemle bir tür demokratik oyun oynuyoruz. Ama bu meşruiyeti temsille örten bir durum. Yıllar önce bir arkadaşım dedi ki; "Tek gündemi balinaları kurtarmak olan bir siyasi parti olabilir mi?" Herhalde aptallık olurdu. Ona ancak ülke yönetimi açısından en önemli sorunun balinaları kurtarmak olduğunu düşünen insanlar oy verirdi. Öte yandan büyük bir siyasi programın içinde yüzlerce maddesi olan, kamu hayatını yönetmeye, şekillendirmeye talip ama balinalarla ilgili hiçbir fikri olmayan, hiçbir tahayyülü olmayan bir parti düşünün. Temsiliyet dediğimiz işte bu kadar saçma sapan bir şey olabilir. Bir örgütün ya da girişimin uğraştığı davanın sahiciliğini, samimiyetini, ne yaptığına ne ürettiğine bakarak görmek mümkün.

Dolayısıyla 3-5 kişiden oluşan bir platform 20 kişiden oluşan koca bir örgütten farklılık gösterir. Ancak bir avuç vatandaşın oluşturduğu örgüt de en az öbürü kadar meşrudur. Yani meşruiyeti temsiliyette aramak ancak temsili demokrasilerdeki siyasi partilerin cetveli olabilir. Sivil toplum örgütlerinde böyle bir şey yoktur. Muhakkak ki sendikal harekette veya meslek örgütlerinde daha başka parametreler var.

Kamu bir danışma sürecinde bu STK'ların hepsini almak zorunda. Öncelikle hepsini içerebilecek bir sistemi kurmak zorunda. Sivil toplumun ve örgütün

Toplum bizatihi çoğulluktur ve kamu otoritesine talip olanın yani gücünü kullanmaya talip olanın da birincil ödevi bu mevzularla habire kendi içinde uğraşmaktır. Bir avuç vatandaşın oluşturduğu örgüt de en az öbürü kadar meşrudur. Kamu bir danışma sürecinde bu STK'ların hepsini almak zorunda. Öncelikle hepsini içerebilecek bir sistemi kurmak zorunda.

Şeffaf olmayan, vaktinde bilgi vermeyen ve işleri alel acele halletmeye çalışan kamu idaresi zaten meşruiyet oyununu kendi bozar. O yüzden sivil toplumdan önce bence kamunun meşruiyetini sorgulamak lazım.

meşruiyetinden bahsediyoruz ama kamunun ödevlerinden nedense bahsedemiyoruz. Oysa ödevlerini yapmayan bir kamu idaresi ve karar alma süreci gayrimeşrudur. Yani 150 tane mi örgüt var? Tümünü içerecek sistemi kurması gerekir. Kamunun kullandığı imkânlar hepimizin namına, hepimizin şartlı izni ile kamu otoritesinin elinde duruyor. Küçük bir örgüt bile konunun bütün muhataplarını toplamayı, bunların mali, maddi, manevi yükümlülüğünü sırtlanmayı göze alırken, kamu 3-5 kafa dengi örgütü çağırıp, "Sivil toplum kuruluşlarıyla da istişare ettik," diyemez. STK'lar çok fazlalar, birbirlerine benzemiyorlar. Kamu idaresi zor bir şey, demek ki bunun alt süreçlerini kurmak, usullerini yerleştirmek, hem sivil toplum hem kamu idaresi için daha kolay yapılabilir yöntemler bulmak hepimizin işi, görevi. Ama en az toplumun, toplumsal örgütlerin olduğu kadar kamu idaresinin de görevi. Şeffaf olmayan, vaktinde bilgi vermeyen ve işleri alel acele halletmeye çalışan kamu idaresi zaten meşruiyet oyununu kendi bozar. O yüzden sivil toplumdan önce bence kamunun meşruiyetini sorgulamak lazım.

Toplumun çoğunluğunun kabul ettiği değerler ve toplumun kabul etmediği başka değerler. İkisi de eşit derecede meşru ve tanınması gereken şeyler. Öte yandan sivil toplum da perçeminden sual

olunmaz müthiş bir iyilik timsali değil. Sivil toplumun içinde demokratik teamülleri savunanlar kadar çok demokratik olmayan fikirleri, ölüm cezasını, Milli Eğitim'de tevhid-i tedrisatı savunanlar da var. Hem tercihler açısından hem dünya görüşleri açısından binlerce farklı görüş var. Dolayısıyla ille de herkes olacak. Sivil toplum derken sadece demokratik örgütlerden ya da demokrasi peşinde koşan örgütlerden bahsetmiyoruz.

Ben hak temelli tabirini çok benimseyemedim. Bana sorarsanız, hak temelli dediğimiz STK'lar mevzuları hak, özgürlükler, bireysel, kolektif güvenliğimiz, esenliğimiz olan, kamu yararı açısından bakan örgütlerdir. Dolayısıyla hak gibi veya özgürlük gibi görünmeyen ne var dünyada onu bilemiyorum. Bu koca şehirde hâlâ temiz su kaynaklarımızın olabilmesini istemek kentsel bir taleptir aynı zamanda haktır, aynı zamanda diğer canlıların suyunu çalmamaktır. Diyelim ki İstanbul'un, bu koca megapolün Sakarya'dan Tekirdağ'a bütün su kaynaklarını soğurarak büyümesine itiraz eden insanlar aynı zamanda diğer canlıların, öbür şehirlerde yaşayan insanların haklarını savunurlar bir yandan. O yüzden hak dediğimiz, özgürlük dediğimiz şey tıpkı politika gibi hayatımıza içkin ve her seviyede olan bir şey.

*Bu temsiliyet mevzu
feci bir kapan, feci bir tuzak.
Şu anda örgütlerin meşruiyetini
sorgularken, kendi kategorisinde
ağırlığınca hak aramak zorunda bırakıyorlar.
Hak temellilerde temsiliyet var, berikilerde
yok falan demek, kategorize etmek,
anlamak için falan iyi belki ama bu
yaklaşımı bir süre sonra bir öğreti, bir
diskur haline getirmek çok
tehlikeli.*

Bu nedenle ben hak temelli veya değil diye ayırmıyorum. Hayır hasenat örgütleri hatta sadece yardım örgütleri bile aslında bir tür (tabii insan onurunu zedelemeyen bir yaklaşımı becerebilirlerse) şunlar insanlara reva değil diyerek çalışıyorlar. Yoksulluk ve yoksunluğun onur kırıcılığını görerek de yapıyorlar. Belki bu noktada hak temelli örgütlerin birazcık daha sistemin bu tür hak ihlallerini yaratmayacak dönüşümünü hedefleyen örgütler olduğunu söyleyebiliriz.

Bu mevzu 90'ların sonu 2000'lerin başında epey tartışılmıştı ve hak hiyerarşisi yaparak bakmanın, davranmanın yine kendi bindiğimiz dalı kesmek olduğunu görmüştük. Sivil toplum örgütleri arasındaki ilişkiler, iş birlikleri, dayanışma, politik angajman gibi konuştuğumuz tüm başlıkları bağlayan bir şeyden bahsediyoruz aslında burada. Haklar ilk elde yakıcı, temel hak meselelerini öngören örgütlenmelerin alanını işaret ediyor olabiliriz. Ancak çok daha yaygın, çok daha kanıksanmış hak ihlallerinin, sisteme içkin ve bu kadar göze batmadan ve belki de daha tehlikeli bir şekilde çok daha büyük hak ihlallerini yaratan zeminin dokusunu yaratan şeylerden de bahsediyoruz.

Hak aslında birbirimize tanıdığımız yurttaşlık alanı. Devletin bahsettiği birtakım haklar, ödüller, cezalar filan üzerinden kurulduğunda zaten hak temelli denilen şey olmuyor.

Ancak bu noktada bu temsiliyet mevzu feci bir kapan, feci bir tuzak. Şu anda örgütlerin meşruiyetini sorgularken, kendi kategorisinde ağırlığınca hak aramak zorunda bırakıyorlar. Bence temel sorun o; meşruiyet orada olmaz. İsterseniz üç kişi olun, isterseniz yüz binlerce üyesi olan bir örgüt olun. İnsan hakları alanında çalışın, diyelim işkence görmeme hakkı veya eğitimde eşitlik hakkı için uğraşın ya da diğer canlıların yaşam alanlarını koruyan bir amaç için çalışın. Hak temellilerde temsiliyet var, berikilerde yok demek, kategorize etmek, anlamak için iyi belki ama bu yaklaşımı bir süre sonra bir öğreti, bir diskur haline getirmek çok tehlikeli.

Bugün artık iş dünyası da sivil alanda tezahür ediyor. Kendi dernekleri ve vakıflarıyla tezahür ediyor, siyasi partiler de aynı şeyi yapıyor. Yani devlet ve piyasa sivil alanda kendilerine nişler açtılar. Öte yandan sivil alanda demokratik olmayan şeyleri savunan örgütler de var. Bu kadar merkezi bir yerde ve tek seviyede idare edilmeye çalışılan bir yapıyla bu sistemi çözmek imkânsız. Ama kamu idaresinin biraz daha parçalandığı, yerele yaklaştığı, ademi merkezî bir sistemde, daha küçük ölçeklerde bu işleri halletmek biraz daha kolay. Bence var olan seviyede bir merkezileşme bizim toplumsallaşmamızı da engelliyor. Dolayısıyla toplumsal örgütlenmelerin akli selim sahibi olarak bu işlere müdahil olmasını da engelliyor. Bu kadar devletçi bir yerde ve bu kadar devlete tapınan bir toplumsal kültürde bunlar çok zor işler. O yüzden yapılan, yapılabilen de gayet kayda değer.

MESUT YEĞEN

STK'LARIN TOPLUMUN GENEL DEĞERLERİNİ TEMSİL ETMESİ BEKLENEMEZ

Yapılan işin bizzat kendi zaten bir STK'nın ciddiye alınması için yeterli. Gönüllülük esasına dayalı olması, insanların normal işinin gücünün haricinde bir zamanını ya da kaynağını buraya aktarıyor olması onu yeterince değerli kılar. Ama bu, böyle olmasından ötürü bir STK'nın almış olduğu karar, yapmış olduğu faaliyet diğer faaliyetlerin, alınan kararların, önüne geçebilsin demek değil. Bu, STK'ların bizden yaptıkları işin diyetini beklemelerini meşru kılmaz. Çünkü eğer bu iş gönüllülük esasıyla yapılıyorsa, sonuçlarına da iyi kötü katlanmayı gerektirir. STK faaliyetini yapmak zaten bu türden bir neticeyi de baştan kabullenmek anlamına gelir. Ben varımı yoğumu, bütün zamanımı bu işlere sarf ettim ama bir netice alamadık. Alamayabilirsiniz, evet. Öte yandan hem Türkiye'de hem dünyada çok önemli, çok başarılı STK deneyimleri de var.

Öncelikler Toplumun Değişimine Göre Değişir

Dışarıdan izleyen biri olarak baktığımda, Türkiye'de, son 20 yılda sivil toplum alanında en etkili olmuş olanların başında hak eksenli kuruluşlar olduğunu görüyorum. Bugün STK denen şeye biraz inancımız varsa, büyük ölçüde belki de bu hak eksenli kuruluşların faaliyetlerinden ötürü var. Onların mevcudiyetini de

önemsemek lazım. Orada verilen emek şu anlamda da daha kıymetli bir emek oldu. Genellikle bu türden STK'lar devletin hışmına uğradı. Dolayısıyla orada verilen emeği daha kıymetli bir emek olarak görüyorum.

Kimin önceliğe sahip olacağı toplumsal siyasal hayatın öncelikleriyle ilgili bir şey. Her zaman aynı hak kuruluşları önde olacak, olabilir diye bir şey söylemek mümkün değil. Örneğin bir açıdan baktığımızda 80'lerin ortasında birileri için Türkiye'nin en itibarlı başka birileri için de itibarsız STK'sı İnsan Hakları Derneği'ydi. Bugün artık öyle değil. Bunun sorumlusu herhalde İHD de değil. Türkiye'nin gündemi değişiyor. Toplum dinamik bir şey.

Son 20 yılda sivil toplum alanında en etkili olmuş olanların başında hak eksenli kuruluşlar olduğunu görüyorum. Bugün STK denen şeye biraz inancımız varsa, büyük ölçüde belki de bu hak eksenli kuruluşların faaliyetlerinden ötürü var.

Bir STK'nın çoğunluğu temsil etmesi yerinde bir beklenti değil. Toplum dediğimiz Şey çok heterojen, çok karmaŐık. Ve STK'lar da -çoğunluğu- işlevsel olabilmek için daha spesifik alanlara odaklanmalılar. Belli alanlara odaklanmıŐ STK'ların toplumun genel değerlerini temsil etmesi beklenemez. Bu, çok hakkaniyetli bir beklenti olmaz. Ama te yandan belli bir iŐleve odaklanmıŐ, belli bir mağdur grubunun durumuna odaklanmıŐ bir STK'nın da o mağduriyetten bağımsız ideolojik bir perspektife kendini hapsetmesi tuhaf olur. Basit bir örnek verelim, mesela körlerin dertleriyle ilgilenen bir vakfın tutup sol ya da sağ diye, seküler ya da dindar diye ayrılması tuhaf olur ama Türkiye'de olmayan Şeyler değil bunlar. Ya da tekil bir alana dair iş yapan bir STK'nın örneğin milli, manevi değerlere hrmetkr olmasını beklemek tuhaf hakikaten.

STK'ları biraz siyasi partilerden ayrıŐtıran bu ilgilendikleri alanların tekilliği ve o tekil alana dair karar alma süreçlerinin de ancak o tekil alanda yapılacak faaliyetlerle biimlendirilecek oluŐu. Şimdi eğer STK'lar olmazsa bu tekil, sahada tezahür eden problemlerin siyasi partiler ya da bürokrasi üzerinden karar alıcılara ulaŐtırılması epey zor olur. Dolayısıyla STK'lar aslında önemli bir boŐluęu dolduruyorlar. nemli bir iŐlevi yerine getiriyorlar.

Belli alanlara odaklanmıŐ STK'ların da toplumun genel değerlerini temsil etmesi beklenemez. Bu, çok hakkaniyetli bir beklenti olmaz. Ama te yandan belli bir iŐleve odaklanmıŐ, belli bir mağdur grubunun durumuna odaklanmıŐ bir STK'nın da o mağduriyetten bağımsız ideolojik bir perspektife kendini hapsetmesi tuhaf olur.

SUNAY DEMİRCAN

TOPLUM STK'DAN LİDER OLMASINI BEKLEMİYOR, STK'NIN DA BÖYLE BİR MİSYONU YOK

Türkiye'de sivil toplumu topluma lokomotif olacak, toplumu lider olarak bir yere taşıyacak bir güç olarak görmemek lazım. Çünkü önümüzde bir çuval çakıl taşı var, buradan bir avuç alıyoruz parlamentoyu oluşturuyoruz, bir avuç alıyoruz silahlı kuvvetleri, bir avuç bürokrasiyi, bir avuç sivil toplum kuruluşlarını oluşturuyoruz. Aynı çuvaldaki çakıldan çıkmış, çakıl bloğundan çıkmış taneler bunların hepsi. Dolayısıyla sivil toplum örgütleri zaten bunu başarma, böyle bir yön verme ve öncülük gibi bir misyon kendinde görmüyor. Kaldı ki toplumdan da böyle bir talep yok. Toplum, sivil toplum kuruluşuna bana yol göster, beni bir yere götür diye bir taleple gelmiyor. Bazı kuruluşlar böyle bir taleple topluma gidiyorlar. Ben sana yol göstereceğim diyor ve burada problem çıkıyor. Sen kimsin ki bana yol göstermeye kalkıyorsun diye. Bunlar özellikle çevre alanında, biz bunları çok yaşadık. Bir sazlık, bir sulak alana gidiyorsunuz, burası korunmalıdır diyorsunuz çünkü çok çok değerli bir ekosistemdir, uluslararası öneme sahiptir. Bütün bölge halkı ayaklanıyor, sen kim oluyorsun da geliyorsun benim tarım yapacağım alanları iki tane kuş için bana engellemeye kalkıyorsun diye karşı çıkıyorlar.

Kanarya seven insanların kanarya öttürmek için bir araya gelmeleri de bir haktır. Spor kulübünün bir araya gelmesi de bir haktır, at yarışçılarının bir araya gelmesi de bir haktır. Çünkü bir talep var. Ve insanlar bu talebi sivil bir zeminde coşkuyla yaşamak istiyor. Senin ona hakkın var, senin hakkın yok diye bir ayrım yapmaya asıl bizim hakkımız yok.

Türkiye'de yaklaşık 20 yıl sivil toplum alanında çalıştım. Şöyle enteresan bir şey de var; sivil toplumun ne olduğu, nasıl olması gerektiği ve nereye gitmesi gerektiği de öğretiliyor. Bu bir format haline getirilmiş bir bilgi olarak zihinden zihne ve nesilden nesile taşınır hale getiriliyor. Paketleniyor, rafine bir paket program halinde bunu taşıyorsunuz. Bize devredilen paket program içinde hak temelli olan ve olmayan STK'lar vardı. Böyle bir ayrımı doğru bulmuyorum ama yıllarca bu ayrım üzerinden çalıştım, böyle bir ayrım yaptım. Çünkü bize böyle olması gerektiği öğretildi. Biz de bu paketi başka zemine taşıdık. Ama dışarıdan baktığımda hak eksenli diye ayırmayı hiç doğru bulmuyorum. Bir kere yurttaş bir birey olarak kendi haklarını talep etmeli. Bu her konuda olabilir. İnsanların mahallelerine cami, kilise ya da havra yaptırma isteği de, cem evi yaptırma isteği de kuşkusuz haktır. Kanarya seven insanların kanarya öttürmek için bir araya gelmeleri de bir haktır. Spor kulübünün bir araya gelmesi de bir haktır, at yarışçılarının bir araya

Temsiliyetin temeli devletin yurttaşla olan ilişkisine bağlı. Eğer devlet yurttaşıyla korku yerine güvene dayalı, tamamen karşılıklı önyargısız bir diyalog üzerinden kurulu sağlıklı bir iş birliği ve iletişim kurabilirse yurttaş da o zaman şöyle bir düşünceyle ortaya çıkabilir: "Benim geleceğimi devlet değil, ben tasarlıyorum. O zaman devletten talepte bulunabilirim." Şu anda devletten talepte bulunma iradesi yok yurttaşın.

gelmesi de bir haktır. Çünkü bir talep var. Ve insanlar bu talebi sivil bir zeminde coşkuyla yaşamak istiyor. Senin ona hakkın var, senin hakkın yok diye bir ayrım yapmaya asıl bizim hakkımız yok.

Bunların hepsi ezber. Hakikaten ezber, mesela kültürel hakları; hak örgütlerini sayıyoruz diye bir ezberimiz var. İnsan hakları, kültürel haklar, engelli hakları, çocuk hakları, çevre hakları, gençlik hakları... Bır bır bır sayıyoruz böyle. Böyle bir şey yok. Böyle bir şeyi hiç kabul etmiyorum artık. Sivil toplumu böyle kategorize edemezsiniz.

Bunlar hak örgütleridir, bunlar kanarya sevenlerdir, bunlar şunlardır bunlar bunlardır. Mesela bugün bu ülkede yaşayan bütün insanların, istisnasız bütün insanların, iyi bir çevrede, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı var. Al sana hak. Bütün insanların belli bir refah düzeyinde yaşama hakkı var. Yoksulluk çalışan sivil toplum örgütü yok. Kent yoksulluğu çalışan yok. Kalkınma çalışan yok. Niye? Çünkü insanların sağlıklı ulaşma hakkı diye bir şeyi hak olarak tanımıyoruz biz. Kalkınma da bir hak. Bir sürü yoksul var bu ülkede,

milyonlarca yoksul insan var. Gıdaya ulaşamıyorlar, gıdadan mahrumlar, sağlıktan mahrumlar, barınmadan mahrumlar. Doğru dürüst evi olmayan belki bir milyon belki daha fazla insan var. Hak değil mi? Hak ama biz bunları hak olarak görmedik. Suyu kavuşma hakkı mesela, bir sürü insanın suyu yok Anadolu'da. Mahallesinde çeşmesi var ama kuyusu boş.

Temsiliyetin Temeli Devlet-Yurttaş İlişkisi

Öte yandan temsiliyetin temeli devletin yurttaşla olan ilişkisine bağlı. Eğer devlet yurttaşıyla korku yerine güvene dayalı, tamamen karşılıklı önyargısız bir diyalog üzerinden kurulu sağlıklı bir iş birliği ve iletişim kurabilirse yurttaş da o zaman şöyle bir düşünceyle ortaya çıkabilir: "Benim geleceğimi devlet değil, ben tasarlıyorum. O zaman devletten talepte bulunabilirim." Şu anda devletten talepte bulunma iradesi yok yurttaşın. Yurttaş devletten kendi için bir şey yapmasını bekliyor. Devlet benim elektriğimi, suyumun halletsin, devlet benim mahallemdeki yolu yapsın diye bekliyor. Çocuk parkını, kırılan kaydırağın inşasını yapsın diye bekliyor. Ve beklemeye devam ediyor, oysa bunu talep edebilir. Bunu talep etmek için örgütlenebilir. Yurttaş mahallesinin çocuk parkındaki kırık kaydırağın onarılması için örgütlenip belediyeye baskı kurabilir. Şu anda kurmuyor, çünkü bunun aracını kurup da devlete gittiği an başının belaya gireceğini sanıyor ve korkuyor. Nitekim başı belaya da girer. Bundan da kuşcumuz yok. Dolayısıyla bu güvensizliğin ortadan kalkması lazım. Şimdi bu kaydırac meselesinden bile başının belaya gireceği endişesini taşıyan yurttaş kalkıp da işkence konusunda veya çocuk tacizleri ve tecavüzleri konusunda devlete gidemiyor. Biliyor ki yarın bir gün devlet onu alır, bir tarafa tıklar. Nitekim de tıklar. Çünkü biz bunları yaşadık ve bu korkularla bir aradayız bugün.

UYGAR ÖZESMİ

TEMSİLİYET İTİBARLA BİR ARADADIR

Temsiliyetle itibar esasında bir arada giden iki konu. Şimdi, siz öyle bir sivil toplum kuruluşu olursunuz ki belirli alandaki uzmanları bir araya getiriyorsunuzdur. Bu uzmanlar, bu konuda çok derin ve geniş araştırmalar yapmışlardır. Kendi alanlarında kendilerini ispatlamışlardır. Daha sonra bu uzmanlar bir araya gelirler, diyelim ki 200 uzmanın bir araya geldiği bir sivil toplum kuruluşu, bir panel, bir platform oluştururlar. Ve bu platformda belirli söylemler, belirli çözümler, belirli politikalar üretmeye başlarlar. Şimdi, bir sivil toplum kuruluşu olmuştur. Peki tabanı var mı? Yok.

Ama son derece bilgili, zaten kendini kanıtlamış, itibarı olan, meşruiyeti olan insanlardan bir araya gelmiş bir grup bu 200 uzman. Şimdi bunlar bu konuda bir politika, bir öneri geliştirirse ve kamu "Sizin temsiliyet hakkınız yok, siz kimsiniz kardeşim," diyorsa o zaman burada çok ciddi bir problem var. Öte yandan, tek bir kişi olarak sen çıkmışsın, belli bir geçmişin yok. Bir sivil toplum kuruluşu olarak ortaya çıkmışsın yanına da 5-6 tane arkadaşı almışsın, ben sivil toplum kuruluşuyum diyorsun ve bir mekanizmanın içerisinde, bir mevzuattaki bir kararın içerisinde, bir kurulun içerisinde yer almak istiyorsun. O zaman derler ki "Sen kimsin kardeşim?" Öte yanda bir sivil toplum kuruluşu var. 5 milyon üyesi var. Bu 5 milyon üyesi, bu sivil toplum

Sivil toplum kuruluşları, bir gökkuşağı gibidir. İçinde her renk olduğu zaman güzeldir. Oturup da kırmızı renk mavi renkten daha güzeldir demenin doğru olduğunu düşünmüyorum. Bence sivil toplum kuruluşları ne kadar renkli, ne kadar çeşitli, ne kadar birbirinden farklı olursa o kadar iyi.

kuruluşuna belirli bir aidat ödüyor her ay, bunda bir fayda görüyor ki bu aidatı ödüyor.

Üye, bu sivil toplum kuruluşunun arkasında duruyor. Bu sivil toplum kuruluşu da o alandaki en fazla üyeye sahip, aidat ödeyen en fazla üyeye sahip sivil toplum kuruluşu. Buna da "Senin temsiliyetin yok," diyemezsin. Bu, böyle kurallara bağlanacak bir şey değil esasında. Önemli olan, demokrasi ortamının, tartışma, uzlaşma kültürünün oluşması ve yerleşmesi.

Burada, akademinin ve özgür ve bağımsız bilim insanlarının rolü ortaya çıkıyor. Yani bir kamu kuruluşu ben senin temsil ettiğin halkın veya senin temsil ettiğin tabanın böyle düşündüğünü düşünmüyorum derse, bunu

araştırmayla, bağımsız çalışmalarla ortaya koyması gerekir. Yoksa öyle havaya herkes konuşur. Dolayısıyla, burada da bağımsız ve özgür akademinin önemi ortaya çıkıyor. Kaldı ki, bazı ülkelerde, sivil toplum kuruluşları çatı örgütler altında bir araya geliyorlar. Kendi demokratik yapılarını oluşturuyorlar. Bu demokratik yapılar çerçevesinde, onları kimin temsil edeceğine birlikte karar veriyorlar ve ondan sonra devlet kurumlarına, “Bizi temsil edecek olan örgüt şu örgüttür” diyorlar. Hangi kurulların, hangi çalışmaların içerisinde, hangi sivil toplum kuruluşlarının yer alacağına birlikte karar verip birlikte deklare ediyorlar. Aynı zamanda bu tip mekanizmaları kurmuş bazı ülkeler de var.

Yani Türkiye’deki bütün engelli hakları veya kadın hakları veya çocuk hakları veya çevre mücadelesi konusunda bir araya gelmiş sivil toplum kuruluşları, bir federasyon, bir konfederasyon altında bir araya geldiklerinde, doğal olarak, bu federasyon veya konfederasyon bütün bu kuruluşları temsil eder hale geliyor. Bu çatı örgütün yönetimi demokratik, katılımcı bir yapıyla tabandan yukarıya doğru seçilen bir yapıda olduğunda temsiliyet de otomatik olarak geliyor.

Kamunun gerçekten niyeti olsa, kimleri muhatap alacağıın kriterleri ve işleyişi ortaya çıkardı. Sorun şu ki; kamunun buna niyeti yok. Kamu, kendini destekleyecek, kendine sorun çıkarmayacak sivil toplum kuruluşlarını kurulların içerisine alma derdinde. Aldıktan sonra da onları dinlemek değil, onlara dikte etmek, hadi sen de şu işin ucundan tut demenin peşinde. Ama kamuya bunu yaptıracak olan yine sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki mücadelesidir. Demokratik mücadele sivil toplum kuruluşlarının, bu sivil alanın gelişmesi konusundaki yapacakları çalışmalarla ortaya çıkacaktır. Bu ortaya çıktığında temsiliyet sorusuna daha ayrıntılı bir şekilde girebileceğimizi düşünüyorum.

Yardımlaşmayla Başlar Hak Temelli STK’ya Geçersin

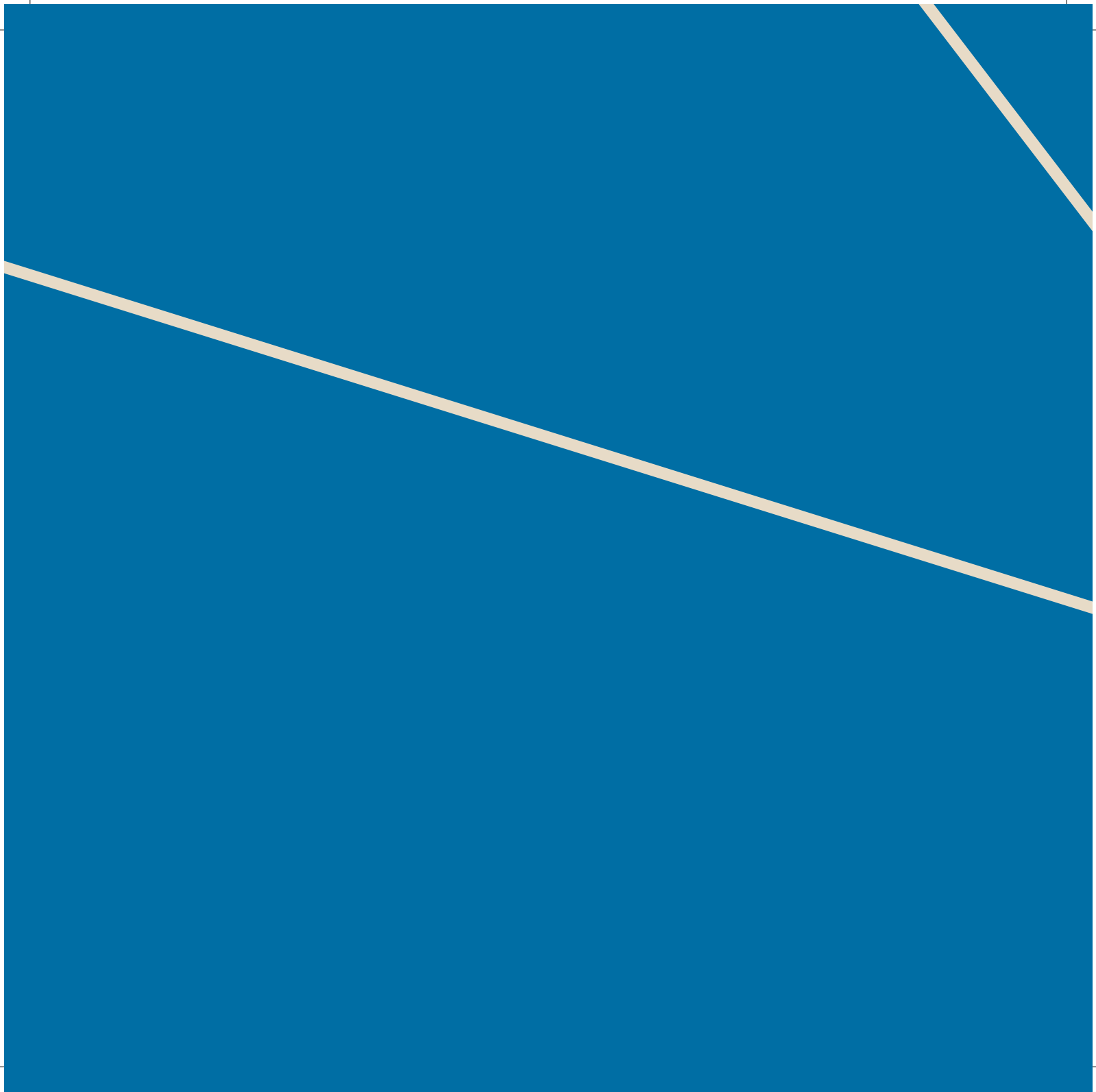
Hak eksenli olan ve olmayan STK’lar meselesine gelince. Hak eksenli sivil toplum kuruluşları temelde savunuculuk faaliyeti içerisinde yer alıyor ve bu haklara ilişkin gerekli olan hukuki ortamın oluşması, daha sonra da bu hukuki ortamın uygulamalara dönüşmesi için mücadele veriyor. Dolayısı ile daha sistemik bir yaklaşım. O açıdan hak temelli sivil toplum kuruluşları

daha dönüştürücü, daha muhalif diyebileceğimiz, mevcut düzenin değiştirilmesine yönelik çalışan sivil toplum kuruluşları olduğu için daha uzun vadede etkili olabiliyorlar. Diğer sivil toplum kuruluşları genellikle toplumsal sorunlara toplum içerisinde birlikte çözüm üretmeye yönelik çalışıyorlar. Yani biri hastalığın tedavisini yapmaya çalışırken, diğeri hastalığın belirtilerini ortadan kaldırmaya çalışıyor. Bir ayrım yapacak olursak böyle bir ayrım olabilir.

Hak temelli sivil toplum kuruluşlarının toplum nezdinde "daha fazla" değer görmesinin nedeni de bu olabilir. Öte yandan şunu da unutmamak lazım, her örgütlenme bir yerden başlamak zorunda. İlk önce mahallende, küçük, hizmet temelli, oradaki güçsüzlere, yardıma muhtaçlara yardım eden bir hayırsever kuruluşun içerisinde bu işe başlarsın. Burada bu işin böyle yürümediğini, esasında hak temelli birtakım sorunların olduğunu keşfedersin, oradan hak temelli sivil toplum kuruluşlarına geçersin, oradan da mücadeleye devam edersin. Ama aynı zamanda hafta sonu geldiğinde, mahallendeki yoksullara çorba veren aşevinde de çalışırsın. Kısacası bu ayrım bence yanlış. Sivil toplum kuruluşları, bir gökkuşağı gibidir. İçinde her renk olduğu zaman güzeldir. Oturup da

kırmızı renk mavi renkten daha güzeldir demenin doğru olduğunu düşünmüyorum. Bence sivil toplum kuruluşları ne kadar renkli, ne kadar çeşitli, ne kadar birbirinden farklı olursa o kadar iyi.

Kamunun gerçekten niyeti olsa, kimleri muhatap alacağıнын kriterleri ve işleyişi ortaya çıkardı. Sorun şu ki; kamunun buna niyeti yok. Kamu, kendini destekleyecek, kendine sorun çıkarmayacak sivil toplum kuruluşlarını kurulların içerisinde alma derdinde. Aldıktan sonra da onları dinlemek değil, onlara dikte etmek, hadi sen de şu işin ucundan tut demenin peşinde. Ama kamuya bunu yaptıracak olan da yine sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki mücadelesidir.

POLITIKA

The image features a central green polygon containing the word "POLITIKA" in white, bold, uppercase letters. This central element is surrounded by several smaller, colorful triangles in shades of blue, purple, orange, and brown. The entire composition is set against a dark blue background and is framed by several thick, light-colored lines that create a complex, abstract geometric pattern.

ADEM ARKADAŞ

BİZ SİYASİ PARTİ DEĞİLİZ, PARTİLERLE YARIŞMIYORUZ

Politikten ziyade partizan demek daha doğru, politik olarak angaje demeliyiz. Tabii ki pek çok konu siyasi ama bu, her siyasi olanın partizan olduğu anlamına gelmiyor, siyasi bir analiz gerektirdiği anlamına geliyor. Fakat bazen, biz şu taraftanız, biz bu taraftanız dediğiniz vakit, her tarafa eşit mesafe koymadığınızda sizi dinleyenlerin sayısı da sadece o kesim oluyor.

Örneğin bizim analizlerimiz çocuk hakları sözleşmesi, yasalar vs. üzerine kuruludur. Hakları temel olarak analiz yaparız ve bu da aslında gayet siyasedir. Ama herhangi bir siyasi partiyle doğrudan bağlantısı yoktur. Her siyasi parti insan hakları ile ilgili bir şey söylüyor zaten, biz insan hakları ve çocuk hakları ile ilgili bir şey söylediğimizde bu, yasal, uluslararası, ulusal, gerektiğinde bölgesel yasal zemini güçlü analizler ve argümanlar olmalıdır. Argümanlarınızı iyi bir analizle ve haklar üzerinden, insan, kadın, çocuk hakkı üzerinden, hangi alanda çalışıyorsanız o alandan temelini oluşturup kurduğunuzda, bu yine politiktir ama partizan değildir. Bence olması gereken de bu. İnsanlar karşısında konuşan kişi bir örgütü temsil ediyor ya da bu kişi bir örgüt adına konuşuyor ve bu açıklama doğrudan insan için, çocuğun hakkı için, hiçbir parti üzerinden kendini ifade etmiyor demeli. Tabii siyasi fikirlerimiz

olacak, bazı siyasi partilere yakın olabiliriz ve bunu söyleyebiliriz de ama yaptığımız şeylerin muhakkak "Biz bunu niçin yapıyoruz, neden varız?" sorusunun cevabını hissettirmesi ve "Herkesi ayırım gözetmeden istiyoruz" duygusunu vurgulaması gereklidir.

Günlük Siyasetin Kutuplaşması Sivil Alana Yansıyor

Bir STK güncel politikaya da girebilir. Ama bunu yaparken sistematik bir eşitsizliği, sistematik bir ayrımcılığı, sistematik bir hatayı gösterecek şekilde yapması gerekiyor. Günlük siyasetin kutuplaşması sivil toplum alanında da var. Yandaş sivil toplum örgütü ve yandaş olmayan sivil toplum örgütü gibi bir ayrıma varmış durumdayız. Bazı yeni sivil toplum örgütlenmelerinin doğrudan kamu kurumlarında çalışan kişiler tarafından kurulduğunu görüyoruz. Altı ilde birden aynı anda şube açabiliyorlar. Bu örnek bize sivil toplum örgütlerinde yandaş bir örgütlenme mi var diye düşündürüyor.

Bunun dışında da siyasi kutuplaşma sivil toplum örgütlerinin yaptıkları faaliyetlerde biraz daha hırçınlaşmalarına sebep oluyor. Pek çok sivil toplum örgütü yaptığı faaliyetlerde, söylediği söylemlerde

Siyasi kutuplaşma sivil toplum örgütlerinin yaptıkları faaliyetlerde biraz daha hırçınlaşmalarına sebep oluyor. Bizim derdimiz eğer gerçekten çocukların hakkı, insanların hakkı, kadınların öldürülmemesi, hayatta kalınması, iyi bir yaşam standardı vs. ise masaya oturabiliyor ve diyaloga girebiliyor olmak gerekiyor. Diyalog köprülerini atmamak gerekiyor.

doğrudan kişilere yönelmeye başlayabiliyor. Milletvekillerine, bakanlıklara, devlet kademesindeki pek çok kişiye doğrudan bir şey söyleyebiliyorlar. Bu aslında yandaş oluşturma becerinizi azaltabiliyor, çünkü bizim derdimiz eğer gerçekten çocukların hakkı, insanların hakkı, kadınların öldürülmemesi, hayatta kalınması, iyi bir yaşam standardı vs. ise masaya oturabiliyor ve diyaloga girebiliyor olmak gerekiyor. Diyalog köprülerini atmamak gerekiyor. Bir kişi çok kötü şeyler yapıyorsa bir şey demeyelim demiyorum, ama bunu derken biraz daha farklı bir söylem kullanabiliriz. Kutuplaşma var diyoruz ama insanların hayatında nasıl yansımaları var bunu henüz gösteremiyoruz. Türkiye’de belki de pek çok insanın

hayatında, öyle bir kutuplaşma yok, belki de öyle hissetmiyorlar. Bunu gösterebilmek gerekli.

Bu kutuplaşma sivil toplumun kendi arasındaki ilişkileri de etkiliyor. Bu ilişkiler zaten ne kadar güçlü idi ve şimdi ne kadar zayıfladı, bilmek biraz güç. Pek çok STK ortaklıklar kurarken bile “Onun olduğu yerde biz olmalı mıyız?” demeye başlıyor. Ağlar içinde, örneğin çocuğun sesi ağında birlik olmak gerekir, güç çocuğun gücü olmalıdır, ama karar alınması gerektiği halde karar alınmıyor. Hangi örgüt evet dediye o evet diyen örgüte karşı önyargısı olan örgütler “Ben buna katılmayayım,” diyebiliyor.

Partizanlıktan Geri Adım Atılmalı

Kısacası partizan tutumumuzdan biraz geri adım atmaya, hakkını korumayı dert edindiğimiz grubu kurumsal olarak daha ön plana almayı ve sorunu değil de sorunun nedenini ortadan kaldıracak stratejik faaliyeti önümüze alırsak büyük ihtimalle bu sorunlar azalabilir. Ama şu anda böyle bir ortam var mı onu da bilmek çok güç. Pek çok örgüt kurumsal değil, kişiler üzerinden işliyor. Örgütlenmelerde bu kişiler üzerinden gitme, örgütün kendi politikasının olmaması, her yönetim kurulu değişikliğinde ya da o örgütün

güçlü kişisi değiştiğinde örgütün ya yok olması ya da farklı bir hatta geçmesi bunu gösteriyor. Sivil toplum örgütlerinin gerçek, kurumsal bir örgütlenmeye gitmesi gerekiyor ki itibarını bu kurumsallık üzerinden kursun.

Sivil Toplum Örgütlerinde Hükmetme Derdi Olmamalı

Öte yandan pek çok ülkede siyasi partiler sivil toplumun bir parçası olarak görülüyor. Bunu da kabul etmek lazım. Bunu bir tarafa bırakırsak, siyasi partilerin daha çok ideolojiyi savunma, bir ideolojiyi devam ettirme üzerinden kurulmuş ve hükmetme derdi var. Oysa sivil toplum örgütünde birkaç kişi bir araya geliyor ve diyor ki; "Ben yaşadığım toplum içerisinde bir eksik görüyorum, bu eksikliği gidermek için bir araya gelmem gerekiyor ki, güçlü bir şekilde bu sorunun üstesinden gelebileyim." Sivil toplum örgütlenmesinin temeli bu aslında. Kimse bize bir araya gel, dernek, vakıf ya da grup kur demiyor. Aradaki fark bu olabilir. Sivil toplum örgütlerinde bir hükmetme derdi olmaması gerekiyor. Sadece yaşadığımız toplumun sorunlarını çözmeye ya da sorunların nedenini ortadan kaldırmaya yönelik olarak aslında sivil toplum örgütleri

Tabii siyasi fikirlerimiz olacak, bazı siyasi partilere yakın da olabiliriz ve bunu söyleyebiliriz de ama yaptığımız şeylerin muhakkak "Biz bunu niçin yapıyoruz, neden varız?" sorusunun cevabını hissettirmesi ve "Herkesi ayırım gözetmeden istiyoruz" duygusunu da vurgulaması gereklidir.

"Biz de varız, bizim fikrimiz de var, uzmanlığımız da var, yapabileceklerimiz de var, bu devlet yönetiminin bir parçasıyız, çözümün de parçası olmak istiyoruz," diyor. Biz siyasi parti değiliz, siyasi partilerle yarışmıyoruz. Mesela bizim çocuk hakları alanında uzmanlığımız var ve bu uzmanlığı paylaşmak istiyoruz.

AHMET İNSEL

STK'LARI AŞIRI SİYASİ BULAN ANLAYIŞ OTORİTER SİYASET ANLAYIŞIDIR

STK'ları aşırı siyasi bulan anlayış muhafazakâr, otoriter siyaset anlayışıdır. Bu anlayışta siyaset belli bir kesimin, elitlerin, yetkililerin, bilenlerin tekelinde yapılır. Sadece siyasi partiler içinde yapılır. Siyasi partiler dışında yapılmaz. Derneklerde, sendikalarda, üniversitelerde siyaset yapılmaz... diye başlarsanız STK'larda da siyaset yapılmaz dersiniz ve STK'ların siyasi dönüşüm amaçlı, siyasi hedefli eylemlerini de aşırı siyasallaşma, amaçlarından sapma olarak görürsünüz. Toplumda cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele etmek siyasal bir mücadele midir değil midir? Bir kadın hakları derneği cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele ediyorsa ve cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele siyasal bir mücadeleyse -bu sosyolojik bir mücadele değil siyasal bir mücadele- elbette siyasallaşacaktır. Ne yapacaktır? Yasalarda varolan cinsiyet ayrımcısı noktaları tespit edecektir, bunların kaldırılması için mücadele edecektir, yasada olmayan fiili uygulamaları, kadınlara veya eşcinsellere yönelik, cinsel aidiyeti çoğunluktan farklı olanlara yönelik ayrımcılık ve dışlama yöntemlerini teşhir edecektir. Ve bunları sokakta teşhir edecektir ve bunlar siyasidir çünkü cinsel ayrımcılıkla mücadele toplumun yapısını değiştiren bir şey. Erkek kadın ilişkisini kökten değiştirmeye çalışan bir şey ve son

STK'lar her seferinde insancıl, barışçıl olmazlar. İnsanların insanlık hallerinin bütün özelliklerini, iyi ve kötü yanlarıyla onlar da tabii ki taşırlar.

derece siyasi, belki de en siyasi olgulardan bir tanesi. Şurada kalkıp da partinin %10'dan %15'e çıkmasının mücadelesini vermekten çok daha siyasi, çok daha uzun vadeli, toplumsal dönüşümü çok daha kökten yapan bir şey. Çok daha radikal bir siyaset belki de.

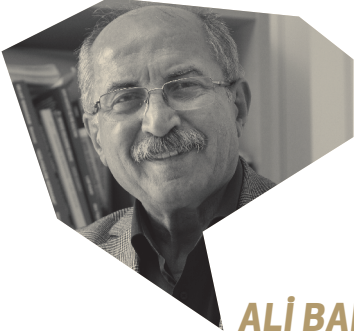
Dolayısıyla burada siyasetten ne anladığımız önemli. Siyaseti çok dar bir alanda, bir kesimin, siyaseten yetkililerin tekelinde bir faaliyet olarak tanımlarsanız, o zaman zaten onun dışında kalan her şeyin siyaset yapmasını da aşırı bulursunuz. Bence Türkiye'de STK'lar benim bildiğim başka ülkelerdeki STK'lardan ne daha fazla siyasi ne daha az siyasi. Bence oldukları... olmaları gereken kadar siyasiler. Bazen hiç siyasi olmayabilir. Satranç Severler Derneği de bir STK'dır. Bunun bir siyasi amacı yok. Satranç Sevenler Derneği'nin siyasi olma iddiası yoktur, ama Çevre Koruma Derneği elbette siyasi bir harekettir. Çevre koruma hareketi siyasi bir harekettir. Veyahut çocuk tacizine son vermek, çocuklara yönelik tacizin azaltılması, etkisiz kılınması mücadelesi vermek siyasi bir şey çünkü toplumda çocuk tacizini gizlemek ve çocuk tacizini bir tür aile içi utanç mevzunun ötesine taşımamak, dolayısıyla çocukların o anlamda mağdur olmalarını gizleme amacı taşıyan bir ortak konsensüsü kırmayı hedefliyorsunuz.

Şu anda Türkiye’de STK’lar, dernekler tehdit unsuru olduğu için çok yakın denetim altındalar. Türkiye devletinin otoriter geleneğini AKP de değiştirmede, aynı şekilde devam ettiriyor ve örgütlenmiş toplum, dernekler olarak örgütlenmiş toplum bir tehdit unsuru olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla da bunun sınırını çok dar çizmeye çalışıyor. Dernekler amaçları dışında faaliyet yapamazlar dediği zaman o amaçların da mümkün olduğu kadar dar çizilmesini empoze etmeye çalışıyorlar. Vakıflar için de bu geçerli. Tabii ki demokratik bir toplumda bu tür sınırlar çok geniştir.

STKları aşırı siyasi bulan anlayış muhafazakâr, otoriter siyaset anlayışıdır. Bu anlayışta siyaset belli bir kesimin, elitlerin, yetkililerin, bilenlerin tekelinde yapılır. Sadece siyasi partiler içinde yapılır. Siyasi partiler dışında yapılmaz. Derneklerde, sendikalarda, üniversitelerde siyaset yapılmaz... diye başlarsanız STK’larda da siyaset yapılmaz dersiniz ve STK’ların siyasi dönüşüm amaçlı, siyasi hedefli eylemlerini de aşırı siyasallaşma, amaçlarından sapma olarak görürsünüz.

Nedir? STK’lar yasanın suç teşkil ettiği, suç olarak tanımladığı eylemleri yapmamalıdır. Örneğin cinayeti teşvik etmek. Siz kalkıp albinoları cadı olarak tespit edip onları öldürme derneği kurarsanız... Bu suçtur, suç örgütüdür. Veyahut siz Türkiye’deki Müslüman olmayan nüfusun tehdit oluşturduğunu iddia eden bir dernek kurarsanız ırk ayrımcılığına giren bir faaliyet yaptığınız için zaten suçtur. Dolayısıyla yasanın suç olarak tanımladığı faaliyetlerin dernekler ve STK’lar tarafından yapılması doğal olarak suçtur. Ama ayrıca faaliyetlerinin münhasıran sınırlandırılması demokrasinin sınırlandırılmasıdır.

Öte yandan, var olan suçların bir kısmı da demokrasi çerçevesinde suç olmaması gereken yasalardan kaynaklanıyor, bunların kaldırılması gerekir. Örneğin hükümeti eleştirmek bir suçsa veya başbakanın karikatürünü çizmek bir suçsa yasalar çerçevesinde, bu yasaların kaldırılması için mücadele etmek gerekir. Ama kalkıp da uluslararası, evrensel, insan hakları çerçevesinde suç olan değerleri savunmak. Bunu savunan STK’lar olabilir. En klasik örnek, yıllardır veririm, Ku Klux Klan teşkilatı bir STK’dır. Irkçı, Amerikan yasasının izin verdiği ölçüde ırkçılığını yapan, şimdi artık zenci öldürmeyen ama imkânı olsa onu da yapmaktan geri kalmayacak olan bir STK hem de otantik Ku-Klux Klan teşkilatı. Dolayısıyla STK’lar her seferinde insancıl, barışçıl olmazlar. İnsanların insanlık hallerinin bütün özelliklerini, iyi ve kötü yanlarıyla onlar da tabii ki taşırlar.

ALİ BALKIZ

HİÇBİR SÖZ SİYASET DIŞI DEĞİLDİR!

Çağımızda, günümüzde hiçbir söz, hiçbir davranış, tutum yok ki siyaset dışı olsun. Elbette siyasetçi olacağız, elbette siyaset yapacağız. Ama kendi amaçlarımızın siyasetini yapacağız. Tüzüğümüzde öngörülen amaçların siyasetini yapacağız. Bunun yerine bir partideki bir fraksiyon, ya da oradaki aday, adaylar gibi günlük siyasetin içine girdiğimiz zaman bu tavrımızı beğenmeyen, benimsemeyen, olumlamayan çok da üyemiz var.

Onların adına nasıl böyle bir hak gösterebiliriz? Bu konuda bir sınır çizgisini belirlemek oldukça zor. Ama ne uzak kalmak, lakayt kalmak, bigâne kalmak ne de sıcak anlamda tam içine dalmak. Belki orta, tatlı bir çizgiyi bulmak. Bu da üyelerimizin sorunlarının, taleplerinin, çözümünün nelerle ve nasıl yapılabileceği ile ilgilidir. O ilgi derecesi kadar siyasi tavrın, projenin ya karşısında ya da yanında olmak gerekir. Ama sürekli yanında olmak, sürekli karşısında olmak da değil. Kendi amaçlarımızı nasıl gerçekleştireceğimize dair bir planımız var, bir projemiz var. Elbette siyasi destek alacağız, ekonomik destek alacağız, sosyal destek alacağız.

Ancak ne yazık ki toplumdaki kutuplaşmanın bir kanadı sizi yadıyorsaydı, yoksuyorsa, sizi kabul etmiyorsa, hatta bir adım atarak size hakaret ediyor, küçümsüyor,

Çağımızda, günümüzde hiçbir söz, hiçbir davranış, tutum yok ki siyaset dışı olsun. Elbette siyasetçi olacağız, elbette siyaset yapacağız. Ama kendi amaçlarımızın siyasetini yapacağız. Tüzüğümüzde öngörülen amaçların siyasetini yapacağız. Bunun yerine bir partideki bir fraksiyon, ya da oradaki aday, adaylar gibi günlük siyasetin içine girdiğimiz zaman bizim bu tavrımızı beğenmeyen, benimsemeyen, olumlamayan çok da üyemiz var.

küçültüyorsa, siz de çok doğal olarak ona karşı refleks tavırlarınızı alıyorsunuz. Kutbun diğer tarafı sizi benimsiyorsa, ya da benimsiyor gözüküyorsa, "Benim kapım açık size. Buyrun gelin. Tavrınız tavrımdır. İstemleriniz isteğimdir. Bakın işte, ilan ediyorum, hepsini yerine getireceğim taleplerinizin," demesi de bir zorunluluk nedeniyledir. O kutuplaşmada taraftar sayısını, yandaş sayısını, giderek oy sayısını artırmak gibi bir güdüyle hareket etmenin sonucudur. Aslında ne o doğrudur, ne de bu doğrudur.

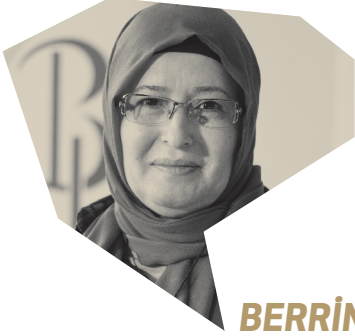

BEKİR AĞIRDIR

TESEV Başkan Yardımcısı

Sivil toplum, partiler nezdinde de kendi kimliği olan bağımsız bir güç olarak oluşamıyor.

“Belirleyici aktör olan siyasi partilerin siyaset yapma tarzlarından kaynaklanan bir mesele var. Bizim siyaset esnafı partiler ve parti yönetimleri henüz sivil toplumu kendi alanlarını genişleten, siyasetin alanını açan, bir anlamıyla onlarla yan yana koşan başka aktörler gibi görmüyor. Aksine, son derece tembelce davranıp, adam devşirmek için hazırlanmış ve geliştirilmiş bir fikriyatı hazır, hemen kendilerine almak için el atacakları bir arka bahçe gibi görüyor.”

BERRİN SÖNMEZ

PARTİZANLIKLA POLİTİK TUTUM BİRBİRİNE KARIŞTIRILMAMALI

STK'lar gerçekten politik olmak durumundadır. Bir STK'da yer almak, faaliyet göstermek zaten politik bir tutumdur. Bir savunu yapmak zaten politik bir tutumdur. Bunun dışına çıkması düşünülemez. Ama son yıllarda ülkemizde giderek artan bir biçimde bir politik saflaşma durumu var. Kamplar halinde yaşar gibi olduk. Bu sivil toplumu da olumsuz etkiliyor, STK'ların da ya bu kamptan ya o kamptan olması beklenir oldu. Bu çok ciddi bir sorun. Oysa STK'lar kamplar arasında köprü kurmak için çok güzel bir fırsattır. Siyasetin bunu bir fırsat olarak kullanması gerekiyor. STK'lar köprü kurup yol açabilir, çünkü çok farklı politik tutumları olan STK'lar bir arada çalışabilir.

Sürekli bir kamplaşma içerisinde yaşamak, sürekli semboller ve sloganlar üzerinden siyaset kurmak ülkede STK'ların iş birliğini çok zorlaştırıyor. Ama bizler yine de bunu aşabiliyoruz. On yıl öncesine göre daha iyi durumdayız. Belki bu size ters gelecek ama 2000'li yılların başında çok daha sert bir kamplaşma vardı. 28 Şubat sürecinin sona erdiği AK Parti'nin çıkış yaptığı yıllarda toplumdaki kamplaşma çok daha sertti ve o zaman STK'lar içerisinde de bunun yansımalarını çok rahat görüyorduk. "Ben onlarla aynı masaya oturmam," diyen örgütler çok oluyordu. Ama şimdi öyle değil.

Sürekli bir kamplaşma içerisinde yaşamak, sürekli semboller ve sloganlar üzerinden siyaset kurmak ülkede STK'ların iş birliğini çok zorlaştırıyor. Ama bizler yine de bunu aşabiliyoruz. Zaman içerisinde birbirimizle ilişki kurmayı ve ortak bir şeyler üretmeyi başardık. Buna devam etmekten başka bir yolumuz yok. Yani ümidimiz sadece bu ortaklaşmaları devam ettirmek.

Zaman içerisinde birbirimizle ilişki kurmayı ve ortak bir şeyler üretmeyi başardık. Buna devam etmekten başka bir yolumuz yok. Yani ümidimiz sadece bu ortaklaşmaları devam ettirmek. Nasıl yapabiliriz? Daha açık, şeffaf ilişkilerle bunu yapabiliyoruz.

Bir de kurumumuzun genel politikası olarak partizan olmamaya çalışıyoruz. Politik tavır takınmak demek partizan olmak anlamına gelmiyor.

Bir partiye doğrudan bağımlı olmak anlamına gelmiyor. Partizanlıktan uzak durduğumuz için tümüyle karşıtlıktan da uzak durmak durumundayız. Muhalefete de iktidara da tüm siyasi partilere de ve toplumdaki tüm diğer siyasi görüşlere de eşit mesafede durmamız çok önemli. Bu eşitliği sağlamak için ilkelerimiz var. Bunlar evrensel demokrasi kriterleri aslında.

Peki sokaktaki insan politik olmayı güvensizlik olarak görürken politik olmaya verdiği anlam nedir? Partizanlık ile politik olmayı birbirine karıştırdığını düşünüyorum. Bunu sadece toplum karıştırmıyor. Bizim ülkemizde bu, medyadan itibaren bütün siyaset erbabının da dilinde olan bir karışıklık. Halkta da aynı yaklaşım var. Partizanlıkla politik tutumu birbirine karıştırıyor insanlar. Tabii ki bunu aşmak zorundayız. Nasıl aşabiliriz? Aslında yapmamız gereken pek çok farklı politik tavıra sahip sivil toplum kuruluşunun aynı konu etrafında birleşebildiğini halka gösterebilmek. Belli bir konu, somut bir mevzuat değişikliği diyelim. Siyasi yelpazenin sağından soluna STK'ların aynı konu etrafında bir kampanya yürütebilmesi toplumun ilgisini çekecek ve güvenini de sağlayacaktır. Halka, politik tavırlarımızın bizi, sivil toplum çalışanlarını birbirinden ayırmayabileceğini göstermek durumundayız.

Bir STK'da yer almak, faaliyet göstermek zaten politik bir tutumdur. Ama son yıllarda giderek artan bir biçimde bir politik safılaşma durumu var ülkemizde. Kamplar halinde yaşar gibi olduk. Bu sivil toplumu da olumsuz etkiliyor. STK'ların da ya bu kamptan ya o kamptan olması beklenir oldu. Oysa STK'lar kamplar arasında köprü kurmak için çok güzel bir fırsattır. Siyasetin bunu bir fırsat olarak kullanması gerekiyor.

ALİ BAYRAMOĞLU

KUTUPLAŞMA SİYASİ KÜLTÜRÜMÜZLE YAKINDAN İLGİLİ

Bir proje üzerinde çalışırken Anadolu'da, İstanbul dışında çok sorunlu yapılarla karşılaştık. Sivil toplum örgütü adı altında karşımıza çıkan yapılar çok kuvvetli bir siyasi aidiyetin sivil alandaki propagandası niteliğini taşıyordu. Farklı sivil toplum örgütlerini bir araya getiremedik o dönemde. Kendi aralarında konuşturamadık, birbirleriyle aynı masaya oturmak istemeyen sivil toplum örgütlerine baktığınız zaman her birinin kendi içinde aşırı kapalı, bir siyasi diskur, bir siyasi söylem üstünden realize olduğunu görüyorsunuz ki bu çok çok önemli bir sorun. Bu elbette güveni düşürür. Güveni düşürür derken inancınızı azaltır. Eğer siz sokakta herhangi biriyeniz sivillik dediğimiz şey siyasete mesafe almak değildir ama bütün farklı siyasi aidiyetleri de kuşatabilecek bir değeri ve o değerini işaret ettiği bir alan düzenlenmesine işaret edebilmeniz lazım. İtibar düşüklüğünün ana nedenlerinden biri bu. Bu kadar aşırı politize bir ülkede (ben buna hep sür-politizasyon diyorum) sivil örgütlere yönelik algının da böyle olduğu ve bunun da itibarı önemli ölçüde etkilediğini söylememiz mümkündür.

Bu durumun siyasi kültürümüzle çok ilgili olduğunu düşünüyorum. Bugün Türkiye'nin ortamına baktığınızda, liberal dünyada bile pek çok liberal birbiriyle aynı masaya oturmuyor. Bırakın sivil toplumu, sivil içki

Bu yırtılma her şeyi etkiliyor. Aşırı politikleşme dediğimiz şey bu. Bu insan ilişkilerini de, akraba ilişkilerini de etkiliyor. Dolayısıyla sivil alanda iyice bir yırtılmaya yol açıyor. Ama geriye döndüğümüz zaman, Türkiye hep böyleydi. Çünkü Türkiye'nin toplumsal grupları hiçbir zaman iç içe giren, karşılıklı bir etkileşim mekanizması içinden ortak değerler üreten yapıda olmadılar.

bile içemiyorlar. O aidiyetin kuvveti, toplumsal olanı siyasetin çok aşırı biçimde kuşatmasından geliyor. Bu siyasetin temelinde çok kuvvetli bir gelenek (politik aidiyet geleneği, ideolojik gelenek), yaşam biçimi tarzı var. Yan yana gelemiyor insanlar. Mesela Ermenilerle ilgili bir özür kampanyası yapılıyor, onunla aynı istikamette olanlarla olmayanlar yan yana gelemiyor. Burada ben bu siyasi kültürdeki çok kuvvetli bölünmelerin, çok kuvvetli aidiyetçiliğin burada çok büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

Kutuplaşma toplumu bölüyor ama ne zaman bölmedi ki? Son dönemde bunu çok sık konuşuyoruz. Çok kuvvetli bir kutuplaşma yaşıyoruz. Ne yaşıyoruz, neden yaşıyoruz? Aslında ekonomik olarak Türkiye eskiye oranla daha

istikrarlı, dolayısıyla ekonomik alt üst oluşlardan gelen gerginliğimiz yok ve sosyolojik olarak baktığımız zaman bir miktar daha huzurluyuz. 28 Şubat'taki gibi kavgalar etmiyoruz ama dönüp dolaşım siyasi unsur, siyasi iktidar, Türkiye'nin yönetilme tarzıyla ilgili son derece sert, ciddi, endişeler üstüne kurulu büyük bir yırtılma yaşıyoruz. Ve bu yırtılma her şeyi etkiliyor. Aşırı politikleşme dediğimiz şey bu. Bu insan ilişkilerini de, akraba ilişkilerini de etkiliyor. Dolayısıyla sivil alanda iyice bir yırtılmaya yol açıyor. Ama geriye döndüğümüz zaman, Türkiye hep böyleydi. Çünkü Türkiye'nin toplumsal grupları; politik gruplar, bölgesel gruplar, hemşehrilik grupları, ekonomik grupları hiçbir zaman iç içe giren, karşılıklı bir etkileşim mekanizması içinden ortak değerler üreten yapıda olmadılar. Oldularsa da çok sınırlı oldu bu. Asıl doku farklı toplulukların diğerlerinden ayrı ve kendi içlerine gömülü bir şekilde yaşadıkları bir cemaatçi düzendir. Bunu ben eskiden yapılan yığma taş binalarla, yeni yapılan betonarme binalara benzetiyorum. Hedef betonarme binadır. Suyun, kumun, çimentonun karıştığı ve bir harç oluşturduğu hepsinin iç içe girdiği bir dokudur, toplum böyle bir şeydir. Siz kendi toplumunuza baktığınız zaman tuğlaların, taşların üst üste yığılmasıyla yapılmış,

aradaki yapıştırıcı son derece zayıf toprak, dışkı, tezek, yumurta gibi hususlardan oluşan bir yapı görüyorsunuz. Sonradan bir taşı çektiğiniz zaman doku etkileniyor, taşların birbiriyle ilişkisi birbirlerini taşıması üstüne. Ama bir alış verişi yok. Bunun Türk siyasal ve toplumsal sisteminin ana problemi olduğunu yıllardır söylerim. Pek çok arkadaşım da bunu söyler. Bu toplulukçuluk herhangi bir gelişmişlik döneminde şu veya bu şekilde tezahür ediyor. Menderes ile İsmet Paşa karşı karşıya geldiğinde pek çoğumuz çocuktuk, pek çoğumuz da dünyada değildik. O günden çok mu farklı şeyler yaşandığını varsayıyoruz? Ya da 70'li yıllarda insanlar birbirlerini sokakta öldürdüklerinde sağ-sol kutuplaşması çok mu farklıydı? Belki apartmanlarındaki insanlar bu işin çok fazla içinde değildi ama herkes bu kutuplaşmanın, angajmanın içindeydi. 28 Şubat'ta çok mu farklı yaşadık? Bugün daha pasif agresif bir kutuplaşma yaşıyoruz. Sembollerini ya da araçları çok daha az ama insanların içindeki duyguları ve öfkelerin kamusal alana dolayısıyla sivil alana çok fazla yansıdığı bir durum. Yan yana 2 tane liberal gelemezken sivil örgütler nasıl gelecekler? Bu ülkeye baktığınız zaman Türkiye'nin bu cemaatçi toplumsal dokusunun üretmiş olduğu aşırı politikleşme, cemaatçi politikalar, AKP'nin kimlikçi politikası, ötekinin

buna başka türlü getirdiği politika, Kürt hareketinin getirdiği politikaya yönelik güvensizlikler. Bütün bunlar sivil hareketlerin hepsini etkiler.

Burada çok önemli başka bir şey var, altını çizmek istiyorum, para meselesi. Sivil toplum ya sivil alandan para bulur ya da bugün dünya kapitalist global sisteminde olduğu gibi sivil topluma mevcut hakim sistem bir yer verir ve ona fon üretir. Bu fon üretme sistemi şu anda dünyanın hakim sistemi ve çok eleştirilen tatsız bir şey. Zaten bizde yok, bizim bundan istifade edebilmemiz için Avrupa Birliği'ne ya da başka yerlere gitmemiz lazım. Oranın çerçeveleri de belli. Burada para üretme şansınız hiç yok. Devlet eğer size para veriyorsa bunun nedeni "Bana çalış"tır. Devlet dediğiniz zaman ise birtakım derin stratejik yapılar karşımıza çıkıyor. En sivil olan nedir? Siyasetten en uzak olan, kadın, tüketim, çevre meselesidir. Bu konularda da kaynak yaratma imkânları sınırlı oldukça, insan kaynağı üstünden hareket etmek çok daha belirleyici oldukça burada aidiyetler yeniden doğar ve şekillenir.

Bir insan hakları örgütü ya da çevre örgütünün temel meseleleri insan hakkı ve çevredir. Ama herhalde bunun da bir iç hiyerarşisi oluyor. Çevreye nasıl yaklaşacaksınız, insan haklarına nasıl yaklaşacaksınız, neyin hak ihlali olduğunu, kimin ihlali yapan olduğunu nasıl tespit edeceksiniz? Bu kararlar pek çok hiyerarşi

Birbirleriyle aynı masaya oturmak istemeyen sivil toplum örgütlerine baktığınız zaman her birinin kendi içinde aşırı kapalı, bir siyasi diskur, bir siyasi söylem üstünden realize olduğunu görüyorsunuz ki bu çok çok önemli bir sorun. Bu elbette güveni düşürür. Bugün Türkiye'nin ortamına baktığınızda, liberal dünyada bile pek çok liberal birbiriyle aynı masaya oturmuyor. Bırakın sivil toplumu, sivil içki bile içemiyorlar.

içerir ve bu hiyerarşi sizin hayata bakışınızla, nasıl bir toplum tasavvuruna sahip olduğunuzla çok yakından ilgilidir. Dolayısıyla sizin burada politik dokunuz ne kadar baskınsa sivillik o kadar altta kalır ama söylediğiniz çok yanlış değil. Baskın oluyor, çünkü o sivil alan geri planda kalıyor. Kendi adıma söyleyeyim çevre duyarlılığına sahip olmayan insan var mı? Olmaması gerekir. Benim için çok hassas bir konu. Benim herhangi bir çevre örgütünde yer almam için kendime o örgütle ilgili 40 tane soru sormam lazım. Kim, niye, ne yapıyor, hangi bakış açısına sahip? İnsanlar bunu bu şekilde düşünüyorsa demek ki burada bir sorun var. Keşke sivil toplum örgütleri böyle bir durumu görseler, bu durumdan bir vazife çıkarsalar ve bunu gidermeye çalışsalar.

BEKİR AĞIRDİR

GİDEREK HERKES KİMLİK SİYASETİNE SIKIŞIYOR

Bir siyasi angajmanlar meselemiz var. Bunun böyle olmasında çok da mahsur yok, belki doğal da ama bu siyasi angajmanlar üzerinden Türkiye genelinde ve siyasetin bütün alanlarında çok ciddi bir kutuplaşma yaşıyoruz, mesele burada. Ve sivil toplum da dehşet verici biçimde bu kutuplaşmanın pençesinde. Mesela kadın hareketi, ki iyi örneklerden biri, uzun yıllar çok müşterek iş yaptılar, belki de en etkili alanlardan birisi, sivil toplumun en başarılı olduğu alanlardan biri. Yani Müslüman kadınlarla diyelim laik kadınların kurduğu örgütler birçok konuda ortak davranabildiler, ortak siyaset üretebildiler ve etki alanı genişledi. Ama bugün kadın hareketinde bile kutuplaşmalar oluyor. Halbuki sivil toplum dediğimiz alan, tüm siyasi akımların ortak paydaları üzerinde iş yapıyor. Diyelim çevre, çevre solcuların derdi de sağcıların derdi değil varsayabilir miyiz? Ya da ülkücülerin çevre diye bir problemi yok diyebilir miyiz? Ya da kadın meselesi, ya da tüketici hakları meselesi, yani ülkücü birinin tüketici hakları kaygısı ya da böyle bir talebi yok, solcular bunda daha şöyle ya da sağcılar böyle diyebilir miyiz? Ama bizim sivil toplumumuz kendini böyle tanımlamıyor. Bütün siyasi farklılıkların ortak ekseninde hareket ediyorum diye görmüyor kendini. O ana dikey kutuplaşmaların

içinden kendini tanımlıyor. O zaman da bu iş birliği, diyalog ve ilişki zeminleri çalışmıyor. Çalışmadıkça da içine kapanıyor. Yani bir de böyle bir durum var.

Karşılıklı Enerjiyi Soğuran Bir Durum Var

Bir başka handikap da, siyasetten ve ana belirleyici aktör olan siyasi partilerin siyaset yapma tarzlarından kaynaklanıyor. Çünkü bizim siyaset esnafı partiler ve parti yönetimleri, henüz sivil toplumu kendi alanlarını genişleten, siyasetin alanını açan, bir anlamıyla onlarla yan yana koşan başka aktörler gibi görmüyor.

Sivil toplumda şu aşamada, en azından geçici bir dönem, Türkiye'nin huzuru bulması için bu kutuplaşmadan, bu gerilimlerden kurtulması için ne yaptığımızdan çok belki de farklı siyasetlerden, farklı kimliklerden olan örgütlerle ortak platformları geliştirmeye çalışmak. Kendi başına bu çok değerli.

Aksine, adam devşirmek için, son derece tembelce davranıp hazırlanmış ve geliştirilmiş bir fikriyatı hemen kendilerine almak için, el atacakları bir arka bahçe gibi görüyor. Dolayısıyla da sivil toplum partiler nezdinde de kendi kimliği olan bağımsız bir güç olarak oluşmuyor. Çünkü bu taraf orada parlayan bir delikanlıyı hemen aday yapalım, örgüte alalım diye bakıyor. Sanki öyle olunca oradaki o hassasiyet, duyarlılık, o örgüt kapasitesi buraya transfer olacak var sayıyorlar. Buna karşılık tabii sivil toplumun da aktörlerinin bir kısmı zaten bu amaçla çalışıyor. Yani, görünür olayım da partinin biri beni fark etsin, şimdi seçimler geliyor. Eminim, şu anda oda başkanlarının en az yarısı telefon başında bekliyordur, telefonum çalsa da teklif gelse bana diye. Dolayısıyla bu karşılıklı birbirinin enerjisini yok eden, olması gereken enerjiyi boşa yaktığımız bir durum haline geliyor.

Artık Hayatın Her Alanı Siyasi

En kritik şey bu siyasi lafının tanımı. Siyasi olmak, Türkiye’de şimdiki bu şehvetli kutuplaşmanın içinden bakınca illa Ak Parti’li olmak, CHP’li olmak gibi somut bir yerden tanımlanıyor. Bu yanlış. Bugün hayatın her alanı siyasi artık. Gezi’ye gelene kadar apolitik gençler dediğimiz hikâye gibi. Bizim politika tanımımız yanlıştı da onun için onları apolitik sanıyorduk. Örneğin çevre duyarlılığı, bugünün yeni hayatının yeni bir duyarlılığı.

Siyasi angajmanlar üzerinden Türkiye genelinde ve siyasetin bütün alanlarında çok ciddi bir kutuplaşma yaşıyoruz, mesele burada. Ve sivil toplum da, dehşet verici bir biçimde bu kutuplaşmanın pençesinde. Bütün siyasi farklılıkların ortak ekseninde hareket ediyorum diye görmüyor kendini. O ana dikey kutuplaşmaların içinden kendini tanımlıyor. O zaman da bu iş birliği, diyalog ve ilişki zeminleri çalışmıyor. Çalışmadıkça da içine kapanıyor.

Şimdi eski geleneksel tanımı içinden bakmakla yeni tanımı içinden bakmak arasında fark var. Bizde siyasi olmak hep böyle bir partiyle özdeşleştirilerek bakılıyor. Ve bu da toplumda o örgüte karşı bir direnç üretiyor ya da insanlar çekiniyor. Bir yandan da, o örgüt, o sivil toplum kuruluşu ya da ekibi de zaten kendini buradan tanımlayıp çalışmaya ve düşünmeye ve konuşmaya başlıyor. O zaman da bu beklenen yaygınlaşmayı üretmiyor. Halbuki diyelim tüketici hakları; ben Denizli’de elektrik faturalarındaki bir vergiye itiraz etsem ve de davayı kazansam, Denizli’deki Kürt veya Türk, Ak Parti’li veya CHP’li, Sünni veya Alevi fark etmiyor, bütün hanelere değen bir şey başarmış olacağım. Dolayısıyla bu anlamıyla geleneksel siyasetin dışında bir mesele bu. Elbette benim kişisel olarak fikrim olabilir ve elbette ben belediye başkanı olsaydım diyelim başka tercihlerde bulunabilirdim. Ama bir yandan da eğer o sivil toplum örgütü olarak tüketici hakları demişsem, çevre demişsem de o alanda sadece

kendi politik kimliğimi dayattığım zaman sorun çıkıyor. Bu incelikleri, gereken bu nezaketleri, duyarlılıkları göstermiyoruz.

Ama bu sadece sivil toplum dünyasının insanların ve örgütlerinin problemi değil. Biraz da bu ülkede genel olarak böyle bir iklim var. Giderek kutuplaşıyor toplum, daha doğrusu toplumdaki bütün farklılıklar son derece politize olmuş halde ve giderek de herkes kimlik siyasetlerine sıkışıyor. Bu genel siyasetin problematiği ve tabii sivil toplum da bundan kendini kurtaramıyor doğal olarak.

Mesela Yırca'da o zeytinleri kesen şirket sadece devlete mal satan bir şirket değil de, hepimizin evine giren bir marka olsaydı ve oraya fabrika kuracağım diye kesseydi o zeytinleri, o markanın çok ciddi bir iletişim problemi olurdu. Ama sadece devletle iş tutan bir şirket olduğu için aradan sıyrılıyor. Dolayısıyla da biz, diyelim Yırca'ya tepki verirken şirkete mi tepki veriyoruz, ona izin veren iktidara mı tepki veriyoruz, zaten yüz yıldır zihniyeti hep böyle olan devlete mi tepki veriyoruz, hepsi birbirine karışıyor. Bu karışıklıkta da ince taktikler, politik manevralar üretmiyoruz. O kaba kutuplaşmaların içine düşüyoruz. Oysa fark etsek ki bu problemin muhatabı şirket, şirketin üstüne yürüsek, diyelim ki Yırca'da yaptığımız protesto kadar firmanın önünde 500 kişi çadır kursa, adamın tepkisi

farklı olacaktı. Yani biz Gezi'ye çadırları kurduğumuz gibi şıkirt bankın kapısına gidip kredi kartları komisyonu kaldırılсын diye çadır kursak, o banka ya pazartesi sabah markasını yönetmekte zorlanıyor olacaktı ya da kredi kartı komisyonunu almamaya zorlanacaktı. Ama biz devleti, iktidarı, o kurumu, her şeyi birbirine karıştırarak bir itiraz siyaseti geliştiriyoruz. Çocuk daha gelişirken bunları tamir etmemiz ya da bu konularda kendimizi güçlendirmemiz lazım diye tartışıyorum bunları, sivil toplumu mahkûm etmek için söylemiyorum.

Sivil toplumda şu aşamada, en azından geçici bir dönem Türkiye'nin huzuru bulması için bu kutuplaşmadan, bu gerilimlerden kurtulması için ne yaptığımızdan çok belki de farklı siyasetlerden, farklı kimliklerden olan örgütlerle ortak platformları geliştirmeye çalışmak. Kendi başına bu çok değerli. Şu anda sivil toplumda ne kadın, ne anayasa, ne çevre: Farklı siyasi geleneklerden gelen örgütlerin bir arada çalıştığı hiçbir alan kalmadı. Bu dehşet verici bir durum ve beni çok ürkütüyor. Bu kutuplaşmayı nasıl aşacağız ya da bu gerilimi nasıl aşacağız diye konuşacaksak, aslında hep beraber ıslah olarak aşacağız. Yoksa sadece bir taraf düzelterek kendini, öbür taraf düzeltmeyecek, böyle bir şey yok. Yani, iki tarafın da ya da üç tarafın da değişiyor ve düzeliyor olması lazım.

MESUT YEĞEN

İstanbul Şehir Üniversitesi

Türkiye'de siyaset fazlasıyla devletin, siyasi partilerin, son 10-15 yılda da medyanın etkili olduğu bir alan. Birtakım STK'ların da bu üç aktörü taklit ederek iş yaptığı doğru.

“Ancak bütün STK'ları bu çerçevede değerlendirmek biraz güç. STK dediğimiz alan epey bir çeşitlilik içeriyor. O çeşitlilik içerisinde bence tümüyle siyaset dışı, siyasi aktörler dışı pozisyonlar da yer alabilmeli, siyasi partilerin yörüngesinde çalışmak isteyen, düşünce kuruluşları gibi STK'lara da yer olmalı. Bu türden STK'ların faaliyetlerinin kıymeti eninde sonunda yaptıkları işin ne kadar tarafsız, ne kadar bağımsız, ne kadar hakkaniyetli olduğuna göre şekillenecektir.”

EMEL KURMA

BU KUTUPLAŞMANIN GEÇİCİ VE ÖĞRETİCİ BİR SÜREÇ OLDUĞUNU UMALIM

Baştan başlarsak, kamu yararı diye bir kavram var. Şehrin dönüşümü, güvenlik yasası, belli bir yasanın geçmesi, cezaevlerinin hali, akarsuların korunması, içme suyu vs. Bunların hepsi bir politika konusu. Kamu politikası diye bir şey var ve kamu gücünü parasal olarak, yetki olarak, yaptırım olarak ne yöne, ne şekilde yönlendireceğimize karar veren şey bu politika. 90'larda son derece gerice sivil toplum örgütleri siyasete bulaşmaz dendi. Türkiye özelinde siyaset darbelerle iyice geriletildi, boş oldu, siyasete negatif bir anlam yüklendi. Aslında siyasi sistemin bir tür çıkar paylaşımı ama kamu yararı üzerinden değil de, rant paylaşımı olarak tesis edildiği Türkiye'de bunda bir tür bilgelik var. Zaten mevzu burada, buraya müdahale etmek önemli. Kamu kararlarının nasıl alındığına, politikalarının nasıl belirlendiğine müdahil olmak gerekiyor. Dolayısıyla sivil toplum bizatihi politik. Mahallenizin adının değiştirilmesinden tutun, oraya asfalt mı arnavut kaldırımı mı bir yol yapılacağına kadar bunların hepsi bir karar. Dolayısıyla bu karar sürecinde kamusal bir iş yürüyor. Muhakkak bu konularla ilgilenen, bu konularda çalışan örgütler belirlenecek politika üzerine bir şeyler söyleyecekler. Siyaseti sadece partilerin yaptığı şey gibi algılamak ve algılatmak stratejisi epey iş yapamaz halde. Tam da bu yüzden zaten her şeyin politik

Bu hikâyeyi din üzerinden değil, yurttaşlık hukuku üzerinden okuduğumuz zaman, bunun bir din, iman tartışması değil bilakis bir yurttaşlık temelinde çözülebileceğini düşündüğümüzde belki demokratik bir yurttaşlık hukuku çerçevesi olarak laikliğin elzem, işlevsel, toplumsal barış için faydalı olabilecek bir çerçeve olduğunu düşünebiliriz. Ve bunu tam da böyle olacak şekilde yeniden tartışıp, kurabiliriz.

ve gündelik yaşamın içinde olduğunu, bu politikanın hem mikro hem makro düzeyde hayatımızı kuşattığını, o yüzden de toplumsal örgütlenmelerin de politik olacağını kabul edersek analitik bakımdan daha doğru bir şey yaparız. Tabii tutum ve zihniyet haritaları için politik olmalı mı, olmamalı mı sorusunu sormakta bir beis yok. Kendisini hiç politik olarak konumlamayan hayır hasenat örgütleri bile sonuçları itibarıyla bizatihi politik bir tercih yaparlar. Bir şeye davranma, davranmama, karar sürecine etkide bulunma bulunmama, katılma katılmama gibi. Dolayısıyla bunların politik mi, apolitik mi olması ya da olmaması gerektiği bence yersiz bir ikilik. Böyle bir ikilik yok ki.

Bir sivil toplum kuruluşunun mevcut siyasi partilerin sistemimizde oynadığı oyunun bire bir aynısı ve tekrarı gibi davranmasının getireceği sonuç, herhalde partilerin karşılaştığı sonuçlarla karşılaşmak demek. Mesela Avrupa'da Yeşiller politik hareketi ve onlarla gayet organik bağlantılı örgütlenmeler var, kimse bu konuyu bir itibar meselesi yapmıyor. Demek ki açıktan siyasi partilerle ilişkisi olan siyasi örgütlenmeler olabilir ya da Türkiye'deki gibi açık değilmiş de filanca ocağı, falanca örgütü gibi başka isimler altında olabilir. Bana sorarsan bunlarda açık olmak, malûmun gözükmemesi daha iyi bir şey. Ancak makro ve siyasi partiler düzeyinde oynanan çekişmelerin bir parçası haline gelmek bence her zaman bindiğin dalı kesmektir. Büyük, makro slogan kavgalara veya çekişmelere, iddialaşmalara birebir o kulvara girip kısılmak STK'nın kendi çalışmasından kopmak bir olur, iki olur. Bu bir tarz haline geldiğinde bir sorun çıkabilir. Dolayısıyla muhakkak ki sektör Ankara'nın halini kendi örgütünün içinde bire bir yansıtan, bütün replikasını oluşturan bir yapı sorunludur. Ama onun dışında sivil toplum örgütleri birikim sahibi, bilgi sahibi oldukları alanlar dışında da çeşitli konularda görüş beyan edebilirler. Siyaseten nerede durduklarını göstermek, duyurmak isteyebilirler veya bunu sık değil de arada bir yapabilirler.

Yurttaşlık Hukukunu Yeniden Kurabiliriz

Burada bir turnusol kağıdı hem daha açıklayıcı hem de belki bazı şeyleri daha birleştirici olabilir. Örneğin hepimizi ortak ilgilendiren, siyasi tutumlarımız, kimliksel tutumlarımız dışında bazı mevzular var. Su, hava, iklim değişikliği gibi. Eğitim falan deyince illaki işin içine ideolojiler, hayat görüşleri giriyor.

Türkiye özelinde siyaset darbelerle iyice geriletildi, boğuldu, siyasete negatif bir anlam yüklendi. Aslında siyasi sistemin bir tür çıkar paylaşımı ama kamu yararı üzerinden değil de, rant paylaşımı olarak tesis edildiği Türkiye'de bunda bir tür bilgelik var. Zaten mevzu burada, buraya müdahale etmek önemli. Kamu kararlarının nasıl alındığına, politikalarının nasıl belirlendiğine müdahil olmak gerekiyor. Dolayısıyla sivil toplum bizatihi politik.

Ama bir de mesela ormanın yok edilmesi var. Buralarda, kamu yararı dediğimiz hangi tarafın dünya görüşünü yansıtıyor demeyeceğimiz, örneğin, eğitimde müfredata bakmak değil de, öğretmenlerin hepsinin maaşlarının yükselmesi gibi konularda değiştirici reformlar yapmak mümkün. Birbirine benzemeyen birtakım gruplar bir taşı oradan alıp buraya koyma başarısı gösterdikçe keskin kutuplaşma azalabilir. Çünkü kutuplaşma evet var ama bu dönemsel bir şey diye düşünüyorum. Birtakım bedeller ödeyerek, birtakım öfkeler, hüsranslar duyarak, nasıl birlikte yaşayamaz hale gelebileceğimize dair bir tecrübe yaşayabiliriz. Yavaş yavaş bunun gerçekten akıl kârı olmadığı düşünölmeye başlanabilir. Bu hikâyeyi din üzerinden değil, yurttaşlık hukuku üzerinden okuduğumuz zaman, bunun bir din, iman tartışması değil bilakis yurttaşlık temelinde çözülebileceğini düşündüğümüzde belki demokratik bir yurttaşlık hukuku çerçevesi olarak laikliğin elzem, işlevsel, toplumsal barış için faydalı olabilecek bir çerçeve olduğunu düşünebiliriz. Ve bunu tam da böyle olacak şekilde yeniden tartışıp, kurabiliriz. O yüzden kutuplaşmanın geçici olduğunu umalım, belki bir öğrenme sürecidir.

Kutuplaşma dönemsel bir şey diye düşünüyorum. Birtakım bedeller ödeyerek, birtakım öfkeler, hüsranslar duyarak, nasıl birlikte yaşayamaz hale gelebileceğimize dair bir tecrübe yaşayabiliriz. Yavaş yavaş bunun gerçekten akıl kârı olmadığı düşünölmeye başlanabilir. Bu hikâyeyi din üzerinden değil, yurttaşlık hukuku üzerinden okuduğumuz zaman, bunun bir din, iman tartışması değil bilakis yurttaşlık temelinde çözülebileceğini düşünebiliriz.

MESUT YEĞEN

GÜVENSİZLİK DALGA DALGA TOPLUMUN TÜM KATMANLARINA YAYILIYOR!

Türkiye şu anda 2002'den beri görmediği tarzda bir iktidar aktörü ile karşı karşıya ve bu aktörün pratiklerini tecrübe eden bir kısım insanlar da inanılmaz derecede güvensizler. O güvensizlik dalga dalga toplumun bütün katmanlarına yayılıyor. Bu güvensizlik hali, herkesin kendi STK'larına güven duymasına ve başkasının STK'sına da güven duymamasına yol açıyor. Dolayısıyla genel itibar ortalamasının yükselmesi için bu toplumdaki güvensizliğin, kutuplaşmanın giderilmesi gerekiyor. Türkiye'de siyaset fazlasıyla devletin, siyasi partilerin, özellikle son 10-15 yılda artan bir şekilde medyanın etkili olduğu bir alan. Birtakım STK'ların da bu üç aktörü taklit ederek iş yaptığı doğru. Bu benzemenin kuvvetli olduğu yerlerde STK'ların "aşırı politik" algılanması normal. Bundan şikayetçi olunmasını da anlayabilirim. Ancak bütün STK'ları bu çerçevede değerlendirmek biraz güç. Böyle bilinen STK'lar, böyle öne çıkan STK'lar var. O tür STK'ların, "Biz böyle olmak istiyoruz," deme hakları da var. Bir STK'nın "Siyasetin yan kuruluşu gibi çalışan bir STK olarak faaliyet icra etmek istiyorum," deme hakkı da olmalı. Yeter ki yurttaş bunu bilerek STK'ları tasnif etsin. Ama "Ben esas olarak tümüyle devlet dışı, siyasi parti dışı, medya dışı bir aktör olarak konumlanacağım," deyip buna uygun olmayan bir faaliyet yapılırsa tabii ki toplumu

Türkiye'de siyaset fazlasıyla devletin, siyasi partilerin, özellikle son 10-15 yılda artan bir şekilde medyanın etkili olduğu bir alan. Birtakım STK'ların da bu üç aktörü taklit ederek iş yaptığı doğru. Ama "Ben esas olarak tümüyle devlet dışı, siyasi parti dışı, medya dışı bir aktör olarak konumlanacağım," deyip buna uygun olmayan bir faaliyet yapılırsa tabii ki toplumu oluşturan bireyler eninde sonunda bunu hissediyorlar. Bu tür şeyler de itibarın azalmasına sebep oluyor.

oluşturan bireyler eninde sonunda bunu hissediyorlar. Bu tür şeyler de itibarın azalmasına sebep oluyor. Dolayısıyla STK dediğimiz alan epey bir çeşitlilik içeriyor. O çeşitlilik içerisinde bence tümüyle siyaset dışı, siyasi aktörler dışı pozisyonlar da yer alabilmeli. Siyasi aktörleri, karar alıcıları etkilemeye yönelik türden bir siyasi faaliyet icra eden STK'lar da yer almalı. Tümüyle siyasi partilerin yörüngesinde çalışmak isteyen, düşünce kuruluşları gibi STK'lara da yer olmalı. Bu türden STK'ların faaliyetlerinin kıymeti, eninde sonunda onların yaptığı işin ne kadar tarafsız, ne kadar bağımsız, ne kadar hakkaniyetli olup olmadığına göre şekillenecek, öyle değerlendirilecektir.

STK'ların Siyaset Dışı Olmalarını Beklemek Anlamalı Değil

STK'ların büyük kısmı içinde buldukları çevreyi oluşturan koşulları değiştirmek üzere birtakım işler yapıyorlar. O koşulları değiştirmek de o koşulları oluşturan karar alıcıların, zihniyetlerinin değiştirilmesiyle mümkün. Bu diyelim ki bir muhtarın kararını da değiştirmekle ilgili olabilir, belediye başkanının da, bir parti genel başkanının da. Dolayısıyla karar alıcıların zihinlerini, kararlarını etkilemeye çalışmak zaten STK'ların en öncelikli işlerinden biri olsa gerek. Bu anlamda siyaset dışı olmalarını beklemek manalı değil. Şimdi STK dediğimiz bünye, niye ortaya çıkıyor, eski zamandaki vakıflar gibi? Devletle toplum arasında ara birtakım mekanizmalara, kurumlara ihtiyaç olduğu için. Devlet fazlasıyla soyut, genel bir şey olduğu için bireylerle devletin buluşması en azından öyle sıcak bir buluşma olmuyor. Daha bürokratik, daha resmi. Bu buluşmanın biraz daha kanlı canlı hale gelebilmesi için STK'lar var. Dolayısıyla bu halin kendisi bence demin sözünü ettiğimiz türden, sınırlarda bir siyasi faaliyeti makûl, meşru, beklenir kılıyor. Bence Türkiye'de şikayet edilmesi gereken şey, aşırı politikleşme değil. Aksine biraz politika harici kalma halleri. Ama aşırı politikleşmiş STK'lar da mevcut, onu da biliyoruz. STK dendiğinde sıradan yurttaşın aklına gelen temel kurumlar, belli

Kutuplaşmanın pekişmesini sağlayan birkaç yıl geçirdik. 1990'larda kendini serbestçe ifade etmeye başlayan toplum kesimlerini temsil eden ya da onlara dair iş yapan STK'lar arasında bir araya gelmeler biraz daha mümkün hale gelmişti. Ama bu son birkaç senedeki kutuplaşma yeni yeni başlayan eğilimi de biraz törpüledi.

bazı STK'lar olduğu için veya onlar da belki siyasi angajmanlarıyla fazla öne çıktığı için bu türden sıkıntılı bir imaj oluşmuş olabilir. Belki burada medyaya da bir rol düşüyor olabilir. Böyle olmayan STK'ların icraatlarının bilinir kılınmasını sağlamak bu sözünü ettiğimiz imajın belki azaltılmasında, giderilmesinde işe yarayabilir.

Bence kutuplaşmanın pekişmesini sağlayan birkaç yıl geçirdik. 10 sene öncesini hatırlıyorum, 1990'larda kendini serbestçe ifade etmeye başlayan toplum kesimlerini temsil eden ya da onlara dair iş yapan STK'lar arasında bir araya gelmeler biraz daha mümkün hale gelmişti. Ama bu son birkaç senedeki kutuplaşma yeni yeni başlayan eğilimi de biraz törpüledi ve şimdi insanlar yeniden, bu defa siyasi angajmanlar üzerinden birbirlerine karşı güvensiz hale gelmeye başladılar. Ama öte yandan genel bir güvensizlik de ayrı bir yerde duruyor ve o da perde arkasından ayrıca çalışmaya devam ediyor.

SUNAY DEMİRCAN

GÖNÜLDEN BİR DİYALOG İSTEMİYORUZ

Sivil toplumda kutuplaşma diye bir şey var mı? Politik bağlamda bu kutuplaşma artıyor mu? Bugünlerde çok tartışılıyor. Türkiye’de sivil toplum alanı siyaset düzleminde kutuplaşıyor mu? Evet, kutuplaşıyor, hem de çok ciddi kutuplaşıyor. Çünkü başından beri söylediğim o güvensizlik var ya, korku temelli tarihsel güvensizliğimiz grupları kendi güvenlik alanlarına doğru daha fazla itmeye başladı. Ben Türkiye’de diyelim ki Alevi topluluğunun bir parçasıysam artık kendimi sadece kendi alanımda güvende hissetmeye başladım. Taşınırken bile kendi alanım olan mahalleyi tercih edip oraya yerleşiyorum.

Peki sivil toplum kuruluşunun siyasi bir yanı olmalı mıdır? Eğer sivil toplum kuruluşu savunduğu politik görüşün dışındaki kişilerin de kendi görüşlerini savunmalarını en az kendi savunma meşruiyeti kadar istekle ve gönülle savunabiliyorsa olmalıdır.

Dolayısıyla bu kutuplaşma, gittikçe artıyor. Gittikçe artmakla beraber kendi sınırlarını güçlendirmeye, çevresine daha yüksek duvarlar çekmeye başlıyor. Bu güvenlik alanı, kendi toplumsal güvenlik sınırlarını yükseltmeye başladıkça Türkiye sivil toplum alanında politik olarak çok enteresan bir kutuplaşma oluyor. Ve dolayısıyla onlar da ister istemez politika yapıyorlar. Kendi güvenliklerini sağlamak için politika yapmak zorundalar.

Bu Ülkede Herkes Birbiriyle Kavgalı

Bu ülkede Türkmenlerle devlet kavga ediyor. Bu ülkede Kürtlerle devlet kavga ediyor. Bu ülkede Alevilerle Sünniler kavga ediyor. Neden kavga ediyor? Çünkü güvenmiyorlar birbirlerine. Hakikaten güvenmiyorlar. Bu sorunu ortadan kaldıramadığımız sürece sivil toplumun itibarını konuşmanın anlamı yok, itibar yok. Çünkü yurttaşın birbirine itibarı yok.

Peki sivil toplum kuruluşunun siyasi bir yanı olmalı mıdır? Eğer sivil toplum kuruluşu savunduğu politik görüşün dışındaki kişilerin de kendi görüşlerini savunmalarını en az kendi savunma meşruiyeti kadar istekle ve gönülle savunabiliyorsa olmalıdır. Ama bizde ne oluyor? Ben şu politik görüşü düşünüyorum ve savunuyorum diyor. Ama benim karşımdaki

savunmasın, hatta olmasın diyor, var oluşunu istemiyor. Bu çok tehlikeli bir şey. Var olmasın, sadece ben olayım diyor. Bunu mesela laik kesim ve dindar kesim arasında çok yaşadık. Seküler kesime karşı dindar kesim kendi sivil toplum kuruluşunu kuruyor. Diğer kesim de diyor ki onlar olmasınlar. Onlar da olsun ve onlarla diyalog kurayım hatta ortak problemlerimiz için ortak girişimler ve ortak tavırlar alalım diye düşünülüyor.

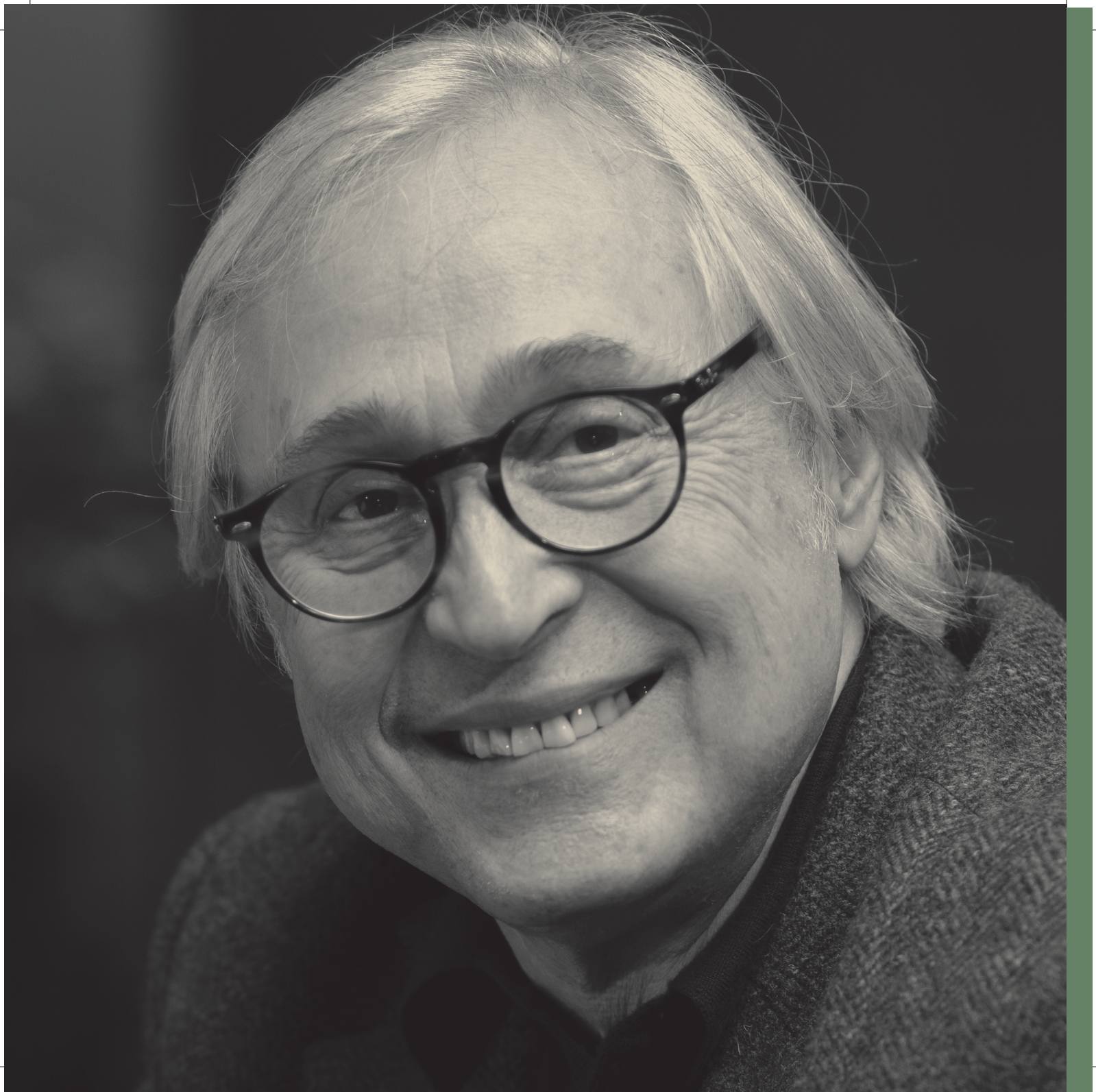
Bir hikâyem var bununla ilgili. 2008 yılıydı, şöyle bir proje geliştirdim. Dedim ki, "Sevgili sivil toplum örgütü arkadaşlarım. Oturacağız, bir liste yapacağız. Diyelim ki 10 tane farklı kuruluşuz. Her kuruluş yönetim kuruluyla oturacak, bir liste yapacak. Listesinde diyecek ki benim en sinir olduğum, en haz etmediğim 5 tane örgütü yazıyorum. Dernek, vakıf her ne ise. Sonra birinci sıradakine telefon açacak, diyecekler ki arkadaşlar biz yarın size çaya, böreğe geliyoruz, yönetim kurulunuzu toplayın. Gidilecek, oturulacak, çaylar hazırlanacak, evde börekler tatlılar yapılacak. Gidilecek, hanımların günü gibi. Diyelim ki İzmir'de yaptınız, İzmir'in körfez sorunları konuşulacak, çoluk çocuğunuz konuşulacak, işte mahalledeki şenlikler

Hakikaten gönülden bir diyalog istemiyoruz biz. Hep devleti suçluyoruz ama biz de istemiyoruz. E şimdi itibar niye olsun? Bizim itibarımız var mı ki? Birey olarak itibarımız yok. Evde itibarımız var mı? Bir baba çocuğuna ne kadar itibar ediyor ki?

konuşulacak, kızlar ne zaman düğün dernek yaptı onlar konuşulacak. Yani birbirimizi tanıyacağız. Ondan sonra onları bize davet edeceğiz. Özel hayatlarımızı paylaşacağız, güzel şeyleri paylaşacağız. Ve böylelikle eğer iki grup birbirini çağırır da davet ederse diyeceğiz ki birinci çinko, tombala gibi. Ondan sonra, iki davetten sonra yahu birlikte bir eylem yapalım. Nedir bu eylem? Bizim mahalledeki okulun duvarını badanalayalım. Ortak, biri badanayı hazırlayacak, biri fırçayı alacak gelecek. Şenlik olacak, böyle şarkılar türküler söyleye söyleye, çocuklar da katılacak, duvar boyanacak. İkinci çinko. Ondan sonra karşılıklı müzakereye başlıyoruz. Bak ben seni sevmiyordum çünkü sen şunu şunu savunuyorsun ve senin savundukların benim ülkem için bir tehdittir. O da diyecek ki, sen niye öyle düşünüyorsun ki ben de seni öyle sanıyordum.

Yavaş yavaş çatışma çözümü süreci başlayacak. Ama bunu kendileri yapması lazım, yukarıdan bir komutla, emirle yapılmaması lazım. O zaman tombala olacak." Böyle bir projemiz var dedik. Ve bu proje için sıfır lira para, hiç para harcamayacağız, evde sadece çay ve börek yapacağız. Gelin Beraber Çay İçelim, projenin adı buydu. Benim STK'cı arkadaşlarım, dostlarım -ki ömürlerini bu işe verdiler, hepsi o sizin hak eksenli dediğiniz kuruluşlar içindeydiler- bana "Sen şimdi diyorsun ki git şununla, bununla otur da çay iç öyle mi ha? Biz niye gidip onlarla çay içelim söylesene" dediler. Hiçbiri gitmedi. Beni aptallıkla suçladılar. İstemiyorlar çünkü. Böyle bir diyalogu istemiyorlar. Aynı alanda çalıştığı STK'yla istemiyor, devletle de diyalog kurmak istemiyor. Hakikaten gönülden bir diyalog istemiyoruz biz. Hep devleti suçluyoruz ama biz de istemiyoruz. Şimdi itibar niye olsun? Bizim itibarımız var mı ki? Birey olarak itibarımız yok. Evde itibarımız var mı? Bir baba çocuğuna ne kadar itibar ediyor ki? Daha yeni yeni öğrendi aile içinde çocuğa itibar etmeyi. Çocuğunu ah benim eşek kulaklı oğlum diye seven kaç bin tane baba var bu ülkede.

Kutuplaşma, gittikçe artıyor. Daha yüksek duvarlar çekmeye başlıyor çevresine. Bu güvenlik alanı, kendi toplumsal güvenlik sınırlarını yükseltmeye başladıkça politik olarak çok enteresan bir kutuplaşma oluyor Türkiye sivil toplum alanında. Ve dolayısıyla onlar da ister istemez politika yapıyorlar. Kendi güvenliklerini sağlamak için politika yapmak zorundalar.

ALİ BAYRAMOĞLU

Yazar

1980'lerden sonra katılımcı demokrasinin artmasıyla, kentlerin gelişmesiyle, bireysel farklılığın artmasıyla Türkiye'de bir sivil alan oluştu. Fakat kuvvetli olduğunu söylememiz mümkün değil çünkü pek çok kısıtı var.

“ Bu kısıtlardan biri siyasal kültürümüzdür. Bizim çok partili rejime geçişimiz belli, 1950'lerde. 1970'lerden sonra toplumsal farklılıkların ifadesi ve keşfi mümkün oldu. O dönemde sivil toplum sendikalar gibi son derece kuvvetli siyasi yapılar şeklinde tezahür etti. Ne yasalar ve örgütlenmeler müsaade etti, ne de toplumsal alanda kalan gruplar aşırı siyasallaşmanın dışında sivil bir alan yaratma gibi bir gaileye sahip oldular. Bu iki faktörün çok belirleyici olduğunu düşünüyorum. ”

UYGAR ÖZEMİ

KUTUPLAŞMANIN HİÇBİR FAYDASI YOK

Sivil toplum kuruluşlarını sürekli bir tanımlama gayreti içindeyiz. STK'lar şöyle olsun, böyle olsun; politikaya bulaşsın, bulaşmasın; tarafsız olsun, taraflı olsun. Ben bu tanımlama gayretini, zaten temelde yanlış buluyorum. Sivil toplum kuruluşu, insanların bir araya gelip örgütlenmesiyle oluşmuş bir yapıdır. Bu yapı, bir proje odaklı, bir sonuç odaklı, dönemsel olabilir. Bu yapı, köklü geçmişe sahip yüz yıllık bir kuruluş olabilir. Bu yapı, sadece sokakta bir araya gelerek bir amaç için protesto eden bir grup da olabilir. Sivil toplumu kategorize etmeyi, şöyle olacaklar, böyle olacaklar demeyi o açıdan yanlış buluyorum.

Bazı sivil toplum kuruluşlarının amaçları doğrultusunda belirli bir politik duruş sergileme veya siyasi bir görüşü desteklememe kararı, saygı duyulacak bir karardır. Belirli sivil toplum kuruluşları benim siyasi görüşüm ve yaklaşımım budur, DNA'mda bu vardır, ben politikalarımı ve önerilerimi bu çerçevede şekillendiririm diyebilir. Kimi sivil toplum kuruluşlarının DNA'sında belli bir siyasal hareketin ideolojisi yer alabilir. Bu da anlaşılır bir durum. Yani önemli olan burada sivil toplum kuruluşlarının ne olduklarını, açıkça ve şeffaflıkla ortaya koyabilmeleri ve bu konuda hesap verebilir olmaları. Kendi kitlelerine karşı belirli ilkeler çerçevesinde hareket ettikleri takdirde, o zaman kimse buna

karışamaz. Bu senin, sivil toplum kuruluşu olarak ne olduğun, amacının ne olduğu, ne şekilde örgütlendiğin, niçin bir araya geldiğinle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla belli bir kitleyi etkilemek isteyen sivil toplum kuruluşlarının belirli bir politik hareketi desteklemesi veya desteklememesi stratejik olarak daha iyi sonuç verir.

Bazı kitlesel sivil toplum kuruluşlarının da, belirli politik partilerden veya ideolojilerden uzak durup, hepsine aynı şekilde ve eşit mesafede davranarak hareket etmeleri, amaçlarını elde etmek ve daha geniş kitlelere ulaşabilmeleri için böyle bir yaklaşım biçimini

Bazı sivil toplum kuruluşlarının amaçları doğrultusunda belirli bir politik duruş sergileme veya siyasi bir görüşü desteklememe kararı, saygı duyulacak bir karardır. Kimi sivil toplum kuruluşlarının DNA'sında da belli bir siyasal hareketin ideolojisi yer alabilir. Bu da anlaşılır bir durum.

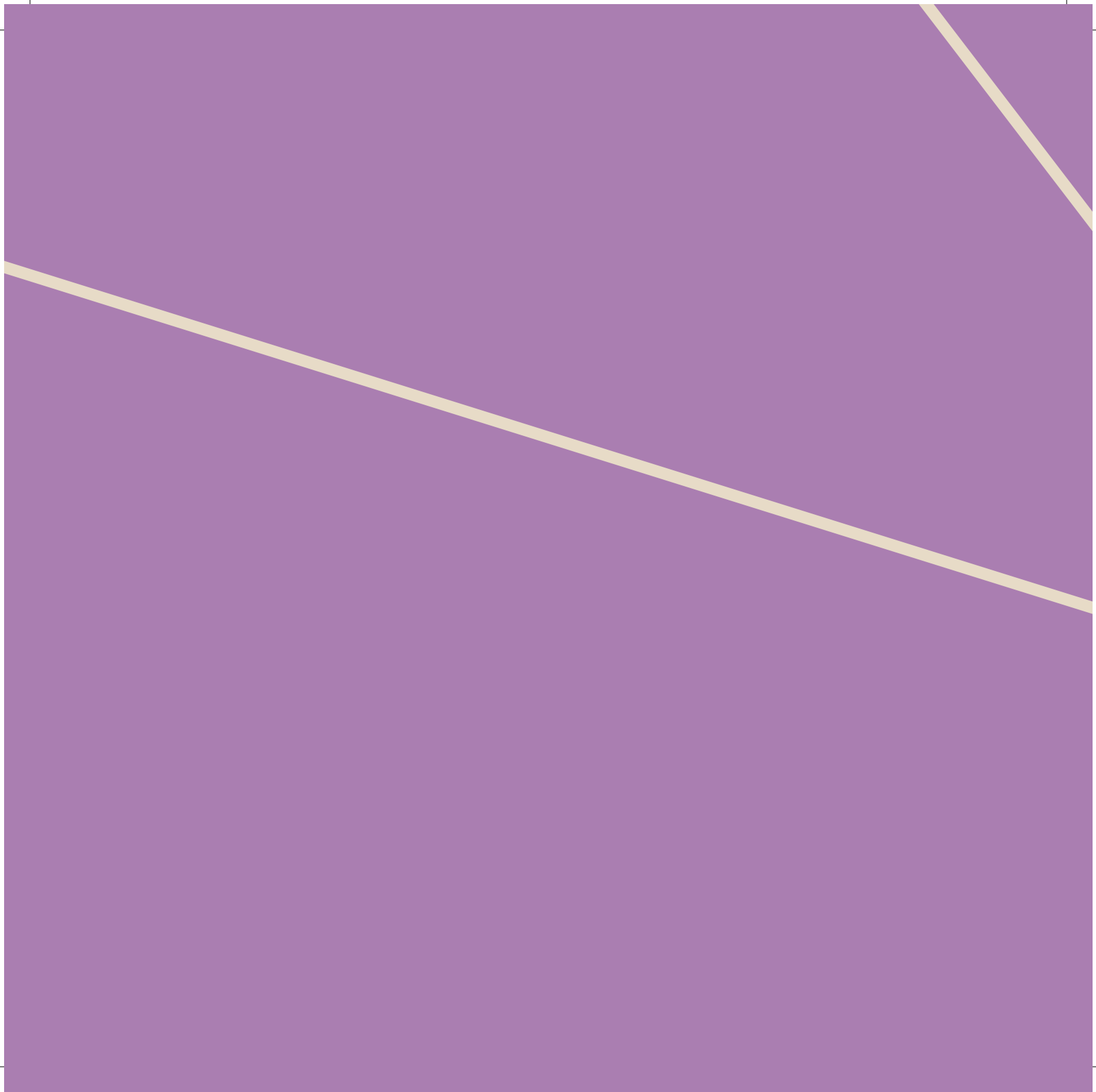
Her fikrin, her kampanyanın, her savunuculuğun ardında bir siyaset vardır. Önemli olan sivil toplum kuruluşlarının güç peşinde koşmaması, siyasal güç için hareket etmemesi, toplumsal birtakım hedefler için hareket ediyor olmasıdır.

benimsemeleri iyi bir strateji olabilir. Bu anlaşılır, ama tabii ki her fikrin, her kampanyanın, her savunuculuğun ardında bir siyaset vardır. Önemli olan sivil toplum kuruluşlarının güç peşinde koşmaması, siyasal güç için hareket etmemesi, toplumsal birtakım hedefler için hareket ediyor olmasıdır.

STK'ların genellikle bir tüzükleri, amaçları, vizyonları, misyonları vardır. Dolayısıyla bu vizyonlarıyla ve misyonlarıyla örtüşmeyen konularda hareket etmeleri, zaten kendi tabanlarına ilişkin sözlerinden sapmaları anlamına gelir. Çünkü o taban, o insanlar, üyeleriniz, destekçileriniz sizi o vizyonunuz ve misyonunuz için destekliyor. Bir gün uyandın, kalktın; kadın hakları konusunda çalışırken başladın çocuk hakları konusunda çalışmaya. O zaman destekçinin karşısındaki itibarın, meşruiyetin sarsılır. Der ki destekçi; "Ben sana kadın örgütü olduğun için destek verdim, şimdi nereden çıktı bu çocuk hakları konusunda çalışman?" Yanlış mı? Hayır, belki çocuk hakları konusunda da çalışmak gerekir, belki kadın ve çocuk hakları esasında beraber ele alınması gereken bir konudur. O zaman bunu, senin, tabanınla iletişim içerisinde ve tabandan gelen destekle şekillendirerek oluşturup bir vizyon ve misyon değişikliğine gitmen gerekir.

Kutuplaşma Ortak Bir Gelecek Tahayyülü İçinde Birleşmeli

Kutuplaşma her koşulda toplum içerisinde gerilimleri ve çatışmayı artırıcı bir öge. Bunun sivil toplum kuruluşları açısından hiçbir faydası yok. Sivil toplum kuruluşları, sonuç almak için genellikle birleştirici olmaya çalışırlar, ayrıştırıcı olmaya değil. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları için de bu esasında bir sorun alanı. Ben genellikle rastladığım ortamlarda STK'ların hangi ideolojik çerçeveden veya geçmişten geliyorsa gelsinler, bir araya gelip, sorunları çözüp birlikte hareket etmek üzere çalıştığını görüyorum. Ama tabii ki her yerde olduğu gibi, her toplumda olduğu gibi radikaller de var. Radikal uçlarda yer alanlar bunu reddediyorlar. Tavsiyem, radikalleşmemiş bütün sivil toplum kuruluşlarının bu kutuplaşma ve çatışma ortamını birleştirici ve birlikte hareket eden ortak bir gelecek tahayyülü içerisinde birleştirmeleridir.

The image features a central green polygon with the word "DIYALOG" written in white, bold, uppercase letters. This central element is surrounded by several smaller, colorful triangles in shades of blue, orange, and brown. The entire composition is set against a purple background with a network of light-colored lines forming a geometric pattern.

DIYALOG

AHMET İNSEL

DEVLET KENDİ İKTİDAR ALANINI PAYLAŞMAK İSTEMİYOR, STK'LAR İSE İÇE KAPANIK

Türkiye'de devlet geleneği STK'lara karşı da otoriter. Mesela Türkiye'de devlet aslında STK olması gereken Kızılay, Yeşilay vb. dışındakileri, yani GONGO olarak tabir ettiğimiz hükümet güdümlü STK'lar veya kuruluşlar gibi denetimi dışındaki aktörleri tehdit unsuru olarak görebiliyor. Belki eskisine nazaran biraz azaldı ama böyle bir gelenek var. Devlet kendi iktidar alanını başka kişilerle paylaşmayı istemiyor. Otoritesinin paylaşılmasını otoritesinin kırılması, böyle talepleri de kendi otoritesine karşı bir tehdit olarak görüyor.

Bu ataerkil bir iktidar anlayışından tevasür eden bir şey. Otoriterizmin sadece devlet katından değil, toplum katından da üretilen bir boyutu var. Ve bu ikisi yan yana geldiğinde, bir valinin, bir STK ile acil yardım kampanyasını denk güçler olarak müzakere eder hale gelmesi soruna dönüşüyor. Böyle bir talep valinin nezdinde otoritesinin paramparça olacağı kanaatini yaratıyor. Vali orada emir verici konumda olmalıdır. STK'lar da valinin öngördüğü, uygun gördüğü yerlerde, onun çizdiği çerçeve içinde çalışmalıdır, diye düşünüyor. Bir eşitler alışverişi olduğunda, STK'larla eşitler olarak iş birliğine girdiğinde devlet otoritesinin kırıldığına inanıyor.

Türkiye'de devlet geleneği STK'lara karşı da otoriter. Mesela Türkiye'de devlet aslında STK olması gereken Kızılay, Yeşilay vb. dışındakileri, yani GONGO olarak tabir ettiğimiz hükümet güdümlü STK'lar veya kuruluşlar gibi denetimi dışındaki aktörleri tehdit unsuru olarak görebiliyor.

Böyle olunca bazı STK'ların çatışmacı olmaları doğal. Çünkü bir kısmının amacı, var olan kabulü kırmak. Eğer var olan kabulü kırmak istiyorsanız, belli grup ya da kurumları karşınıza almanız kaçınılmaz. Var olan kabul, kadınların maruz kaldığı cinayetlerde törenin dikkate alınması gerektiği ve bunun hafifletici neden olduğu yönündeyse ve siz töre cinayetlerinin bu hafifletici nedenine karşı mücadele veriyorsanız, erkek egemen toplumu, onun töre normlarını, ahlâk kabullerini çok ciddi biçimde karşınıza almanız lazım. Bu sadece evinizde oturup, mektup yazarak, dilekçe yazarak olmaz. Sahada var olmalısınız.

Sokağa çıkıp kendinizi ifade etmek, bu tür cinayet davalarının görüldüğü mahkeme salonlarında mahkemeyi, izleyicileri, avukatları etkilemeye çalışmakla olur. Veya bütün uğraşlarınıza, yerel halkın istememesine rağmen, zorla oraya dayatılmış bir hidroelektrik santrale karşıysanız, nihayetinde fiziki olarak onun önünde durmak zorundasınız ki sesinizi duyurabilirsiniz. Hakim normlara ya da fiili durumlara karşı alternatif taleplerinizi böyle dile getirebilirsiniz. Ama maalesef Türkiye'de kamu bu tür eylemleri müzakereye çağırın bir protesto yöntemi olarak değil, kamu otoritesine yönelik yıkıcı bir tehdit olarak görüyor.

Çatışmayla Çarpışmayı Ayırmak Lazım

Burada çatışma derken fiziki bir çatışmadan bahsetmiyorum. Çatışma ile çarpışmayı ayırmamız lazım. Fikri ve sosyal çatışma toplumu demokratik kılan bir olgudur ve çatışmanın meşruiyeti demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Çatışma fikir çatışmasıdır, tarafların karşı karşıya gelip, birbirleriyle laf yarıştırmasıdır. Türkiye’de taraflar, içlerinde belli bir noktadan sonra çarpışmaya çalışanlar olsa da asıl olarak çatışıyorlar. Siz jandarmayı silahla yollarsanız, öbür taraftan da taş atılır, jandarma ya da polis de silahını çekip ateş ederse karşı taraftan da başka şeyler gelebilir. Burada çarpışma çıkar elbette. Şunu demek istemiyorum: toplumun içinde çarpışmayı çeşitli nedenlerle isteyen ve bunu provoke etmek isteyen kişiler de çıkabilir. Yani, ille her şey devletten geliyor, toplum tamamen barışçıl, devlet tamamen çarpışmacı diyemeyiz. Türkiye toplumunun isterse birbirini katletme konusundaki potansiyellerini biliyoruz. En küçük bir kıvılcımda pogromlar yapabilecek bir toplum. Ama STK’ların çatışma olarak tanımladığımız şeyi çarpışma değildir. Asli olarak değildir.

Bazı STK’ların çatışmacı olmaları doğal. Çünkü bir kısmının amacı, var olan kabulü kırmak. Var olan kabulü kırmak istiyorsanız eğer, belli grup ya da kurumları karşınıza almanız kaçınılmaz.

Kamu STK’larla diyalog kurarak bir meseleyi çözmek, iş birliğine gitmek, tartışmak veya belki özel bir konuda bir kurultay oluşturmak istediğinde sadece kendi kriterleriyle davranmamalı. Gerçi bu bir kurala da bağlanamaz. Biraz toplumsal dengelere de bağlı. Toplumsal mücadelelerin kabul ettirdiği, öne çıkarttığı, toplumun sahiplendiği STK’lar doğal olarak öne çıkmalı. Bu da STK’ların mücadelesi ile oluşabilecek bir şey.

Ama eğer devlet kendi sahiplenmediği STK’ları dışlıyorsa orada gerçek bir siyasal mücadele alanı vardır ve toplumun benimsediği STK’ları devlete meşru muhatap kabul ettirmek için bir mücadele verilecek demektir. Seçimle verilir, gösteri yürüyüşleri ile veya imza kampanyaları ile verilir, başka yollarla verilir.

Devletin muhatap olacak STK olmak kazanılmış ya da önceden verilmiş bir hak olamaz. Şu şu STK’lar devletin doğal muhatabıdır diye bir tanım olamaz. Böyle bir tanım o STK’ları birdenbire GONGO yapar. Ama eğer toplum devletin kendi sevdiği, kendi oluşturduğu, devletin kendi kuluçkaya yatırıp büyüttüğü STK’larla meşveret yapmasından hoşlanıyorsa çok fazla bir şey yapamazsınız.

STK’ların toplumun genel değerlerine uygun çalışması diye bir yönlendirme yapamazsınız. Örneğin, toplumun genel değerleri eşcinsellik değil, bunu biliyoruz. O zaman eşcinsel haklarıyla ilgili bir STK nasıl çalışacak? Toplumun çoğunluk değeri eşcinselliğe karşı da olabilir. Hatta tehdit olarak görebilir bunu. Her STK toplumun normlarını baz alırsa eşcinsellerin hakları nasıl savunulacak?

STK’ların toplumun değerlerine uygun çalışması tamamen muhafazakâr, tamamen var olan toplumsal kabulün üretilmesi ve pekiştirilmesine yönelik bir

STK'lar toplumun genel kabul ve değerlerinin dışında olan ama mağdur konumda olan, hak eksiği olanların sesini duyurmak durumundadır. Çünkü diğerlerinin ihtiyacı yok. Diğerleri toplumun genel kabulü çerçevesinde mağdur konumda olmayacaklardır.

yaklaşım. Tam tersine, STK'lar toplumun genel kabul ve değerlerinin dışında olan ama mağdur konumda olan, hak eksiği olanların sesini duyurmak durumundadır. Çünkü diğerlerinin ihtiyacı yok. Diğerleri toplumun genel kabulü çerçevesinde mağdur konumda olmayacaklardır. Şu anda Türkiye'de erkeklerin egemenliğini savunmaya ihtiyaç yok zaten. Toplumun genel kabulü bu. Bir STK neden kalkıp bunu yapacak? Zaten devlet de, toplumun büyük çoğunluğu da, din kurumu da bunu savunuyor. Yapacak bir şey yok orada. Böyle bir işe kalkışırsanız da size gülerler. "Daha ne istiyorsunuz?" derler.

Türkiye'de, benzediği, sevdiği insanlarla olma, onun dışını tanımama, toplum olamama hali vardır. Sırf Türkiye'ye özgü de değil elbette ama Türkiye'de beraber olmanın güzel yönleriyle hareket eden STK'lar hemşehri dernekleri ve mezun dernekleridir. Bir de, tabii bunun yanında, tam dernek olmayan ama yan yana olmaktan hoşnutluk ve güven duyan yarı siyasal, yarı sosyal örgütlenmeler var. Doğrusunu söylemek gerekirse bazı sol örgütler aslında çok küçük cemaatler halinde örgütlenirken esas bu cemaat aidiyeti dayanışması ihtiyacına cevap veren örgütler kurdukları kanaatindeyim. O bir dizi sol dernek, örgüt, dergi etrafında oluşan, üye sayıları ve harekete geçirdikleri

insan sayısı itibarı ile küçük cemaatler halinde olma ihtiyacına cevap verdiklerini söyleyebilirim.

Hemşehri derneklerinin toplumdaki kopuk olmaları mümkün değil, toplumun tam kendisi bir cephesiyle. Yani Sivaslılar toplumun içinde ve hemşehri derneği de toplumun bir parçası. Burada toplumdaki kopuk görünenler, gene aynı biraz evvel söylediğim, 5-10 aktivistin, ya da 5-10 profesyonel çalışanın yürüttüğü, geniş tabanlı olmayan sivil toplum kuruluşları. Çoğu sivil toplum kuruluşu çok geniş üye kampanyaları yapmayı sevmiyor. Çünkü üye kampanyası yaptığınız zaman o STK'yı kurmuş olanların denetiminden dışına çıkma ihtimali çok yüksek. O derneğin kongresi var, seçimi var, o seçimlerde başka güçlerin ortaya çıkma ihtimali var. Bir dizi STK'nın kasten üye sayısını sınırlı tuttuğunu biliyorum. Belki daha fazla üyeye sahip olacak istese, ama istemiyor. 60, 70, 80'i geçmesin, hatta 30-40'da kalsa daha iyi. Çünkü başka bir dinamik olacak ve o dinamikte ya zamanını kaybedecek, kongresiyle, bürokrasisiyle, bilmem nesiyle uğraşacak ya da iktidarını kaybedecek, başkaları da tehdit oluşturacaklar diye düşünüyor. Türkiye'ye özgü bir sorun da değil bu. Kapalı, az üyeli olmayı tercih ediyorlar. Üyeyi niçin istersiniz? Üye sayısı ile etkili olmak için. Ya da üyelerin mali

destekleriyle etkili olmak için. Bizde zaten üyelerin desteği ile ayakta duran STK'lar yok. Var ama onlar hemşehri dernekleri veya mezunlar dernekleri. Öbür STK'ların aldıkları üye aidatları elektrik paralarını karşılamaz. Fonlamayla çalışan faaliyetler bunlar. Ana kaynak fonlama. Dolayısıyla, bütün enerji o fonlamanın yeniden üretilmesini sağlayacak faaliyetleri yürütmek için kullanılıyor.

STK dediğimiz andan itibaren, hemşehri derneklerine, mezun derneklerine kimse STK diye bakmıyor, aslında onlar da STK. Esas STK diye anılan bu sesi çok çıkan, toplumda farkındalık yaratmaya çalışan, toplumu etkilemeye çalışan, siyasi partileri etkilemeye çalışan düşünce ve aktivizm kuruluşları. Türkiye'de maalesef çok ciddi bir yabancı el paranoyası vardır. Ve STK dediğiniz andan itibaren standart bir milliyetçi muhafazakâr Türk vatandaşına göre STK yabancı güçlerin Türkiye'deki beşinci koludur. Tabii bu durumda onu çok fazla güvenilir bulması mümkün değil, bu aynı zamanda iktidar tarafından desteklenen bir görüş, Alman vakıfları hükümet tarafından yıllardan beri tehdit unsuru olarak söylenir. AB'den para alanlar ülkeyi satanlar olarak sürekli -AKP dönemi öncesinde ve sırasında- gündeme gelen bir şeydir. Böyle bir yaygın itibarsızlaştırma kampanyası

yürütürseniz, bunun sonuçlarında da güven duygusu az olur. Taban da STK'nın yaptığını görüyor ama tam ne yaptığını, nasıl yaptığını bilmiyor. Kuruluş dışarıya kapalı, o yüzden de bu sonuç normal geliyor bana.

Kamu STK'larla diyalog kurarak bir meseleyi çözmek, iş birliğine gitmek, tartışmak veya belki özel bir konuda bir kurultay oluşturmak istediğinde sadece kendi kriterleriyle davranmamalı. Ama eğer devlet kendi sahiplenmediği STK'ları dışlıyorsa orada gerçek bir siyasal mücadele alanı vardır ve toplumun benimsediği STK'ları devlete meşru muhatap kabul ettirmek için bir mücadele verilecek demektir.

EMEL KURMA

Helsinki Yurttaşlar Meclisi

İletişimi öğrenmek lazım. Belki de iletişimin temellerinden biri bireysel olarak da, toplumsal olarak da bilmediğimiz bir şey. Daha çok dinlemek!

“Aktif iletişimle hep dışarıya bir mesaj veriyoruz. Ben şunu yapıyorum, ben bunu yapıyorum. Belki daha çok dinlemek, daha iyi anlamak ve yaptığınız işle var olmak gerek. Ama günümüzün iletişim çağında bazı asgarileri yerine getirmekte de fayda var. Sivil toplum örgütlerinin iletişim konusundaki eksikliklerine sadece onların performansı ile bakmamalıyız. Medya kamusal bir iş olan sivil alana kulağını tıkadığı, sayfasında yer bırakmadığı için de iletişimde bir sorun görünüyor bence. Sadece sivil toplum örgütleri kendilerini iyi anlatmadığı için değil.”

ADEM ARKADAŞ

İTİBAR KURUMLARIN CAN DAMARI

Sivil toplum örgütlerinin ve bizlerin, sivil toplum örgütü çalışanlarının, aktivistlerin kabul etmesi gerekir ki STK'ların bilinirliklerini artırması gerekiyor. Örneğin bazı toplantılara gidiyoruz "Biz sizi duymamıştık," diyorlar. Demek ki yaptığımız işe biraz da strateji eklememiz gerekiyor. Hak temelliliğin yapı taşlarından biri çalıştığınız alanın öznelinin haklarını ve seslerini duyurabiliyor olmak. Onların sesleri olmanız lazım, bir şekilde onlarla iletişim halinde olmanız lazım. Değişik medya araçlarını kullanıyor olmamız gerekli. Sosyal medya araçlarını çok iyi kullanmamız gerekiyor. Ya da başka bir şey düşünmemiz, insanların doğrudan kapılarına gitmemiz gerekiyor. Belki de sivil toplum örgütlenmeleri olarak buna özel bir yapılanmaya ihtiyacımız var. Çünkü insanlar ancak sizi karşılarında kanlı canlı gördüğünde, onlara "Sizin haklarınızı koruyacağız, sesiniz olacağız," dediğinizde ve bunu yaptığınızda, yaptıktan sonra da "bakın bunu yaptık, geri dönüşü de şu oldu" diye anlattığınızda bir güven oluşmuş oluyor. İşte o zaman aranızdaki güven pekişiyor ve bir ilişki kuruluyor. İlişki kuramadığımız zamanda ister istemez hem güvensizlikler artıyor hem de yaptığımız şeyin gerçekten işe yarayıp yaramadığını göremiyoruz. Gerçekten hak temelli olarak çalışıyorsak doğrudan çalıştığımız grubun sesi olmak durumundayız. Sanırım bunu yapmakta zorluk çekiyoruz.

Sivil toplum örgütlerinin ve bizlerin, sivil toplum örgütü çalışanlarının, aktivistlerin kabul etmesi gerekir ki STK'ların bilinirliklerini artırması gerekiyor. Hak temelliliğin yapı taşlarından biri çalıştığınız alanın öznelinin haklarını ve seslerini duyurabiliyor olmak. Onların sesleri olmanız lazım, bir şekilde onlarla iletişim halinde olmanız lazım. Değişik medya araçlarını kullanıyor olmamız gerekli.

Savunuculukta değişim yaratabilmek için yandaşlarınızın olması gerekiyor. Savunuculuk yapan örgütlenmeler açısından baktığınızda değişimi yaratmak ve yandaş oluşturmak için de iletişim faaliyetine gerek var. Kitlesel desteğinizin olması gerekiyor ki değişimi zorlayabilesiniz. O yüzden de iletişime ihtiyaç var, bu da savunuculuğun temellerinden biri. Savunuculuk yapıyorsanız savunuculuğun ilk aşamalarından biri yeterince yandaş oluşturmanızdır. Oysa sessiz kaldığımızda kendi kendimize konuşmaya başlıyoruz, iyice kapanıyoruz ve kendi kendimize konuşmaya başladığımızda da aslında devamlı kendi doğrularımızı duyuyoruz. Dışarıdan hiçbir şeyi duymuyoruz. Bu da başka bir tehlikeyi getiriyor. Savunuculuğu iyi düşünüp yapmak gerekiyor, çok uzun vadede verim alacağınızı bilerek. Bunun için de yanınızda temsil ettiğiniz ve sizin istediğiniz değişimi yaratmayı

kolaylaştıracak insanların olması gerekiyor. Bunun için de geniş halk kitlelerine ulaşabilmelisiniz.

İtibarınız tabii ki yaptığınız tüm işler için çok önemli. Bunu itibar olarak düşünmesek dahi kurumların yaşamsal damarı olarak düşünebiliriz.

Sivil toplum örgütlerinin temsilcileri kamu ile ilişkilerde fikirleri yeterince dinlenmediği için biraz hırçın olabiliyor. O yüzden sanıyorum bu daha yumuşak, daha açık olma her iki taraf için de gerekli. Bir yandan sivil toplum örgütleri temsilcileri ve aktivistler olarak kamuyla diyalogumuzu, aynı masaya oturma görevimizi, diyalog görevimizi çatışmacı olmadan yerine getirmeliyiz. Diğer yandan devlet bizi gerçeğe dinlemeli.

Gerçi bu müzakereci olamama hali tüm sivil toplum örgütlerine mal edilecek bir şey mi emin değilim. Ama ortalama olarak böyle bir duygu var. Bu yüzden bizim de bunu nasıl çözeceğimizi düşünmemiz lazım. Kendi adımızı "devlet nasıl söylerse daha çok dinler" diye araştırmalı ve yollar bulmalıyız. Bu da savunuculuğun cilvelerinden biri. Ayrıca güvensizliği, itibar azalmasını önleyebilmek açısından sivil toplum kuruluşlarının kamu ile diyaloga girmesi, müzakere masalarına oturması ve kendini temsil etmesi de önemli.

Sivil toplum örgütlerinin mensupları olarak bizler de bu ülkenin vatandaşıyız. Dinlenmediğimizi hissettiğimiz ya da siz fikri verin ama biz bildiğimizi yapacağız duygusunu aldığımızda, devlet sistemine güvenimizle birlikte, ister istemez müzakere etme becerimiz de azalıyor. Bundan sonra görüşmeye gerek yok deyip bırakıp çıkabiliyor ya da hırçınlaşabiliyoruz. Genelde de bu ikincisi oluyor.

Dinliyoruz, bakıyoruz dinlenmiyoruz o zaman geri çekiliyoruz. Bu aslında tehlikeli de bir şey. Ama bazı hükümet kurumları bakımından olabiliyor. O yüzden iki tarafın da dikkat etmesi gerekli.

Belli durumlarda twitter, facebook aracılığı ile, doğrudan mesaj göndererek veya hedeflediğimiz kamu kurumunun hesaplarına gönderi yaparak "buna ne diyorsunuz" diye sorulabiliyor. Normalde herhangi bir kurumla gidip görüşmek, randevu almak yolunu seçebilirsiniz. Ama gittiğinizde genellikle karar verme yetkisi olmayan biri sizinle görüşüyor. Karar verme yetkisi olan kişi ile görüşseniz de ertesi hafta başka bir yere görevlendirilebiliyor. Sivil toplum örgütleri olarak, kamu ile diyalogda bunlar gibi pek çok şeyle karşılaşılıyor. Bunlar sivil toplum örgütlerini, her ne kadar başarılı olup olmadığımızı bilmiyor olsak da, kamuyla medya üzerinden konuşmaya sevk ediyor. Bu da, kamu ve sivil toplum diyalogunu çok törpüleyen bir şey.

Sivil toplum örgütlerinin temsilcileri kamu ile ilişkilerde fikirleri yeterince dinlenmediği için biraz hırçın olabiliyor. O yüzden sanıyorum bu daha yumuşak, daha açık olma her iki taraf için de gerekli. Bir yandan biz sivil toplum örgütleri temsilcileri ve aktivistler olarak kamuyla diyalogumuzu, aynı masaya oturma görevimizi, diyalog görevimizi çatışmacı olmadan yerine getirmeliyiz.

Yönetimin Yerini Yönetişim Almalı

Bizim çalışma alanımızdan, çocukların katılım hakları üzerinden bakarsak, bu sadece burada değil tüm dünyada kolay kolay gerçekleşmiyor. Bu bile aslında yönetimin yerini yönetişimin almasının önemini gösteriyor.

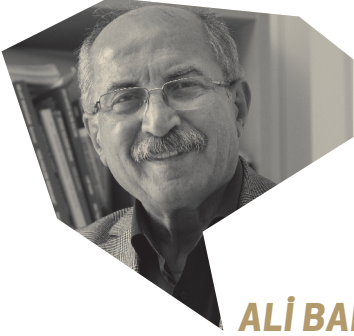
Kendi sorununu dillendirebilen zaten çok geniş bir kitle var. Biz kendisinin sesi olamayan bir kitlenin halini dillendirmeye çalışıyor, eşitsizlikleri görünür hale getirmek ve ortadan kaldırmak istiyoruz. Bunun için geniş ağ kitlesinin sesi olmalısınız. Yoksa sizin sesi olmanız gerekenler, küçük korunmamış ya da korunamamış bir kesim olarak kalır. Bu da o kesimin sesi hiçbir zaman duyulamayacak ve zaten dezavantajlı olan bu grup dezavantajlı olmaya devam edecek demektir.

Sadece yönetim araçlarıyla ve üstten bakarak görüp bir taraftan da demokrasiden, çoğulculuktan konuştuğunuz vakit kendinizi çürütüyorsunuz. O yüzden de acaba kamu idaresi açısından, artık sesi duyulamayanın sesi olmak kabul edilebilir bir şey değil mi diye düşünmek gerekli.

Diğer taraftan sivil toplum üzerinden baktığımızda, daha geniş kitlelere kendimizi duyurmamız, tanıtmamız gerekliliği var. O zaman belki daha geniş bir kitleye kendimizi tanıtip bu geniş kitle bizim arkamızda diyebileceğimiz şeyler de yaratabiliriz. Bunun da ayrı riskleri var, doğal olmayabiliyor. Örneğin insanların

İnsanlar ancak sizi karşılarında kanlı canlı gördüğünde, onlara "Sizin haklarınızı koruyacağız, sesiniz olacağız," dediğinizde ve bunu yaptığınızda, yaptıktan sonra da "bakın bunu yaptık, geri dönüşü de şu oldu" diye anlattığınızda bir güven oluşmuş oluyor. İşte o zaman aranızdaki güven pekişiyor ve bir ilişki kuruluyor. İlişki kuramadığımız zamanda ister istemez hem güvensizlikler artıyor hem de yaptığımız şeyin gerçekten işe yarayıp yaramadığını göremiyoruz.

ciddi ciddi kullanmaya başladığı change.org, dilekçem gibi platformlar var. Peki herhangi bir şey yapılması için kaç tane imza toplanması lazım? Bir kural var mı? Burada kamu idaresinden artık yönetişime yönelmesini bekliyoruz. Yani bizlerle geniş halk kitlesiyle, geniş olmayan halk kitlesiyle, kendini duyuramayanlarla da temas etmesi gerekiyor. Çünkü hakkaniyet diye bir şey var, hakkaniyeti sağlamadığınızda geniş halk kitleleri de bir süre sonra küçük küçük ayrımcılığa uğrayan halk kitleleri halinde karşınıza çıkabiliyor. O yüzden çocukların da, yetişkinlerin de, engellilerin de, kadınların da, eşit, rahat rahat katılabildiği yönetimin yerelden ve merkezden oluşturulması gerekiyor ki karşımızdaki sorunları çözebilelim, konuşabilelim.

ALİ BALKIZ

MUTEBER OLMAK İŞİNİ İYİ YAPMAKTAN GEÇER

STK'ların itibarlı olmaları, itibar sahibi olmaları, çevrenin onlara sevgi, saygı gösteriyor olması, sözlerinin dinleniyor olması, başarılarının kutlanıyor olması, genel anlamdaki siyasi erki kullanan devlet, hükümet kimse onun işine gelmez. "Hangi STK bu toplumda itibarlı oldu ise gelecekte bu benim iktidar alanıma girebilir, iktidarımı girebilir, benim meramda ot verebilir, bostanıma girebilir," endişesiyle ya onu itibarsızlaştırıyor, ya da onu yedeğine alıyor. Kendi yedeğine almak da itibarsızlaştırmaktır, karşısına geçip onun aleyhine faaliyet göstermek de itibarsızlaştırmaktır. Oysa ki STK'ların güçlenmesi, itibar sahibi olması, toplumda söz sahibi olması, üyelerinin haklarını koruyor olması, birçok başarıyı elde etmiş olması, hükümetin, devletin lehine bir durumdur. Demokrasi adına sevineceği bir durumdur. Ama bizim siyasetçilerimizde bu anlayış yok. Devletimizde de bu anlayış yok. STK'lar usulen varlar, olsunlar. Ama küçük küçük olsunlar, kendi içlerinde dalaşsınlar, dövüşsünler, aman bana bulaşmasınlar, itibar sahibi olmasınlar.

Alevi örgütlerinden biliyorum. Çok olumlu işler yapıldı. Türkiye'deki demokrasiye, toplumun barış içinde yaşamasının alt zeminini hazırlamaya büyük bir katkıdır. Hükümet aldı bu örgütleri, masaya oturdu. Açılım yaptı, çalıştay yaptırdı. Bu çok olumlu bir gelişmeydi. Cumhuriyet

Yapılan işler olumluysa, olumlu bir kamuoyu olacaktır. İtibar dersek, nedir itibar? Sözü dinlenir olması mı? Her yere davet ediliyor olması mı? Mikrofonu tutuyor olması mı? Bunlar itibar değildir. Muteber olmak, işini doğru düzgün yapmaktan geçer. İşini doğru düzgün yapması "Ben şu işimi yaptım bakın ha" demesini gerektirmez.

tarihindeki süreçte, bugüne kadar, böyle bir şey olması hem hükümet açısından, devlet açısından, hem de bunu başarmış olan demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşları açısından oldukça önemliydi. Ülke barışına da bir katkı getirirdi. Ülkede barışı sağlayan, kardeşliği, huzuru sağlayan adımlardı bunlar. Ama hükümet bunlardan vazgeçti. Masaya oturduğu örgütleri elinin tersiyle itti, sandalyeleri boşalttı, oralara kendi anlayışına uygun dernekler, vakıflar, aktörler yaratarak, onları oturttu. Onlarla iş pişirmeye başladı. İş pişirme. Tadının nasıl olacağı, renginin nasıl olacağı, ne zaman sofraya geleceği belli olan bir yemek pişirme. Bu itibarsızlaştırmadır.

Ne yazık ki siyasal alandaki kutuplaşma sivil topluma da yansıyor. Demokratik bir ülkede bütün yurttaşlarını kapsamaması gereken siyasetin bir kısım yurttaşlarını birinci sınıf yurttaşlar, onların taleplerini derhal yerine getirilmesi gereken emir telakki ederken, diğer bir kısım yurttaşların demokratik kitle örgütleri aracılığıyla

dillendirdikleri taleplerini, asla yerine getirilemez diye ötekileştirmesi hiç kimseye bir şey kazandırmaz. Elbette hak talebinin sonu yoktur. İyinin güzelin, güzelden daha güzeli mutlaka vardır. Bunun sonu yok. Ama o kadar acil sorunlar var ki, bir yasaya bir kalem darbesi, ya da bir virgül ekleyerek bile çözülebilecek olan son derece basit sorular, sorunlar varken bunları yerine getirmemek ne demek oluyor bir iktidar açısından! Yurttaşlarının sağlıklı, mutlu, ekonomik anlamda, siyasal anlamda, sosyal anlamda, inançsal anlamda, kültürel anlamda, insanı ilgilendiren her anlamda ve alanda mutlu olması için vardır bu devlet dediğimiz şey. Devletin varoluş nedeni önce güvenli bir ortamda yurttaşlarının can güvenliği anlamında yaşamalarını temin etmek ise, saydığım şeyler de hemen bunun devamında gelir. Hangi yurttaş bunu talep ediyor sorusunu sormamalıdır bir iktidar. Yurttaş olma kimliği yeter.

İş Birliği Kadar Doğal Bir Şey Olamaz

STK'ların birlikte ortak amaçlar için, ortak bir hedefe ortak bir kitleyle yürümesi kadar doğal bir şey olamaz. Bir platform, bir yelpaze çerçevesinde buluşmamız kuşkusuz ki gerekir ve gerekiyor. Niye yapamıyoruz? Siyasal tercihlerimiz farklı. Onlar sağcı, biz solcu. Onlar dindar, biz liberal. Biz laik, onlar bilmem ne gibi nedenlerle güç birliği ve iş birliği yapamıyoruz. Oysa örgütsel birlik yapmamız gerekmiyor. Ama dönemsel anlamda güç birliği ve iş birliği yapabilir, belki de sürekli kılmak için yollar arayabiliriz. Niye bunu yapamıyoruz? Kendilerine bağlandığımız siyasal çevrelerin bizi bu konuda eleştireceklerini varsayarak. "Nasıl onlarla beraber oldunuz?" sorusuyla muhatap olmamak için.

Sivil toplum kuruluşu ne demek? Basit. Bu sorunun cevabını verememekten dolayı, içini dolduramamaktan dolayı, bunu dahi bilememekten dolayı yapamıyoruz. Anayasa örgütlenme diyor, ilgili yasalar örgütlenme diyor. Bunların nasıl işleyeceğine dair kuralları yasalar belirlemiş. Ama sivil toplum bundan ibaret değil ki. Bürokratik anlamda gerekleri yerine getirmekten ibaret değil ki. Ben şu toplumun, şu kesiminin şu şu sorunlarının çözülmesi, şu şu taleplerinin elde edilmesi için şu şu araçlarla yürüyeceğim. Kimlerle iş birliği yapacağım, güç birliği yapacağım? Kimleri karşıma alacağım? Ben bu yolda yürürken bu haklarımı bana kim vermek istemeyecek? Beni kim engelleyecek? Ya da beni kim rayımdan yolumdan çıkaracak? Bu soruların cevabını vermek lazım. Bunun olmadığı yerde diğer şeyler de ne yazık ki olmuyor.

Kamu ile ilişkilerde müzakereci bir dil kullanılması gerektiğine inanıyorum. Biz temsil ettiğimiz kitlenin hakları için varız. Bunun için mücadele ediyoruz. Siyasal iktidar da bize bu hakları verecek olan irade. Aslında vermiş olmalıydı. Niye onun kapısına gitmişiz ki? Vermiş olmalıydı. Anayasa böyle yazıyorsa eğitimle ilgili, çocuklarla ilgili vs. dünya kadar alan vardır. Bunlarla ilgili her türlü gereklilikleri yerine getirseydi, biz niye onun kapısına gidecektik ki? Unutmuş olduğunu, konjonktürün izin vermemiş olduğunu varsayalım, sıranın henüz ona gelmemiş olduğunu varsayalım. Elbette biz orada kendimizi hatırlatacağız, anlatacağız, aktaracağız ve onlardan haklarımızı alacağız. O da vermeyecek. Kolay kolay vermiyorlar. "Ooooh, makul şeyler istesinler, gözümüz kurban onlara." Yok öyle bir şey. Ben Alevi örgütleri açısından söyleyeyim, ne hak elde edebildiysek, somut her şey, kendi adımızla dernek kurabilmek,

STK'ların birlikte ortak amaçlar için, ortak bir hedefe ortak bir kitleyle yürümesi kadar doğal bir şey olamaz. Bir platform, bir yelpaze çerçevesinde buluşmamız kuşkusuz ki gerekir ve gerekiyor. Niye yapamıyoruz? Kendilerine bağlandığımız siyasi çevrelerin bizi bu konuda eleştireceklerini var sayarak. "Nasıl onlarla beraber oldunuz?" sorusuyla muhatap olmamak için.

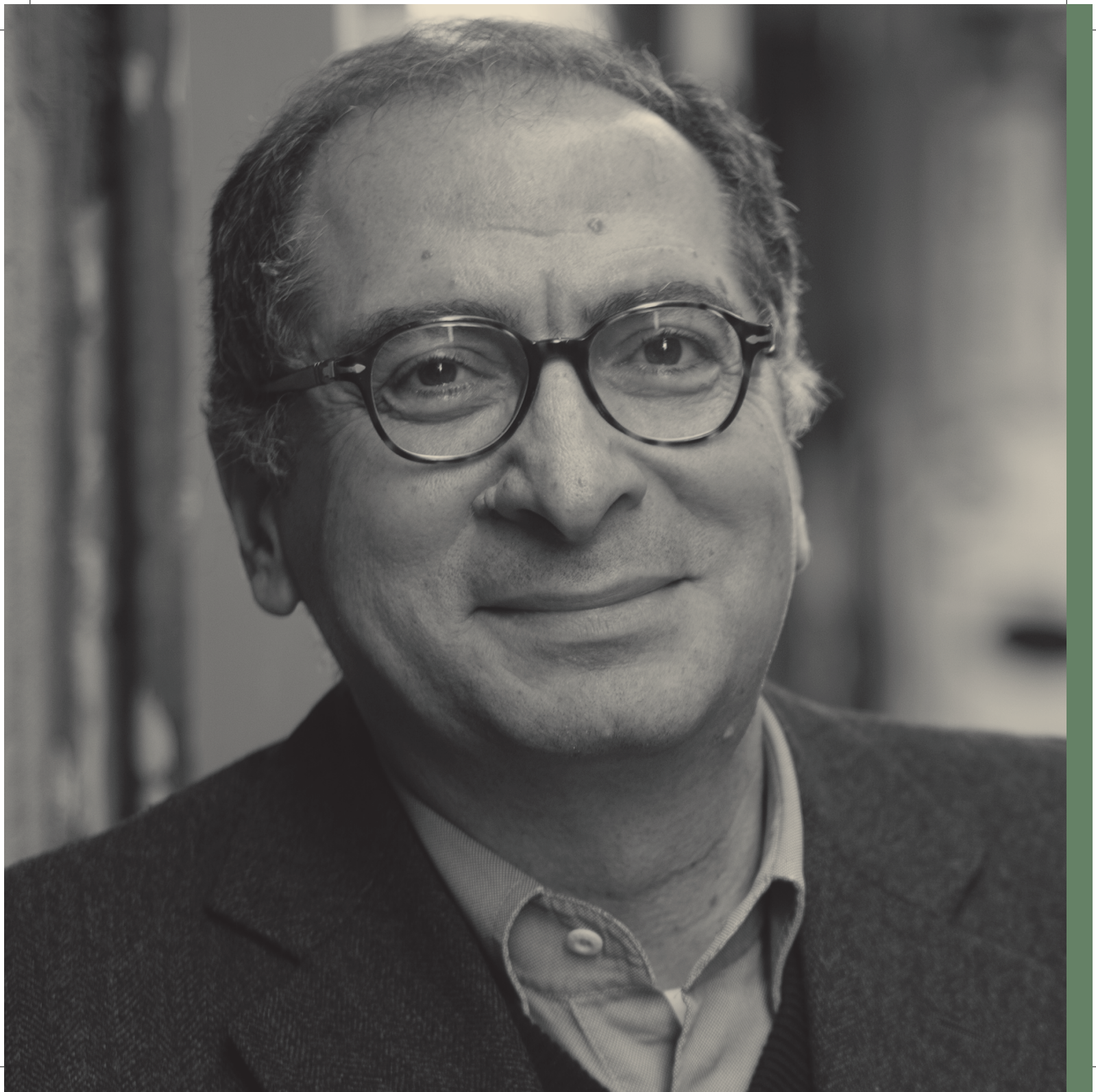
mahkeme kararıyla alabildik. Niye mahkeme kararıyla alabileydik ki? Niye AİHM kararıyla benim taleplerim yasal hale gelmiş olaydı ki? Neden AB ile ilerleme sürecinin getirdiği olanaklarla adımı kullanabileydik ki? Neden bunlara gerek vardı? Anayasada belirtiyor yurttaşların eşitliğini, inanç özgürlüğünü? Yetmiyor muydu? Hak sokakta alınır. Başka yolu yok bu işin. Hiçbir iktidar doğasında, DNA'sında, geninde var olduğu için iktidarını paylaşmak istemiyor. Faşizan eğilimler her zaman iktidar sahiplerinde vardır, var. Biz yurttaşlar olarak ne kadar zorlarsak, ne kadar bir araya gelirsek, hakkımızı, hukukumuzu bilirsek, yasal sınırlar içinde meşru mücadele hattı dahilinde kalırsak o kadar ilerleme kaydetme şansımız olur. Onun için mücadele gerekiyor, yasal sınırları zorlamak gerekiyor. Günümüzde mahkemeler yoluyla elde ediyoruz. Ya da mevcut yasaların uygulanmasını temin etme yoluyla elde ediyoruz. Ama yavaş ilerlediği bir gerçek.

Hep olumsuzlukları konuşuyoruz ne yazık ki. Bu konuda gerçekten olumlularla olumsuzların ayrıştığı, genel demokrasiye katkı anlamında faaliyet gösteren STK'lar, nitelikli örgütlerimiz var. Bunların yaratıcı olduklarını,

ülkede barışı temin etmek adına, barış derken sadece Türklerle Kürtlerin barışından söz etmiyorum, genel anlamda barışı temin etmek anlamında katkılarının olduğunu, toplumun uyanması, uyandırılması, farkındalık yaratılması anlamında olumlu işler yaptıklarını söyleyebiliriz. Kadın haklarında, çocuk haklarında, çevre alanında, inanç alanında, kültürel alanlarda var. Aklınıza gelebilen insan hakları anlamında bütün alanlarda faaliyet gösteren örgütlerimiz var, bunlar iyi ki de var. Ve her türlü olumsuzluğa karşın, her türlü engellemelere karşın bu yapılar faaliyetlerine devam ediyorlar. Bunları çoğaltmak lazım. Bunları örnek almak lazım.

Yapılmayan İşin İletişimi

Bir STK'nın asıl yapacağı işler dururken, kendini anlatmaya ağırlık vermesi doğru bir şey olmaz. Hep tüzüğe dönüyorum. Tüzüğündeki yapacağı işleri, ilk tüzükteki yollarla, yöntemlerle, çağımızdaki araçlarla yapıyor olması onu zaten görünür kılacaktır. Görünür olmak, konuşuluyor olmaktır. Yapılan işler olumluysa, olumlu bir kamuoyu olacaktır. İtibar dersek, nedir itibar? Sözü'nün dinlenir olması mı? Her yere davet ediliyor olması mı? Mikrofonu tutuyor olması mı? Bunlar itibar değildir. Muteber olmak, işini doğru düzgün yapmaktan geçer. İşini doğru düzgün yapması "Ben şu işimi yaptım bakın ha" demesini gerektirmez. Bir sivil toplum kuruluşunun küçücük bir şey yapıyorken, başka bir şey yapmak ihtiyacı duymaksızın, bu küçücük şeyi abarta abarta büyük bir şeymiş gibi sunması, bundan böyle ikinci adımı da atmayacağı, atamayacağı anlamına gelir. Kendi kendini kandırılmış olur, kitleyi kandırılmış olur. Başka bir şey olmaz.

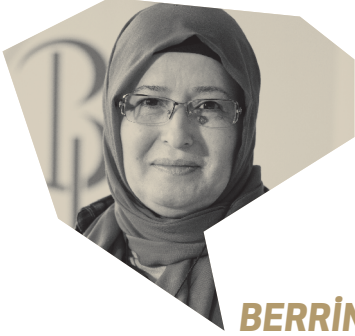

SUNAY DEMİRCAN

STGM Eski Yöneticisi

Her şeyin nedeni tarihsel korkularımız ve bunların ürettiği güvensizliktir.

“ Bu ülkede Türkmenlerle devlet kavga ediyor. Bu ülkede Kürtlerle devlet kavga ediyor. Bu ülkede Alevilerle Sünniler kavga ediyor. Neden kavga ediyor? Çünkü güvenmiyorlar birbirlerine. Hakikaten güvenmiyorlar. Bu sorunu ortadan kaldıramadığımız sürece sivil toplumun itibarını konuşmanın anlamı yok, itibar yok. Çünkü yurttaşın birbirine itibarı yok. ”

BERRİN SÖNMEZ

KAMUYA ÇOK İŞ DÜŞÜYOR

Ben sivil toplumun çatışmacı olduğu görüşüne katılmıyorum. Şöyle söyleyeyim. Kamu yöneticilerinin çok büyük bir kesimi aslında STK'larla çalışma kültürüne, bu çalışmalarını verimli kılacak birtakım tecrübelerle sahip değil. Ne olması lazım? Müzakere edilecek bir alan açmaları lazım öncelikle ama bu alanı açmıyorlar. En son katıldığım bir kamu toplantısında "Şu şu şu ilkelere dikkat edilmesi iyi olurdu," dediğim zaman genel müdürün bana söylediği söz "Bu böyle tespit edildi, değişmeyecek," oldu. Bu durumda müzakere mümkün müdür? Böyle bir durumda müzakere mümkün olmadığı için karşı koymak durumunda kalıyoruz. Başka bir yol kalmıyor STK'lara. Kamunun demokratikleşmesi, tüm kamusal düzenin demokratikleşmesi ve tabii ki kamu yöneticilerinin de demokrasi kültürüne sahip olması, alışması gerekiyor sivil toplumla çalışmaya.

Hem İşimizi Yapacağız Hem Kendimizi Anlatacağız

Biz STK'lar olarak gerçekten gönüllü, herhangi bir şahsi menfaat elde etmeden, zamanımızdan ve enerjimizden harcayarak bu işleri yapıyoruz. Doğrudan kendi faydamız değil, toplumun genel faydası amacımız, ancak tabii hak savunuculuğu yaparken belli mağduriyetler üzerinden gidiyoruz. Veya işte demokratik bir talepte bulunurken tüm ülkenin geleceğine de hitap eden bazı taleplerde

Kamu yöneticilerinin çok büyük bir kesimi aslında STK'larla çalışma kültürüne, bu çalışmalarını verimli kılacak birtakım tecrübelerle sahip değil. Müzakere edilecek bir alan açmaları lazım öncelikle ama bu alanı açmıyorlar. Kamunun demokratikleşmesi, tüm kamusal düzenin demokratikleşmesi ve tabii ki kamu yöneticilerinin de demokrasi kültürüne sahip olması, alışması gerekiyor sivil toplumla çalışmaya.

bulunuyoruz. Bu itibarlı bir şeydir. Çok fazla kendimizi halka anlatarak enerji kaybetmek yerine bu çalışmalara devam etmemiz daha önemli ama bu çalışmaların sonuç bulması için de halkın bizi bilmesi, ne istediğimizi bilmesi gerekiyor. Halk bizi bilmeden bu istediklerimizin bir sonuca ulaşması da mümkün değil. Bu yüzden her ikisini birden yapmamız lazım.

STK'lar kendilerini anlatmak için doğru kanallar bulurken, bunun kamu tarafından da deklare edilmesi gerekiyor. Bizim ülkemizde devlet bilir, devlet doğrusunu yapar anlayışı çok yaygın olduğu için devleti yönetenler, yerel yöneticiler de dahil olmak üzere, sivil toplumla ilişkilerini toplumun önünde kurar ve bunu çoğulcu bir esasa gerçekleştirirlerse toplumun gözünde sivil toplumun itibarı artacaktır. Burada kamuya çok fazla iş düşüyor. Kamu sürekli toplu sivil topluma atmakta ama siyasal düzeni kuranlar onlar. Biz o düzende bir değişiklik talep ediyorsak bizim sözümüzü dinlediklerini de halka göstermeleri gerekiyor.

ALİ BAYRAMOĞLU

STK'NIN KENDİNİ İYİ ANLATMASI GEREKİYOR

Hep olumsuz konuşup haksızlık etmemek lazım. Pek çok konuda çaba gösteriliyor, pek çok sivil toplum kuruluşu kuruluyor. Mesela ben kadın hareketinin Türkiye'de de önemli olduğunu düşünüyorum. İslamcı kadın hareketi bile var. Bu kıymetli bir şeydir ve çok da kolay değildir. Bu itibarla baktığınız zaman insanlar haklarını, taleplerini, sivil alanda, sivil biçimlerde arıyorlar. Ama şu yok, ben isterim ki siyasi katılım bizim hep eksikliğini duyduğumuz, Gezi olaylarından beri altını çizdiğimiz katılımcı demokrasi, sivil toplum kuruluşları ile her katmanda olsun. Bunun çok uzağındayız. Beklediğimiz siyasetçinin bunu yapması ki siyasetçinin bunu yapması için hiçbir zorunluluk yok, üstünde hiçbir baskı yok.

STK'ların da kamu diplomasisini iyi sürdürmeleri, derdini, kim olduğunu, ne yapmak istediğini iyi anlatması gerekiyor. Bugünün dünyasında bu kulaktan kulağa olmuyor, bunun profesyonel teknikleri ve profesyonel araçları var. Medyadan tutun başka araçlara kadar. Bu araçları kullanmalılar. Kendilerini iyi tanımlayan, daha iyi anlatan bir çerçeveyi ortaya koymalılar.

STK'ların da kamu diplomasisini iyi sürdürmeleri, derdini, kim olduğunu, ne yapmak istediğini iyi anlatması gerekiyor. Bugünün dünyasında bu kulaktan kulağa olmuyor, bunun profesyonel teknikleri ve profesyonel araçları var.

BEKİR AĞIRDİR

BİR İLETİŞİM BAĞI KURMALI

Ben, Egeliyim. Benim doğduğum kasabada bile dört tane çay vardı, bugün dördü de yok. Dolayısıyla benim babama çevre problemini, iklim değişikliğini, kuraklığı ne olduğunu anlatmaya ihtiyacım yok. Anadolu'da zaten bizzat erozyonuyla, kuraklığıyla, iklim değişikliğiyle bunu yaşıyor bu insanlar, bilmiyor değiller ki. Eğer bu konuda daha ciddi ya da bizim hayal ettiğimiz kadar güçlü bir tepki vermiyorlarsa belki de bu, onların duyarlılığına, yüreğine, aklına, hayatta kalma güdüsüne hitap eden bir dil ve örgütlenme modeli üretmediğimiz için olsa gerek. Yoksa o problemin farkında olmadıkları için değil. Yani bir iletişim bağı kurmalı. Şimdi mesela özellikle çevre meselesinde biz ya da sivil toplum, ideali söylüyor. Halbuki karar vericiler ve hatta sade bireyler ise o an için ve o gün için yapılabilir olanı yapıyor. Bu yapılabilir olanla, ideal, olması gereken arasındaki farklılık ve gerilim doğal aslında ve de bu sürtüşme hayatı iyiye doğru götürüyor. Ama sivil toplum, ağırlıklı olarak bu sürtüşmeyi doğal kabul etmiyor. Aksine bunu sürtüşme olarak ele alıyor ve sürtüşmeyi kanırtıyor sürekli. Oysa ki sürtüşme veya bu karşılıklı pozisyon, insanları sürekli iyiye doğru zorlayacak. Bunun yerine tümüyle, "Bunlardan hayır çıkmaz," diyorsunuz, küsüyorsunuz, topluma kırılıyorsunuz. Veya o karar vericilerle her türlü diyalogu, ilişkiyi, etkileme yollarını ihmal etmeye

başlıyorsunuz. O zaman da hayatın içinde gelişmesi gereken, her gün bir adım daha iyiye doğru yaklaşma dinamiği çalışmıyor. Bu nedenle aslında herkes önce rolünü içine sindirmeli. Sivil toplum ideal olanı söyleyecek. Ama ideal olanı söylerken de yapılabilir olanla ilişkisini küserek üretmeyecek. Her gün daha yeni ideali, daha doğruyu kovalayacak, mesele o.

Bir başka sorun daha var. O da şu, her girişim, her sivil toplum hareketi o alanın tek sahibiymiş gibi davranıyor. O alandaki farklı geleneklerden veya farklı meramdan veya farklı kimliklerden üremiş bir başka örgütlenmeyle ortak çalışma kültürü yok. O yüzden herkes küçücük alanlarında kendi içine kapalı uğraşılıyor.

Yasal süreçleri bilmiyoruz. Bilmedikçe, sadece iktidarla, hatta bu kutuplaşmayla ve güncel bir mesele olarak, sadece başbakanla kavga ediyoruz. Halbuki eğer sen bu kavgayı yaparken arkadaşlar da gidip meclis komisyonunu etkilemek için, uluslararası referanslarıyla, raporlarıyla bilgi temelli bir şey yapıyor, partilerin mutfaklarını etkilemeye çalışıyor olsaydı ya. Partilerin o konudaki bilgi eksikliklerini tamamlayan bir şeyler yapıyor olsaydı, yani her şeyi senkronize biçimde bir arada yapıyor olsaydı belki şimdi sonuç alacaktık. Ama biz bütün süreçlerin farkında değiliz mesela.

Yapılabilir olanla, ideal, olması gereken arasındaki farklılık ve gerilim doğal aslında ve de bu sürtüşme iyiye doğru götürüyor hayatı. Ama sivil toplum, ağırlıklı olarak bu sürtüşmeyi doğal kabul etmiyor. Oysa ki sürtüşme veya bu karşılıklı pozisyon, insanları sürekli iyiye doğru zorlayacak.

Parlamento nasıl çalışır, bir kanun nasıl çıkar, kanunun hangi aşamalarına müdahil olabiliriz bilmiyoruz. O zaman da tek yaptığımız 50 örgüt bir araya gelelim, imza kampanyası yapalım, abi şu kanun yanlış diyelim. Hiçbir şey yazmıyor bu, çünkü iktidar da zaten işi kutuplaşmaya kilitliyor ve bu işi de siyasi menfaati bunu gerektirdiği için körüklüyor. Dolayısıyla bir bilgi eksikliği de var. Burada, sivil toplumda bilgi kapasitesini de geliştirmek, biraz daha bilgi temelli politikalar üretmek gerekiyor. Sadece imzamız ve itirazımız üzerinden hareket ediyor olmak sonuç almaya yetmiyor. Bu başlangıç için gerekli enerji, motoru ilk çevirmek için. Ama sonuç almak için yetmiyor. İnsan kapasitesi kadar ya da parasal kaynak kadar bilgi kaynağını doğru üretmemiz, doğru kullanmamız gerekiyor.

Muhataplık Sadece İktidarla veya Partilerle Kurulmaz

Sivil toplum muhataplığı sadece iktidarla veya muhalefet siyasi partilerleymiş gibi sanıyor. Yani bürokrasiyle, o devlet çarkıyla olan muhataplığı ıskalıyoruz. Herhangi bir yasanın hazırlığı daha bakanlığın bürokrasi koridorlarında hazırlanıyor. Şimdi oralarda, diyelim eğitimle çalışan sivil toplum örgütleri, merak ediyorum gerçekten kaç tanesi ürettiği 100

raporun kaçını talim terbiye kurullarına, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bürokratlarına ulaştırıyor, gidip onlara anlatmaya çalışıyor. Şimdi bunu yapmayıp da bakana anlatmaya veya onu da medya üzerinden yapmaya çalışıyorsunuz. Bu da uzay boşluğuna bağırarak gibi geliyor. Yani henüz ettiğimiz laf, ağzımızdan çıkan söz doğru kulağa ulaşıyor mu meselesini dert etmiyoruz. Gazetede imza kampanyası yaptık dediğimizde, itiraz ediyoruz dediğimizde bunu yeterli görüyoruz. Bunun için buralarda kapasite geliştirmeye ya da buralarda ince hüner, marifet geliştirmeye, biriktirmeye ihtiyaç var.

Şimdiye kadar hep böyle sivil toplumun eksikliklerini söyledik ama bir yandan da bu işin zehri, zehrinin kaynağı kamu aslında. Bunu da kabul edelim. Bir, Türkiye'de zaten kamu oldum bittim sivil topluma, hele gönüllü inisiyatiflere yan bakmıştır, devlete muhalifler diye. Ya da kontrol edemediği bir aktörleşme, kontrol edemediği bir örgütlenme alanı diye baktığı için huzursuzdur. Bir kapasite geliyor orada, benim de yararlanabileceğim veya toplumun lehine olan bir kapasite geliyor diye bakmıyor kamu bir kere. Genel ilke olarak, bana muhalif ve benim dışımda bir yapılanma başlıyor, ne olabilir, diye negatif bir yerden kollamaya başlıyor. İki; kamu zaten iş birliğine kendiliğinden hazır değil. Tam tersine kamu dediğiniz şey Türkiye'de, kendini vatandaşa

*Çatışmanın zehri,
kaynağı kamu yönetimi aslında.
Türkiye’de zaten kamu oldum bittim sivil
topluma, hele gönüllü inisiyatiflere yan
bakmıştır, devlete muhalifler diye. Kamu
yönetimi ya kendi paralelinde örgütleri
veya kendi güdümünde olabilecek bir
örgütlenmeyi teşvik ediyor. Sonra da
kamuoyuna ve dünyaya karşı çıkıp diyor ki
işte ben sivil toplumla da iş birliği yaptım.*

karşı güç gösterisi olarak gördüğü için, vatandaşın tepesinde böyle bir hegomonik güç alanı diye kendine bir fonksiyon tanımladığı için zaten sivil toplumla paslaşmak, oradan yararlanmak diye de görmüyor olayı. Baştan beri zaten negatif baktı. Üç; güncelde daha vahim bir problem var, özellikle bütün dünyada böyle bir sivil toplum lafı olduğu için, yani sivil toplum temsili demokrasinin krizine karşı çıkmış katılımcı demokrasi tezinin içinde bir ana unsur olduğu için, bizim kamu yönetimi, buna siyasi parti iktidarları da dahil, kategorik olarak baştan itiraz edemiyor. İtiraz ederse bütün dünyanın gözünde çok yanlış bir yere düşmüş olacak. Onun için uzay boşluğunda bu laf doğru diyor ama ne yapmaya çalışıyor? Ya kendi paralelinde örgütleri veya o alanda öyle bir örgüt yoksa, kendi güdümünde olabilecek bir örgütlenmeyi teşvik ediyor, yönlendiriyor, manipüle ediyor baştan itibaren. Sonra da kamuoyuna ve dünyaya karşı çıkıp diyor ki işte ben sivil toplumla da iş birliği yaptım. Oysa ki 2008’den beri artan bu kutuplaşma içinde Ak Parti karşıtı bir pozisyonda diye tanımladıkları bir örgütle herhangi bir ilişki kurmuyorlar, oradan gelen raporu bile okumuyorlar, dinlemiyorlar. Sadece kendilerine bağlı ve güdümlü yeni oluşturulmaya

çalışılan bir sürü örgüt üzerinden sivil toplum katılımını sağlıyoruz gibi bir tiyatro sahneliyorlar. Onun için sivil toplumun eksikliği dediğimiz bütün hikâye ya da saydığımız bütün unsurlar aslında kamunun zehrinden üremiş unsurlar. Dolayısıyla o zehir şimdi sivil toplumun üzerinde, içine de akıtmaya çalışıyorlar ve öyle geliyor.

İtibar İçin Temas Şart

Bu memleket ahali, güven ilişkisini temas üzerinden geliştiriyor bir kere. Yani gazetelerde her gün bir başarı hikâyesi duymuş olması ona yetmiyor. Haberler, gürültüler, patırtılar o sivil toplumdan biriyle yüz yüze gelene kadar ya da o örgütün, derneğin kapısına gidene kadar çalışıyor. Ama ilk gördüğü o dernek üyesi ya da o hareketin mensubu bir adamı kendi zihin dünyasında negatif algıladığı andan itibaren siz her gün bir başarı hikâyesi üretin televizyonlarda, o örgütle bir daha ilişki kurmuyor.

Dolayısıyla bir; bizim insanımız teması önemsiyor. İki; o temastan sonra oluşturduğu güvenin üç tane unsuru var: Samimiyet, adalet ve vizyon. Yani diyor ki ahali, kardeş ister siyasi lider ol, ister marka ol, ister sivil toplum duyarlılığı yüksek vatandaş ol; benimle beraber yol yürü, ama bana bir adım öteyi de gösterecek kadar da farklı ol, bilen ol ya da vizyoner ol diyor. Ama biz, onun içinden değilmiş gibi, ondan ayrı bir insanmışız gibi dışarıdan, yukarıdan bir laf anlatınca çalışmıyor bu ilişki. Onunla beraber yol yürüyeceksiniz. İlla onun gibi davranmanız gerekmiyor ama onunla beraber ve ondan olduğunuzu

hissettireceksiniz. Ama ondan da bir adım öteye bir vizyonunuz olacak, ancak o zaman size lider diyebiliyor. Yani, zaten sivil toplumun da iddiası bir adım öteyi biliyorum demek ama burada beceremediği şey; ben senin gibiyim, senle yol yürüyorum diyemiyor olmak.

Bir şekliyle iletişim stratejisi olmalı ama nasıl? Burada itibar diye ne anladığımıza bağlı. Fikrinize katılmayabilir insanlar ama halinize, tavrınıza, duruşunuza da bir saygısı vardır. Buna ihtiyaç var çünkü, henüz aklı, fikri, yüreği size dönük değilse bile kulağının size dönük olmasını itibarınız sağlayacaktır. Ondan sonrası sizin ne söyleyeceğiniz, nasıl iş yaptığınız gibi başka şeylere bağlı. Ama kulağı bile dönük değilse insanların, o zaman sorun var.

İşte itibar tam o noktada, o kulakları size çevirmenin bir aracı olarak bir şekliyle önemli. Ama bir ticari marka kadar da illa ki olmazsa olmaz, hayatın tek gerekliliği gibi marka üzerine de çalışmak durumunda değil sivil toplum. Tam tersine ticari şirketlerden farkı da o. Biraz daha ihmal etmek durumunda ama tümüyle de yok saymak mümkün değil.

İtibarınız Yoksa Destekçi Bulamazsınız

Türkiye sivil toplumunun en önemli problemlerinden birisi parasal kaynak. Bu şu anda giderek projecilik diye bir hastalık haline dönüşmüş durumda. Bunu aşmanın yolu, sade bireylerden para toplayabiliyor olmak. Sade bireylerden para toplamak demek, o sade bireylerin gözünde bir itibarınızın, kredibilitenizin olması ya da

İnsanların, henüz aklı, fikri, yüreği size dönük değilse bile kulağının size dönük olmasını itibarınız sağlayacaktır. Ondan sonrası sizin ne söyleyeceğiniz, nasıl iş yaptığınız gibi başka şeylere bağlı. Ama kulağı bile dönük değilse insanların, o zaman sorun var.

para vermeye, 5 lira veya 10 lira veya 100 lira, vermeye değer, bunlar bu parayı çalıp çırpılmayacak ve benim için de anlamlı bir şey yapacaklar dedirtmeniz lazım. Bu da itibar, algı, kendinizi anlatmak meselesiyle ilişkili bir şey.

Bunu iplemezseniz, o zaman her seferinde sadece Avrupa Birliği fonlarının peşine düşersiniz. O zaman da projecilik ve sivil toplum esnafı olmak gibi bir başka problemi var işin. Proje sonunda da bilmem kaç bin dolar alınmış Avrupa Birliği fonundan, bir de kitap var ortada. Peki, o kitabı kaç kişiye dağıttınız, o fikrin kaç yerde yazılmasını sağladınız, kaç tane köşe yazarına ya da kanaat önderine gidip o fikri anlattınız? Postaya, kargoya bir kitap verince proje amacına ulaşmış mı oldu? Yani böyle bakınca söylenecek çok şey var. Onun için, sivil toplum için itibar önemli değil demek, birazcık da bu geleneksel sol fikriyatta hani para önemli değil falan demek gibi.

Bir başka şey, böyle değil yani biraz daha gerçekçi olmamız lazım. Yani, doğru yöntemleri de kullanmayı öğrenmemiz lazım. Kısacası itibar stratejileri yaptığı işin içeriği üzerine olmalı.

EMEL KURMA

İTİBAR KAZANILIR, TALEP EDİLEMEZ

Bu saygınlık-maygınlık, itibar hikâyelerinin oldukça öğrenilmiş, ezber edilmiş yeni bir televizyon jargonu gibi bir şey olduğunu düşünüyorum. Bugün mesela bazı kalıpları çok duyuyoruz ve onlar üzerinden çok cümleler kuruyoruz ve televizyonlarda, gazetelerde çok söyleniyor diyelim o zaman insanlar bire bir bazı sorulara bu hap cevapları verebiliyorlar. Yelpazenin diğer tarafı; etkin mi, değil mi, performansçı falan bunlar bana göre bir dönem müthiş kategorize bir şekilde kullanıldı. Bilhassa 90'larda, neoliberal dönemde strateji, vizyon, misyon, etkinlik jargonu vardı. Bunların hepsi aslında yönetim diye de hülhasası yapılan bir diskurun paket parçaları oldu. Bana sorarsan sivil toplum örgütlerinden zaten böyle monolitik bir yapıymış gibi bahsetmek doğru değil. Belli tipolojilerini söyleyebiliriz belki ya da bu tahlilleri iktisadi olarak, siyasi olarak, kurumsal olarak inceleyerek yapabiliriz ama yakıştırma tipolojiler ve hatta sivil toplum örgütlerinin genel olarak hepsi böyle mi şöyle mi gibi soruların zaten hakikatte gerçeklikle ilgili yanıtısalı cevapları çağırın sorular olduğunu düşünüyorum.

İtibar da, saygı da ancak kazanılabilen şeyler, talep edilemez. Hiçbir otorite, hiçbir kurum, hiçbir yapı itibar ve saygıyı talep edemez ancak kazanabilir, kurabilir. Şimdi böyle olan ve böyle olmayan çokça sivil toplum örgütü var. Tıpkı toplumsal çoğulluk gibi. Buna olağan bir vaka

Bu saygınlık-maygınlık, itibar hikâyelerinin oldukça öğrenilmiş, ezber edilmiş yeni bir televizyon jargonu gibi bir şey olduğunu düşünüyorum. İtibar da, saygı da ancak kazanılabilen şeyler, talep edilemez.

gibi bakmak lazım. Yeterince etkin olmamak veya çok fazla performansçı olmak. Bunların hepsi de bu yeni şirket işletme diliyle sivil toplum dünyasına bakmakla ilgili ve kendi içinde sorunlu bence.

Elbette bir iletişimi öğrenmek lazım. Ama belki de iletişimin temel şeylerinden biri, bireysel olarak da, toplumsal olarak da bilmediğimiz bir başka şey: Daha çok dinlemek! Aktif iletişimle hep dışarıya bir mesaj veriyoruz. Ben şunu yapıyorum, ben bunu yapıyorum. Helsinki Yurttaşlar Derneği de bu konuda biraz böyle. Bunu iyi bir şey diye söylemiyorum ama belki iletişim çabasıdan çok yapma çabası var. Ve yapma çabasını anlatıyor. Belki daha çok dinlemek, daha iyi anlamak ve yaptığınız işle var olmak lazım. Ama günümüzün iletişim çağında bazı asgarileri yerine getirmekte fayda var. Sivil toplum örgütlerinin iletişim konusundaki eksikliklerine sadece onların performansıyla baktığımızda bunu fazla izole ediyoruz ahvalden. Türkiye'deki televizyonların, gazetelerin haline baktığımız zaman çok önde gelen, belli başlı, kamu otoritesinde şöyle veya böyle bir ağırlık kazanmış örgütler dışında STK'ların yer bulmakta zorlandığını görürsünüz. İstanbul'da belki en az 75 tane toplantı yapılıyor, keza Diyarbakır'da, Trabzon'da, Samsun'da. Bunları nerede okuyoruz? Bunlar yapılıyor aslında, muhabirlere, gazetelere, televizyonlara çağrılar yapılıyor. A) Muhabir

yok artık. B) Muhabirin getirdiği haberin kıymeti harbiyesi görünmüyor muhtemelen. Sırbistan'da sivil toplum örgütleriyle ilgili daha fazla haber okuyabilirsiniz. Medya kamu erki dışında kamusal bir iş olan sivil alana kulağını tıkadığı, sayfasında yer bırakmadığı için de iletişimde bir sorun görünüyor bence. Sadece sivil toplum örgütleri kendilerini iyi anlatmadığı için değil.

STK'ların Çatışmacı Olduğu da Bir Başka Ezber

STK'ların çatışmacı olduğuna dair bir algı dillendirilmiş olabilir ama benim tahminime göre bu da bir ezber jargon. Çatışmacılar! Vaktiyle Avusturalya'dan Kanada'ya kadar bir araştırma vardı. Sivil toplum örgütlenmesi alanını şöyle bir yelpazede değerlendiriyordu: Bir kısmı sistemin yol açtığı hasarları, şunları bunları onarmak, tespit etmek, tahribatı gidermek üzerine çalışanlar. Diğer ucunda sistemde sürekli yara açan, sorun açan, problem yaratan, çelişki yaratan, bu sistemlerin dönüşmesi için uğraşanlar. Böyle olduğunuz zaman şöyle bir şey de var. Hiçbir örgütün ya tam orada ya tam burada olduğunu söyleyemeyebiliriz. Bu gerçekten geçişken bir alan. Kamu tarafından baktığımız zaman çatışmacı dediğimiz şey bana sorarsanız kamunun tekelinde bulunan erk üzerinde hak iddia ettiği için öyle. Yani toplumun aslında gayet sağlıklı olarak resmi güç temerküzünü, temerküz eden kamu karşısında o güce talip olması, oradan pay istemesi, oradan hak istemesi, orayla çatışması demek. Burada çatışmacılığı kavgacılar diye de anlayabiliriz. O bir üsluptur. Ama bu eşyanın tabiatı gereği çatışmadır. Bunu nasıl usulle hallettiğimiz; müzakere yoluyla mı neyle yapıyorsak her iki tarafın tavrıyla olabilecek bir şey. Dolayısıyla kamunun tavrını mercek altına koymadan, bu faturayı sivil toplum kuruluşlarına çıkarmak doğru değil. Eğer sizi dinlemeye

hazır değilse size çatışmacı diyebilir. Ben bunun ezber bir jargon olduğunu düşünüyorum ama bir hakikati yansıtıyor. Toplumla devlet arasındaki yani kamu otoritesi arasındaki çatışmayı yansıtıyor. Bu çatışma vardır zaten. Olmaması şaşırtıcı olurdu. Bu da onun yansıması.

İş birliğine gelince. Bazı gruplar arasında var. Örneğin; beraber bir şeye imza atıyorlar, bir şey çıkıveriyor, bir ağırlık merkezi, bir çekim merkezi oluşuyor. Ama bu iş birliği hikâyesi de nasıl ölçülebilir bilemiyorum. Dünyaya da baktığın zaman belli platformlar var. Onlarla bir çalışma ilişkisine girmiş ve birkaç tane olan örgütlerin aralarında bir hazırlık yaptığını görebiliyoruz. Veya başı sonu belli sürelerde daha aktif iş birlikleri ortaya çıktığını ve daha sonra dağıldığını görebiliyoruz çünkü bunlara baktığımız zaman mühim bir zokayı yutmuş durumdayız. Sivil toplum örgütlerinin tümünden standart bir kurumsallaşma ve standart bir sürdürülebilirlik bekleniyor. Bu bir amentü değildir sivil toplumda. Bu ancak kamu kurumlarında olur. Ama bu iş birlikleri, 20 örgüt birlik olacak veya hep beraber bir şey yapacaklar, bunlar da mübalağa. Ben olabildiği kadar iş birliği yapıldığını, biraz fazla ideolojik, normatif tutum üzerinden buraya fazla yüklenildiğini, bunların kısa nefesli şeyler olduğunu düşünüyorum. İş üzerinden beraber çalışma alışkanlığının da faydası görüldükçe artacağını düşünüyorum. Bugün çok değil ama 10 yıl öncesine nazaran oldukça fazla. O yüzden iş birliği çok ileri bir seviyede değil. Bana göre şahsi tecrübem eskisinden daha iyi olduğunu gösteriyor. Somut işler üzerinde de, bu iş birliği bir tür sonu olmayan nişanlılık gibi devam edemez. Bir şey yaparsınız, ayrılırsınız, devam edersiniz, ya da bir sonraki safhaya geçersiniz. Somut bir konu üzerinde iş birliği somut konunun nihayete ermesiyle dağılır.

UYGAR ÖZESMİ

Kurucu, Good4Trust

STK'ları da birer marka gibi göreceğ olursak, bu marka itibarı için nasıl şirketler, başka kurumlar bir strateji geliştiriyorsa elbette STK'ların da bir stratejisi olması gerekiyor.

“İtibarı oluşturan en önemli şeylerden biri zaten samimiyettir. Dolayısı ile sen o samimiyeti korumalısın. Bir diğeri ise dürüstlük ve şeffaflık, hesap verilebilirliktir. Yani STK her konuda hesap verebiliyorsa itibarını her zaman için artıracaktır. İtibar stratejisi zaten sivil toplumun temel değerlerine sadık kalmayı, o temel değerler çerçevesinde hareket etmeyi gerektirir. Ancak etkili olduğun zaman, sonuç aldığın zaman, işe yaradığın zaman itibar sağlayabilirsin. Pek çok sivil toplum kuruluşu etkisini gösterme konusunda, ne işe yaradığını anlatmak konusunda çok daha iyi yol alabilir. Bunun en önemli alanı da iletişim.”

MESUT YEĞEN

STK'LAR BİLENLERİN BİLMEYENLERE BİR ŞEY ÖĞRETMESİ HİSSİYATINDAN ÇIKMALI

STK imajı genel olarak, toplumun tümünü kapsayarak konuşacak olursak çok güçlü değil. Ama öte yandan Türkiye'nin son 20-30 senesinde bazı STK'lar çok etkili çalıştılar gerçekten. Ben onları itibarlı gördüğüm için ya da etkin gördüğüm için değil ama ilgilendiği toplumsal kesimler nazarında ya da hitap ettiği kesimler nazarında güçlü itibarlar edindiler. Özellikle haklar için mücadele eden STK'lar yine o hakları talep eden kesimler nazarında güçlü itibarlara sahipler ama genel olarak baktığımızda sivil toplumun öyle aman aman itibarlı olduğunu söylemek mümkün değil. STK'ların bir kısmı fazlasıyla devleti taklit eder tarzda iş görüyorlar tabii ki. Bizde siyasal katılım, toplumsal katılım çok güçlü değil. Yeni yeni öğreniyoruz bu işleri. Bu ülke yeni yeni toplum olmaya başlıyor. Hakikaten 40-50 yıllık geçmişimiz var bu işlerde. Dolayısıyla bu kurumlar, bu dediğim tarihin çok uzun olmamasına bağlı olarak hem devleti taklit ediyorlar hem de kitleleri harekete geçiren ya da ilgilendikleri toplumsal kesimi harekete geçiren bir performans göstermiyorlar. Daha ziyade ilgilendikleri alanlardaki yurttaşları biraz bilgilendirmeye, eğitmeye dönük bir performans sergiliyorlar. Bu da bilenlerin

STK imajı genel olarak, toplumun tümünü kapsayarak konuşacak olursak çok güçlü değil. Ama öte yandan Türkiye'nin son yirmi otuz senesinde bazı STK'lar çok etkili çalıştılar gerçekten.

bilmeyenlere bir şeyler taşıması gibi bir faaliyete dönüşüyor. Oysa bilenler büyük ihtimalle o alanla ilgili her şeyi bilmiyorlar ve bilmeyenler de o kadar bilgisiz değiller. Ya da başka biçimde, daha pratik biçimde o işleri biliyorlardır. Bu karşılaşmalar zamanla bu işleri değiştirir. Ama öncelikle bizim STK faaliyeti dediğimiz faaliyeti yerine getirenlerin böyle bir aydınlatma işi görüyoruz hissiyatından çıkmaları gerekir, daha ziyade katılımı, dahil etmeyi öne çıkaran, sahadaki pratik bilgiyi, hissiyatı önemseyen, onları dahil eden ya da sahip oldukları profesyonel bilgiyle o pratik bilgiyi, hissiyatı bir şekilde birleştiren tarzda bir faaliyet örgütlemeleri gerekiyor. Sözüne ettiğimiz itibarı biraz yükseltebilmek için bunu yapmalılar.

Son 20 senelik tarihe baktığımızda görece bir canlanma var ama öte yandan da halen bilinirlik ve itibar söz konusu olduğunda söylediğimiz yapısal problemler devam ediyor. Dolayısıyla işleyişte, yönelimde bir şeylerin değişmesi gerektiği çok belli. Öte yandan

çok da umutsuz olmamak gerekir. Dediğim gibi, henüz işin çok başındayız. Buradaki kalabalık, toplum olmayı yeni öğreniyor. Dolayısıyla herhalde biraz da zamana ihtiyaç var.

Biz modern siyasetin eninde sonunda birey ve onun kararı üzerinden şekillenmesine alışmışız. Yani 200 senelik bir siyasi kültürümüz var. Doğru olanın da bu olduğunu düşünüyoruz. Onun da en bilinen gerçekleşme mekanizmaları seçimler, onlara katılım. Dolayısıyla bunun haricinde bir mekanizmanın gelip karar alma süreçlerini etkilemesi çok alışıldık bir durum değil. Ancak süreç işlediğinde bile karar alıcı eninde sonunda STK'yı en fazla dinleyebilir, söylediklerinden veri alabilir. STK'ların içinde "Biz bu alanda en doğrusunu yaptık, en doğru kararı gösterdik. O karar, karar alıcı tarafından benimsenmediğine göre karar alıcının kararı gayri meşrudur," diyecek bir STK olamaz herhalde. STK'lar eninde sonunda seçim mekanizmasıyla oluşmadıkları için karar alma süreçlerinin de tabii nihai aktörleri değiller. Bu o karar alma süreçlerinde etkili olmayacaklar demek değil. Tabii ki insanlar eninde sonunda performansa bakarak bir karar verirler. Gördüğüm kadarıyla son dönemde

kamuda STK'lara yönelik güçlü, sizleri karar alma süreçlerine katmayız türünden bir negatif algı yok. Mesela anayasa yapım sürecinde sivil toplumun bu işlere katılımını sağlamak için epey teşvik de vardı. Bence sorun buralardan daha çok devlet kanallarının, kaynaklarının aktarılması, belediye kaynaklarının aktarılmasıyla ortaya çıkan, hakikaten gönüllülük esasına dayanmayan STK'ların öne çıkmış olması.

STK'lar eninde sonunda seçim mekanizmasıyla oluşmadıkları için karar alma süreçlerinin de tabii nihai aktörleri değiller. Ama bu demek değil ki o karar alma süreçleri içinde etkili olmayacaklar. Benim gördüğüm son dönemde kamuda STK'lara yönelik güçlü, sizleri karar alma süreçlerine katmayız türünden bir negatif algı yok.

SUNAY DEMİRCAN

BİZDE DİYALOG YOK MUHABBET VAR

Biz yıllarca devleti eleştirdik, acımasızca eleştirdik çünkü acımız çoktu. Sivil toplum kuruluşları olarak, devletten çektiğimiz acıyı devlete saldırmak suretiyle giderebileceğimizi düşündük. Ve devlet de dedi ki, yahu bunlar bir müzakere isteğiyle gelmiyorlar, bir diyalog isteğiyle gelmiyorlar. Sadece çatışmak için ve içlerindeki kını bize yansıtmak için geliyorlar, dediler. Dolayısıyla devlet kendi defansını aldı orada, diyalog kurulmadı. Ama onun ötesinde başka şeyler de vardı. Bu düşüncelerden arınmış, herhangi bir önyargı taşımayan ve devletle diyaloga açık olan kuruluşlarla süreçler de planlandı. Mesela Avrupa Birliği'ne adaylık sürecimiz başladığında Kopenhag Zirvesi'nin hemen ardından, yasal sürecin gelişmesi ile birlikte bölüm bölüm müzakereler başladı. Bu müzakerelerden biri milli eğitimdi mesela, milli eğitim konusunda devlet, sivil topluma açık çağrı çıkardı. Ali Babacan o zaman Avrupa Birliği'nden sorumlu bakandı. "Gelin, birlikte tartışalım, size açıyoruz" dedi. O zaman sivil toplum geliştirme merkezinde yöneticiydim ben. Milli eğitim konusunda aktif olan bütün STK'lara ilgili dosyaları gönderdik. Dedik ki "arkadaşlar bakın, bakanlık çağrı çıkartıyor. Bu dosyalar tartışılacak ve mevcut yasalarımızın hangi şekilde değişip hangi şekilde uyum sürecinde tartışılması gerektiğine birlikte karar

Diyalog neden yok? Birinci nedeni, geçmişten gelen, kuruluşların ya da tarafların birbirine olan güvensizliği ve birbirlerine karşı büyüttükleri korkular, ikincisi de diyalogu nasıl bir mekanizmayla yeniden oluşturacaklarına dair bilgi eksikliği.

vereceğiz" dedik. Davet edildi kuruluşlar. Toplantıda kavga çıktı. Çünkü katılanların, bir örgüt hariç, hiçbiri dosyaları okumamıştı. Okumaya kalktıklarında da dosyaları anlayabilecek durumları yoktu, dosyaların çoğu İngilizceydi. Gerçi Türkçeye çevrilseler dahi dosyalar ağırdı, yani içerdikleri bilgi açısından çok yüklü dosyalardı. Dolayısıyla burada sivil toplumun bir kapasite problemi vardı. Ne oldu, toplantı başlayınca katılımcılar bambaşka konuları gündeme getirdiler. Devletin sivil topluma özgürlük alanındaki kısıtlamalarını tartışmaya kalktılar. Kamu otoritesi olarak katılan Ali Babacan ve ekibi de sadece, siz zaten böylesiniz anlamında gülümsedi. Bir süre sonra da kalkıp gittiler, ondan sonra da bu müzakere sürecine bir daha sivil toplumu davet etmediler zaten. Yani demek istediğim şu ki bir tarafta kamu otoritesi var, devlet diyoruz buna, bir tarafta sivil toplum örgütleri

var ve arada da bir diyalog yok. Diyalog neden yok? Birinci nedeni, geçmişten gelen, kuruluşların ya da tarafların birbirine olan güvensizliği ve birbirlerine karşı büyüttükleri korkular, ikincisi de diyalogu nasıl bir mekanizmayla yeniden oluşturacaklarına dair bilgi eksikliği.

Kamu şimdi sivil toplumu kavgacı ve sürekli aynı döngüde ilerleyen ve yeni bir fikirle gelmeyen bir yapı olarak gördüğü için kendi STK'larını kurmaya başladı. Şimdi kamunun kurduğu sivil toplum kuruluşları var. Sivil toplumla müzakere süreci başlattım diyor. Bir bakıyorsunuz onlarla birlikte yapıyor. İnsan hakları günü kutluyor kamu, bir bakıyorsunuz ki Uluslararası Af Örgütü çağrılı değil. Kimlerle yapıyor? Bir sürü eski insan hakları konusunda aktif olan sivil toplum örgütleri var, onlar davet edilmiyor mesela. Bu da enteresan bir süreç. Kamu diyalog kurmak istemiyor aslında. Çok basit olarak şunu söyleyeyim, devlet yurttaşıyla birlikte bir konuda karar verip o karar verilen konuyu birlikte uygulamak istemiyor. Bu kadar net. Hiçbir faaliyetinde; hem düşünsel hem de uygulama aşamasında yurttaşının sürecin içerisinde olmasını istemiyor. Ben biliyorum zaten diyor. Yıllardır da yapıyordum, en iyisini de ben yaparım diyor. Ve ben bunu yapıyorum zaten diyor. Ben onun hakkını ondan daha iyi koruyorum diyor. Ben

onun geleceğini onun adına dizayn ediyorum diyor. Bu çok tehlikeli bir görüş. Biz diyoruz ki bu değişsin artık, yani ben kendi geleceğimi kendim tasarlayayım, kendi geleceğimi kendim kurayım. Ama devlet diyor ki yok, sen daha bunu yapacak kapasiteye gelmedin, biraz daha bekle, ben senin için en iyi geleceği zaten hazırlıyorum. Senin güvenliğine, senin eğitime, senin çocuklarının geleceğine, senin hangi inanca hangi şekilde sahip olacağına, hatta cinsiyetine kadar ben karar veririm diyor.

Sivil toplum da örgüt bağlamında bir iktidar alanı sağlıyor. İktidar alanı ister istemez orada teritoryal bir varoluş alanı oluşturuyor. Ne demek istiyorum? Bu örgüt, yönetim yapısı ve işgal ettiği saha itibarıyla bana ait diyor örgütün yöneticisi. Ve örgütün içindeki gücü diğerleriyle paylaşmak istemiyor. Çünkü paylaşırsa o gücün zayıflayacağını, hatta yok olacağını düşünüyor. Bu sefer farklı STK'larla iş birliği olanaklarını baştan kapatıyor. Mesela Türkiye'de çok büyük bir sivil ağ vardı. Sivil ağ bir gün "benim gibi çalışan diğer kuruluşlarla bir arşiv oluşturacağım" dedi. Ve diğer kuruluşlara, diyelim ki çevre örgütlerine yazı yazdı. Siz dedi, bir sürü alanda Türkiye'de HES'lere karşı, şu şu şu çalışmalara karşı, nükleere karşı çalışmalar yaptınız, eylemler yaptınız. Bu eylemlerde hukuki süreçler yaşandı mı?

STK'ların en en en zayıf olduğu alan iletişim ve diyalog kurma konusu. İletişimi hakikaten bilmiyoruz. O da aileden geliyor. Biz ailemiz içinde de iletişim kuran bir toplum değiliz.

Yaşanan hukuki süreçlerde bir sorunla karşılaştınız mı? Buradaki davaların dosyalarını yollayın, bir arşiv oluşturalım. Yarın öbür gün benzeri bir süreç başlarsa dosyayı çıkartır hemen koyarız. Hiç kimse bir tek sayfa göndermedi. Kendi şubeleri dahi bir tek sayfa göndermedi. Neden göndermedi? Çünkü gönderdikleri zaman o arşivi oluşturacak olan kuruluş merkezi konuma geçecekti. Merkezi konumda bir erk, bir güç elde edecekti. Bir güç elde edince de diğerlerinin üstüne çıkacaktı. Böyle bir algı olunca, benzer konuda çalışan STK'lar dahi kendi aralarında hatta merkez ve şubeler bile kendi aralarında iş birliği yapamıyorlar. Bu bizim kendi içimizde olan problemimiz. Bunu örgütler de yaşıyor, Bir de STK'ların iletişim tarafları çok zayıf. En en en zayıf olduğu alan iletişim ve diyalog kurma konusu. İletişimi hakikaten bilmiyoruz. İletişim yapmıyoruz ki. O da aileden geliyor. Biz ailemiz içinde de iletişim kuran bir toplum değiliz. Birbirimizle de kurmuyoruz. Bizde diyalog yoktur. Muhabbet vardır. Diyalogla muhabbet arasında çok büyük fark var. Diyalog, yapılandırılmış bir süreçtir. Nasıl olacağı bellidir. Taraflar o sürecin yapılması içerisinde karşı karşıya gelirler ve diyaloglarını ya kurarlar ya kuramazlar ama yine de barış içinde geldikleri gibi ayrılırlar. Muhabbet öyle değildir. Muhabbette ayağını altına, çayını da eline alırsın. Karşılıklı başlarsın. Ya ağlaşıyor, sarılarak ayrılırsın ya da birbirini döve döve

ayrılırsın. Muhabbet tamamen duygu üzerinden kurulur. Öbürüyse, akıl ve mantıkla geliştirilen bir süreçtir. Şimdi biz iletişimi muhabbetle götürüyoruz. Sivil toplumun profesyonel bir iletişim biçimi oluşturması lazım. Bu biçim henüz oluşmadı. Duygusal olarak kendimize yakın bulduğumuzla iletişim kurmaya gayret ediyoruz. Bulmadığımızın semtine uğramıyoruz, yüzüne bile bakmıyoruz. Ve ne yazık ki örgütler halktan uzaklar. Bunu da kabul etmek gerekiyor. Bu uzaklığı ortadan kaldıracak bir iletişim mekanizması oluşturma isteği de yok. Çünkü böyle bir niyet yok. Çünkü kendilerini daha ileride, öncü, sürükleyici güç olarak görüyorlar. Oysa yok böyle bir şey.

Kamu diyalog kurmak istemiyor aslında. Çok basit olarak şunu söyleyeyim, devlet yurttaşıyla birlikte bir konuda karar verip birlikte o karar verilen konuyu uygulamak istemiyor. Bu kadar net. Hiçbir faaliyetinde; hem düşünsel hem de uygulama aşamasında yurttaşının sürecin içerisinde olmasını istemiyor.

UYGAR ÖZEMİ

İTİBAR STRATEJİSİ SİVİL TOPLUMUN TEMEL DEĞERLERİNE BAĞLI OLMALI

Sivil toplum kuruluşlarını da birer marka gibi göreceğ olursak, bu marka itibarı için nasıl şirketler, başka kurumlar bir strateji geliştiriyorsa sivil toplum kuruluşlarının da böyle bir stratejisi olması gerekiyor. İtibarı oluşturan en önemli şeylerden biri zaten samimiyettir. Dolayısı ile sen o samimiyeti korumalısın. Bir diğeri ise dürüstlük ve şeffaflıktır. Dolayısı ile dürüst ve şeffaf olabilmelisin, bunu sağlayan en önemli şeylerden biri de hesap verilebilirliktir. Yani sivil toplum kuruluşu her konuda hesap verebiliyorsa itibarını her zaman için artıracaktır. Burada bir itibar stratejisinin olması gerekiyor ama bu itibar stratejisi zaten sivil toplumun temel değerlerine sadık kalmayı, o temel değerler çerçevesinde hareket etmeyi gerektirir. İtibarın en önemli getirilerinden biri etki. Sivil toplum kuruluşlarının çoğu bunu karıştırıyor. Sen ancak etkili olduğun zaman, sonuç aldığın zaman, işe yaradığın zaman itibar sağlayabilirsin. Pek çok sivil toplum kuruluşu etkisini gösterme konusunda, ne işe yaradığını anlatmak konusunda çok daha iyi yol alabilir. Bunun en önemli alanı da iletişim. Şayet bir projeniz varsa iletişimini planlamalısınız. Örneğin savunuculuk konusunda bir faaliyet gösteriyorsanız, bir kanunu veya mevzuatı değiştirmek üzere bir kampanya

Bir itibar stratejisinin olması gerekiyor ama bu itibar stratejisi zaten sivil toplumun temel değerlerine sadık kalmayı, o temel değerler çerçevesinde hareket etmeyi gerektirir. İtibarın en önemli getirilerinden biri etki. Sivil toplum kuruluşlarının çoğu bunu karıştırıyor. Sen ancak etkili olduğun zaman, sonuç aldığın zaman, işe yaradığın zaman itibar sağlayabilirsin.

başlattıysanız, bu kanun ve mevzuat değiştiği anda, sizin bu kanunu değiştirmeyi başaran sivil toplum kuruluşu olarak yapmanız gereken iki şey var. Birincisi bu kampanyada size destek olan üyelerinize, size destek olan insanlara geri dönüp savunuculuk faaliyetinizi ve sonucunu anlatmanız gerekiyor. "Bakın, siz bunu istemiştiniz, biz bunun için şunları yaptık ve sonunda bunu elde ettik." İkincisi de kamuda bunların oluşması için emek verenlere teşekkür etmek ve onların da bu konudaki katkısını ortaya çıkarmak olmalı. Dolayısı ile amaç bağcıyı dövmek değil üzüm yemek olduğu zaman birlik olup beraberce başarılı olmuş, sonuç alınan olayları doğru anlatmak gerekiyor. İletişim sayesinde birliktelik yaratmak son derece önemli itibarın artması için.

Çatışmanın İki Tarafı Vardır

Çatışmanın her zaman iki tarafı vardır. Şayet karşı taraf çatışmacı diye parmak gösteriyorsam, o karşı taraf da sana geri dönüp sen çatışmacısın diyecektir. Dolayısı ile ilk önce kendi iletişim mekanizmalarımıza bakmamız lazım. Bu durumda kamunun da kendine bakması lazım, sivil toplum kuruluşunun da kendine bakması lazım. Gerçekten uzlaşmacı, çözüm bulan ve etki için çalışan bir birliktelik ortaya çıktığı zaman bunlar ortadan kalkar. Yani ilk başta sivil toplum kuruluşu kamuya son derece çözüm odaklı, yardımcı olmak, birlikte bir şeyleri yapalım diye geldiyse, kamu kuruluşu da bunları ittiyse. Ondan sonra ne olur? Tabii ki o çatışma üslubuna geçmeye başlar anında. Ama "Sen bir öneriyle geldin, aa gel beraber bunu bir tartışalım," dedin, fikirlerini dikkate aldın, o fikirler çerçevesinde birlikte bir şeyi ürettiniz. Karşılıklı birbirinize teşekkür ettiniz. O zaman, ne olur? Kamu-sivil toplum kuruluşları iş birliği, ortaklığı ortaya çıkar. Parmak göstermek çok kolay. Bence yine burada çözüm odaklı ve etki odaklı olmamız gerekiyor.

Masada bir yerinizin olması, illa ki o masada sözünüzün geçeceği anlamına gelmez. Masaya çağrılmak güzel, ama masaya çağrıldıktan sonra senin sözün geçmiyorsa o masada, kararlarda etkin yoksa, kararların alınmasında senin de ağırlığın ve payın yoksa, o zaman o masaya bir süre sonra oturmak istemezsin. Dolayısı ile kamunun sivil toplum kuruluşlarına bakışı; sadece hizmet, servis sağlayıcı ve destek bağlamında olmamalıdır. Kamu, sivil toplum kuruluşlarının onu kimi yerlerde eleştirmesini, kimi yerlerde doğru bulmamasını anlamalı. Anlattığım fikir ayrılıklarına sadece

"toleranslı" davranmak değil, bunun hoşuna gitmesi gerekiyor. Çünkü zaten sivil toplum kuruluşlarının görevi budur. Sivil toplum kuruluşlarının görevi; kamuyu aynı zamanda eleştirmektir, kamunun yanlış yaptığı şeyleri göstermektir, bunlar konusunda da kampanya düzenleyip, insanları bir araya getirip kamunun doğru şeyleri yapması için zorlamaktır. Kamunun bir kere bunu kabul etmesi lazım ve sivil toplum kuruluşlarını buna göre dinlemesi lazım ve en sonunda da bu kadar çok kişi harekete geçiyorsa, şayet herhangi bir konuda toplum içerisinde 200-300-400-500 bin kişinin bir araya geldiğini düşünüyorsak zaten kamunun bu konuda hareket etmemesi demokraside kabul edilemez.

Ben şayet karşı taraf çatışmacı diye parmak gösteriyorsam, o karşı taraf da sana geri dönüp sen çatışmacısın diyecektir. Dolayısı ile ilk önce kendi iletişim mekanizmalarımıza bakmamız lazım. Bu durumda kamunun da kendine bakması lazım, sivil toplum kuruluşunun da kendine bakması lazım. Gerçekten uzlaşmacı, çözüm bulan ve etki için çalışan bir birliktelik ortaya çıktığı zaman bunlar ortadan kalkar.

